IN NOTARIORVM EXCESSVS ERRORES ATQVE

pecata Compendium elegantissimis naturalibus Theologicis ac legalibus rationibus exornatum mirifice accurateq; impressum Faustis auibus exorditur.

ADDITO INSVPER REPERTOrio perfulgenti copioso & opulentissimo ad reperiendas & principales materias & omnia quæ notatu digna sunt nouiter in lucem æditum.

3

VENETIIS M.D.XLVI.

AD BENIGNVM LECTOREM.

VM illo instigante spiritu, qui primæ hominum morti causam dedit, qui alimenta concutit, hominum mentes turbat, curiositatem humanam illudit seq; in angelum lucis transfigurat & in habitu & uiri iusti nomine se subornat, mortales sæpisſimi a semita rationis rectoq; uiuendi tramite declinarent potentiam æquitati appetitumq; rationi præferentes malis omnibus obruerentur, ac nunquam ad ueritatis scientiam peruenirent sed ei potius resisterent sicut Iamnes & Manibres Moysi resisterunt fragilitatis humanæ misertus ille qui est reuelator horribilium, scrutator cordium & scientiarum dominus a quo totius mundi elementa processerunt & eorum dispositio in orbem terrarum producta est Moysen gentis hebreæ primũ foroneũ regem: Androdamum reginum: Philolaum: corinthium: Hipodamũ milesium, Solonem, Draconem, Ligurgum, Numa pompilium, M. Mutium. P. Manilium. L. Brutum, Aliosq; innumerabiles uno spiritu afflauit, ut leges, constitutiones, sanctiones ac iudicia promulgarent, æquum ab iniquo separarent, licitum ab illicito discernerent, honestum ab inhonesto segregarent, humanam audaciam coberçerent, nocendi facultatem refrenarent,

cæterarumq; rerum lusum cobiberent. Quapropter cum Notarij, quod ipsi diuino statuentes consulto in sacris canonibus & in mundanis affixere legibus in tactum non conseruent contractorum quippe saluberrima agentes instituta. Non inconueniens fore duxi aliquos casus correctione dignos congerere, ne à sanctis patribus ueniant grauiter iudicandi, & a spiritu sancto, cuius instinctu & dono creati sunt ueniant damnandi cum in spiritum sanctum non incongrue peccare uideantur, cuius & nutu & gratia sacræ leges pro communi mortalium spontione ordinatæ sunt; nec arrogantiæ notam præsens opusculum subiturum arbitror, cum ut inquit Beatus Grego. sicut laudabile atq; discretum est reuerentiam exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris est, si qua in eis correctione indigeant nulla dissimulatione postponere; ne totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si languor non fuerit curatus in capite, & in sacris etiam habetur literis, quod cum Balaam Ariolus iret ad maledicendum populum angelus domini asinæ cui incidebat in uia se apposuit euaginatoq; gladio eam ab itinere compescuit, quam dum ille uerberibus afficeret in uocem prorupit & prophetæ uesaniam redarguit, item quod cum Dauid adulterium & homicidium cõmisisset missus est à Deo Nathã Propheta, ut eum redargueret, quia dignum est unumquẽq; uilicationis suæ rationẽ reddere; ut CHRISTVS dominica ueritas ait, qui etiam cum esset pastor pastorum ouibus suis de quibus ait, non sum missus nisi

ad oues quæ perierunt domus Israel inter obrobria & uerbera quæ ab eis patiebatur, ait si male loquutus sum testimonium perhibe de malo, si uerò bene cur me cedis, & Samuel etiam; ut primo regum legitur ad populum ait, loquimini ad me coram domino, utrum bouem cuiusquam tulerem aut asinum si quempiam calumniauerim, si oppressi aliquem, si de manu cuiusq; munus accepi & restituam uobis dixerunt ei, non es calumniatus nos, neque oppræssisti neq; de manu alicuius tulisti quidpiam dixit ad eos, testis est Dominus, quia non inuenietis quidpiam in manu mea. Et ideo pro cõmuni ipsorum notariorum utilitate eos secundum tenuitatem nostram pauperculam in Gazophilatium domini mitere curaui, testante Beato Hieronymo super Malachiam, quod si quis doctus & eruditus in lege potest alios erudire intelligens largitorem altum & agens his gratias per quos a Deo eruditus est humiliauerit se & in horreum Dei intulerit cibos, hoc est scripturæ alimenta populis ministrauerit statim aperientur super eum catarate cœli & effundetur pluuia spiritualis & mandauit nubibus suis ut pluant super eum imbrem & rerum omnium abundantia perfruetur, Quapropter notariatus officium exercentes præsens opusculum præcio etiam numario perquirere debent, quia sicut stellas cœli non extinguit nox, ita eorum mentes huic inherentes opusculo non obscurabit mundana iniquitas, & si in hoc opusculo contenta sapient, sapientur a Domino, si uero nescient a Domino ne-

ſcientur, Paulo atteſtante, quod quis ignorans ignorabitur, & ſicut non decet à capite membra diſcedere, ſed iuſta ſcripturæ teſtimonium omnia membra caput ſequuntur; ita eos ab hoc opuſculo deuiare non decebit, cum in eo traditiones quas antiquitus à patribus ſuſcepimus contineantur, quas infringere abbominabile dedecus eſt. Vale.

IN NOTARIORVM ERRORES, EXCESSVS, ATQVE PECCATA COMpendium, elegantissimis naturalibus, Theologicis, & LEGALIBVS RATIONIBVS EXORNATVM, MIRIfice accurateque impressum, Faustis auibus exorditur.

CAP. I.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios elligentes personas minus idoneas ad notariatus officium: errare.*

1 *In notariorum electione tria potissimum consideranda.*

2 *Aetatis maturitatem ratione publici officij in notarijs inspiciendam.*

3 *In publicis officijs ætatis maturitatem fore inuestigādam. etiam si persona digna reperiatur.*

4 *Legales personas ad notariatus officium elligendas ne possint partes de facili suspectos allegate.*

5 *Notarios duorum facto equipolere etiam in non pertinentibus ad eorum officium.*

6 *Morum grauitatem in notarijs intuendam fore.*

7 *Literarum scientia carens, multos oprimere.*

8 *Literalis scientiæ tres gradus.*

9 *Notarios insuficienti scientia constitutos esse debere.*

10 *Notarios minus idoneos elligētes, penas debitas subire.*

EMORIA teneant notarij, eligendi facultatem habentis † tria potissimum in eorum creatione fore consideranda: ętatis scilicet maturitas, morum grauitas, & literarum scientia: argu. c. cum in cunctis extra de ellect. & cum tale tantiq; ponderis sit, vt ex eo hominum negotia suscipiant incrementum, argum .l. legatis; §. ornatricibus .ff. de legat. iij. Et ideo cum notariatus vsus frequens, vtilis, ac quotidianus sit, in eorum creatione est magnopere inspiciendum, iuxta tex. in .l. i. ff. de diuer. et temp. act. l. legaui. ff. de lib. lega. l. i. §. dixerit aliquis. ff. de publi. l. iusto. ff. de vsucap. l. i. ff. de

1

2 in inte. rest. † Maturitas igitur ætatis primo est inspiciēda, quia publicum munus est, & publica persona notarius nuncupatur .l. ij. ff. rem pu. sal. for. l. horphanotrophos. C. de epis. & cle. l. non aliter. ff. de adop. not. glo. in. c. q̄p̄q; de vsur. lib. vi. Bart. in l generali.

3 C. de tabel. lib. x. ¶ † Ad publicum autem officium qui in matura ętate constitutus non est elligi non potest .l. ad Rempublicam .ff. de mune. & hono. & si ante illam ętatem digna persona reperiatur, vt est tex. peregrinus in. c. si quis triginta. lxxviij. dist. Et suadetur ex eo quia tale officium repertum est publica hominum vtilitate & fauore, si ante maturam ętatem eligerentur talis fauor in odium verteretur, cum ante maturam ętatem infirma hominum iudicia esse dicantur .l. i. ff. de mino. quod quidem esse non debet .l. quod fauore. C. de legi. c. odia de regu.

4 iur. lib. vi. l. cum quidam. ff. de lib. & post. † et ideo hac qualitate considerata legales homines ad tale officium instituentur, iuxta ea quę habentur in. c. quoniam contra fal. de prob. in. l. si a bonefidei. C.

de rei. uendi. alias facillime poterunt partes eos suspectos allegare, scdm glo. sing. in. §. quia sępe, in auc.
5 de tri. & semi. + & hoc maxime est inuestigandum ꝙ notarii duorum facto equipoleant, ut attestat Bal. in auc. sed cum testatur. C. ad. l. falci. l. militibus. C. de milit. testa. est etiam tex. not. in. d. c. quoniam cōtra & habetur in. c. cum esses, extra de testa. in. c. cum parati. de appel. quod ampliat glo. sing. in. §. si vero in aut. de her. & fal. habere locum etiam si deponant de non pertinentibus ad eorum officium quod not. est pro limitatione. l. si plures. ff. de pact. & eorum
6 que habentur in. l. nemo C. de asse. ¶ + Secundo morum grauitas est intuenda, quia alias incompositio corporis inequalitatem indicat mentis. c. fin. xli. dist. l. is qui. §. diuus. ff. de tut. & cur. c. nec solo. xxxij. quest. i. auc. habita. C. ne fil. pro pa. §. pauonum. Instítut. de rerum diui. & ideo morum grauitas hominem ipsum commendat. c. licet. viij. quest. i. c. cum bonę de ęta. & qua. c. postulasti de cler. exco. l. nec
7 enim: de adop. l. i. de emend. propin. ¶ + Tertio literarum scientia est inspicienda, quia prudentia indigens multos oprimit prouer. xxviij. & maxime vt falsitatis penam euitare possint, iuxta not. in. d. l. in generali, vt puris manibus omnia agant. §. maxime in auc. de quest. & in causarum processibus nihil vendicet odium lancesꝗ́ æquolibramine appendent. c. i. de re. iud. lib. vi. l. i. C. de off. pręf. pręt. af. ne alias aurum et munera eos a summo bono auertant, quod facille hodiernis temporibus reputatur contra. c. pauperum. xi. quest. iii. c. vendentes. i. quest. iii. §. quapro-
8 pter in auc. vt iu. sine quo. suf. + Et cum triplex dicatur scientię gradus vt est celebris doctrina Innocent. in. d. c. cum in cunctis: quædam eminens: quædam mediocris; quædam sufficiens; in sufficienti sal-

tim ſcientia conſtituti eſſe deberent, quia ſcientiam eminentem habere ille dicitur qui ſine reuolutione cartarum ſcit conſulere, de qua loquitur tex. in.c.niſi cum pridem. de renunt. & in.l.ſcire oportet in ver. maxime diſciplinatus homo, & in ver. maximi .ll. vertices. ff. de excu. tut. et in.l.a teſtatore in ver. magno ingenio. ff. de cond. & demonſ. & loquitur glo. ſing. in.c. non licet. xi. queſt. iij. quæ dicit quod doctor conſulens ſine cartarum reuolutione debet gratis conſulere, & iſta magis a Deo prouenit quam ab hominis ingenio. c. ecce. xxxvi. diſt. c. reuertimini. xv. queſt. i. & habetur. iij. regum. Scientia mediocris illa eſt per quam difficiles queſtiones cum reuolutione librorum decidunt.

9 † Scientia autem ſuficiens quę in notarijs maxime eſt perquirenda, eſt quando talis eſt homo, qualem qualitas officij requirit, quam ignorare turpiſſimum eſt. l. ii. §. ſeruius autem ſulpitius. ff. de orig. iur. & non homines ſed hominum imagines appellari mœrentur, ſecundum Abbatem in.c. prudentiam extra de off. deleg. in.c. multi. xl. diſt. in. c. viliſſimus. i. queſt. i. quapropter vt ceptui canamus in ſinum vela complicantes ad notariatus officium, deberent elligi perſonę benemerentes qui non innania lucra ſectentur, ſed debita ſolicitudine exequantur. l. ad ſplendidioris. C. de diuer. offi. lib. xii. l. per iliricum. C. de coarcta. l. contra publicam. C. de re. milit. l. ii. de apar. procon. & maxime quia viris literatis non aſinis feratis debent conferri officia publicam vtilitatem concernentia, vt not. Ioan. de Imo. in.c. cum ex eo. de elect. lib. vi. faciunt not. in.c. de mulcta. de pręheb. & per glo. ſing. in.l. ſocietatem. ff. pro ſoc.

10 † Et ideo caueant elligentes, quia ſi quem in ſuperiorem recognoſcant & non elligent perſonas ætatis maturitate, morum grauitate, & litera-

rum scientia prǽditas, poterunt electione priuari, iux.not.in.l.ad subeunda.C.de decu.lib.x. in.c. cum cumana in.c.quia propter extra de elect.& etiam si quid parti damnosum electi comiserint, poterunt ad interesse teneri: sicut in simili not. Bart. in.l.i.C. de man. et col. pat.lib.xi. & electi penas falsi subire facillime poterunt, & sic si cœcus cœcum duxerit ambo in foueam cadent.c.ꝙ quidã. §.sic & oẽs.i.q.i.

CAP. II.

SVMARIVM.

☞ *Notarios substantiales instrumentorum clausulas in eis apponentes, earumque uim ignorantes: peccare.*

1 *Dictum testis deponentis super mutuo, et ignorantis quid sit mutuum, non ualere.*

2 *Notarios ignorantiam pretendere non posse.*

3 *Clausulas substantiales specialiter & expresse in instrumentis adhibendas.*

4 *Mulierem ueleyano renunciantem decipi.*

5 *Aliquem alium certiorare non posse, si ipse eadem indigeat certioratione.*

6 *Notarios uim clausularum in instrumentis appositarum tẽpore cõtractus celebrati ignorantes, de falso puniẽdos.*

EXPOSITVM sit tabellionibus quod si substantiales instrumẽtorũ clausulas in eis appofuerint et earumvim ignorauerint, interrogati: et sint causę concernentes factum contrahentium, quod cõtractus est ipso iure nullus: exempli gratia si in instrumẽto alicuius mulieris asse-

rant ipsam mulierem de veleyano fuisse certioratam, et interrogati quid sit veleyanũ respõdere nescierint, tunc instrumentum est ipso iure nullum, ut not. Albe. in.l.fin.in.§.penult.ff.ad veleya.not.Bart.in simili in
1 l.i.ff.si cert.pet.ubi dicit† quod si testis deponat sup mutuo et interrogatus quid sit mutuum, respõdere nesciérit, eius dictum non valet, vnde quod notarius fungatur loco testis.l.domitius labeo.ff.de test.c. vt circa de elect.lib.vi.idẽ est in eo dicendum, et idem affirmabat Alex. in testibus deponentibus de fama: in consilio.xlv. incipiente visis attestationibus in.ij. volumine.& in consi.cxv. incipiẽte viso processu in.iiij.vo-
2 lumine† et hoc maxime suadetur quia notarius non potest pretendere ignorantiam, vt ait Bart. in.l.diuus claudius.ff.de fal.Bal.in.l.i.ff.de legi.et ea est ratio qa in facto proprio non cadit ignorantia.l.quisquis.C.de rei.vend.l.quãquam.ff.ad senat.cons. veleya.l.fin.ff. pro suo. & consequenter quod non possit ignorantiam prętendere, et ignorans fuerit uigore appositorum in instrumento debemus dicere instrumentum ipsum
3 vitiare,† quia clausulę substantiales instrumentorum specialiter et expresse sunt adhibendę.l.seya.ff.de aur. et arg.lega.l.iulianus.ff.ad exib.l.cum hi.§. pretor.ff. de trans.l.fi.ff.de diuor.not.in l qui heredi.et in.l.meuius.ff.de cond.et demon.sed id dicitur specialiter et expręsse fieri quod fit verbis specificis et expręssis, vt est glo.not.in cle.i.de iud.in.l.fin.in ver.specialiter. C.de ind.vid.tol.in.l.si quis, in prin.ff.de le.iij.Bal. et Saly. in.l.si quando.in §.et generaliter.C.de inof.test.sed notarius non potest specifice seruare formam requisitam cum eius vim ignoret, et consequenter dicendum est, perinde haberi ac si apposita non fuisset: et maxime quia stando in terminis exempli traditi, ad hoc vt contractus initus cum muliere valeat, debet mulier exprę∫

se et specifice renunciare beneficio veleyani. vt not. doctores in .l. fin. in. §. fin. ff. ad veleya. senat. ea rõne quia
4 †quando mulier renunciat tali beneficio decipitur .l. interdũ. ff. de mino. l. si iudex. C. ad senat. consf. veleya. not. Bald. in iiij. consil. ij. uoluminis, & in consil. xlvij. iij. voluminis. quomodo igitur dicere potuit mulierem veleyano renũtiasse, si notarius tempore celebrati con
5 tractus renuntiationis vim ignouit †non. n. aliqs potest aliquẽ certiorare de aliquo si ipse eadem certioratione indigeat. §. i in aut. de sanct. epis. c. si clericatus. xvij. quest. i. c. qualis erit viij. quest. i. & ideo cum tales con tractus debeant esse parificati, si illa qualitas non adsit ab initio actus debet omnino uitiari .l. denuntiasse. ff. de adulter. c. veniens. de sponsa. glo. not. in c. notifi-
6 casti. xxxiij. questio. v. & ideo †caueant notarii apponentes huiuscemodi clausulas in instrumentis ut earũ tenorem ab initio non ignorent, alias in penam falsi occurẽt, qa paria sunt hęc, qđ qd nõ fiat vel fiat in ali quo nõ seruata forma. l. si vnus. C. de test. not. Ang. i. l. fin. C. de mag. cõue. facit tex. in. l. iubemus. C. de. testa.

Cap. III.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios, debitas in instrumentis solemnitates apponendas, prætermitentes delinquere.*

1 *Penas falsi uitare notarios non posse, ratione omissarum solemnitatum ex præsumptione iuris et de iure.*

2 *Præsumptionem iuris et de iure fore notarium ad eius officium pertinentia non ignorare.*

3 *Quando non constat de causa deducendi actum ad esse,*

actus debet uitiari.

4 *Contra dolum præsumptum, regulariter datur probatio.*

5 *Probata bona fama, incõtinẽti tollitur præsumptio dolosa.*

6 *Non est præsumendum, quod uir bonus mentiatur.*

7 *Bonos uiros ea facere quæ alium in se facere uellet, et penalia non committere.*

1 HAVD immemores sint tabeliones† quod si debitas solemnitates in instrumentis requisitas, de quibus in. l. generali. C. de tabul. lib. x. et in. l. i. C. de fid. instr. penas falsi non euitabũt, vt est tex. in. l. iubemus. C. de testa. vbi glo. est sing. dicens, quod ista est pręsumptio iuris & de iure contra quam non admittitur probatio, iux. no. in. c. is qui. ubi glo. peregrina. de spon. in. l. cum allegas. C. de vsur. per Bal. in. l. cum proponeretur. ff. de lega. ij. et maxime in
2 casu isto, † qa pręsumptio iuris et de iure est quod notarius non ignoret pertinentia ad officium suum. l. ij. §. seruius autem sulpitius. ff. de orig. iur. l. siquis ex argentarijs. §. penult. ver. instructus esse potest suę professionis. ff. de edend. quo casu si quid fuerit ab eo omissum pręsumendum est, quod hoc dolose fecerit arg. l. cõstitutiones. C. de iur. et fact. igno. in. l. regula. ff. eod. ti. in. §. illud in. §. fi. in auc. de tabe. per quos ita conclu dit Anch. in. c. causam quę. de testi. Ricar. malumb. in questione incipiente testis. Bal. in. l. post diuisionem. C. de iur. et fact. igno. et videtur hoc esse generale q̃ potius scientia quam ignorantia presumatur. l. fin. C. de decret. ab ord. fac. l. methodorum. ff. de pen. glo. ordina
3 ria in. l. ne quid. ff. de incen. rui. et nauf. † et hoc maxime quia iste solemnitates sunt causa deducẽdi contractum ad effectum, et ideo prius de ipsis constare debet et si non constet contractus debet vitiari iuxta. c. cete-

rum.de iud.et.l.hęc aūt.§.i.ff.quib.ex cau.in pos.ea.l. sed et si de sua.ff.de acqui.her.l.quesitum,et ibi Bart. ff.de re.iud.l.si is apud quem.C.de eden.l. si finita.§. idem iulianus.ff.de dam.infec. et consequenter ipsi no
4 tarij penas falsi luent,†et hoc est not. contra ipsos notarios, quia dato quod alias videamus, quod in his quę uergunt in alterius præiudicium presumatur dolus nichilominus in contrarium datur probatio.l. si nō conuicij.C.de iniur.l.si falsos.l.nec exui. C.de fal. per Cyn.in l.i.C.de sicc.Bal.in consil.clv.in.ij.volumine quod ea ratione est quia in penalibus mitior est facienda interpretatio .l. si preses .ff.de pen .c.in penis . de
5 regu.iur.lib.vi. †et ideo cauti sint tabeliones debitas solemnitates in instrumentis apponendo et sciant se aliter penas falsi non euitaturos nisi probata bona fama in consequentiam auferetur presumptio dolosa et sic quantuncunque principaliter non detur probatio. tamen in consequentiam dabitur.l.i.et quod dicimus.ff. de aut.tut.l.interdum.§.qui furem ubi casus peregrinus.ff.de furt.l.solemus.§.latrūculator.ff.de iud.l.iiij. §.si dicatur.ff.fini.reg.facit ēt tex.ualde sing. in.l.non solum in.§.i.ff.de procu.iuncta.l.i.§. penult.ff. de sat. tut.quem pro sing. allegat Ioan.de Imo. in.l. penult. in.§.ad crimen.ff.de publi.iud. ¶ Quod autē verum sit quod probata bona famā extinguatur presumptio
6 doli.†Primo suaderi potest per glo.sing.in.l.titio fundū.ff.de cond.et demons.quę dicit quod non est presumendum ꝙ uir bonus mentiatur, et consequenter dolum cōmittat,ut voluit tex.ellegans in.c.ij.de ope. no. nun.et glo.in.c.expedit.xij.quest. i. facit quod voluit Angelus in.l.si bonefidei.ff.de rei uend.vbi refertur potestatem Bononiæ fuisse excusatum quia asignāuit totum palatiū cuidam graui et bonæ famæ uiro pro carcere,recepta iuratoria cautione de non recedēdo, quod

etiā in simili affirmat Ioan. And. in addit. ad specu. in titulo de locat. in princip. faciat tex. in. c. lugdunensis. xij. quest. iij. in. c. omnes. vij. quest. i. c. ad apostolice, de re iud. lib. vi. in. l. igitur. in §. potest. ff. de lib. cau. in. l. si. ff. de abig in. l. in hac. de. cōd. triti. glo. in. l. i. in. §. i. de

7 rip. mun. in. l. semper. ff. de regu. iur. ¶ † Sciant tñ ipsi tabeliones quod studerit ipsis difficilis probationis, cum ea non faciant quę in se uellent alium facere, quo casu uiri boni appellari non possunt, quia ut dicit CHRISTVS in euangelio omnia quæcunq; uultis quod faciant vobis homines, vos eadem facite illis. l. i. ff. de solut. et in prohemio, decret. cum etiam non consilio poleant, iuxta. l. certe. §. i. ff. fami. her. cum penalia cōmittant quod boni uiri non est, iuxta. l. si pendente. ff. de vsuru. not. Bal. in. l. iustitia. ff. de iust. et iure.

Cap. IIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios ex solo eorum stilo clausulas in instrumentis uulgarium apponentes: errorem commitere.*

1 *Clausulam codicillarem ex solo notariorum stillo in instrumentis appositam nil operari.*

2 *Propria uerba contrahentium debet notarius in instrumentis apponere.*

3 *Instrumenta non recipere supplementum facti.*

4 *Contractus non debet quid operari preter contrahentium uoluntatem.*

5 *Pacta et conuentiones ex consuetudine interpretandas.*

6 *Notarios in clausulis concernentibus ius intelligi rogatos secundum eorum solitum.*

Verba

7 *Verba uulgariũ, sunt interpretanda secundum eorum usum.*

LIQVIDO Constet tabellionibus clausulas ex solo eorum stilo in instrumentis vulgarium appositas, factum contrahentiũ concernentes, nihil operari ut est mirab. doct. Bart.
1 in. l. i. ff. de cond. ubi dixit Bart. qui † clausula codicillaris apposita in testõ ex solo notariorum stilo nihil operatur ut est tex. ad literã in. l. fin. in. §. penult. in uer. nisi ille id complexus sit. C. de cond. l. coheredi. §. cum filiæ. ff. de uulg. et pupi. quod sequitur Abbas syc. in. c. cum contingat de iur. iur. Ant. Brut. in. c. quintauallis eod. tit. glo. in. l. si non est. C. de. cond. ex leg. quæ dicit
2 quod † notarius non potest apponere nisi uerba contrahentium, quam sequitur Innocẽt. in. c. fraternitatis extra de here. bal. in. l. cum precibus. C. de appell. et ẽ glo. in. §. i. in auc. de tabe. quę dicit, quod omnia quæ ponit notarius in instrumentis debet uel audire uel ui-
3 dere quia † instrumenta non recipiunt supplementum facti. c. cũ p. tabellio extra de fid. instr. glo. in. c. veterũ. x. dist. habetur in. l. imperator. ff. de stat. ho. in. l. si librarius. ff. de regu. iur. in. l. errore. C. de testi. per specu. in tit. de inst. edic. in. §. postremo in uer. quid si con fecto, per Bal. in rub. C. de fid. instru. Nicol. de mate. in. l. si ex falsis. C. de transf. quod maxime locum habet si non sint clausulę que ex legis interpretatione non intelligantur quia alias secus, ut in l. fin. C. de fideiuss. in
4 l. cũ quid. ff. si cer. pet. † alias si indistincte posset omnes clausulas ex solo eius stilo notarius apponere contractus posset quid operari vltra contrahentium voluntatem quod quidem esse non debet. l. non omnis. ff. si cert. pet. l. quoniam indignum. C. de testa. l. cũ aquiliana. ff. de transf. l. tres fratres. l. emptor. §. lucius. ff. de
5 pact. l. in lege. ff. de con. empt. † nec obstaret si adduce-

retur doctr. Bal.in.l. liberti .C. de oper.lib . ubi dixit quod conducens aliquem ad operandum tenebitur ad uictum et ad feramenta secundum consuetudinem loci per tex.in.l.excepto.C.loca.eiusdem Bal.in rub.C. de reno.his quę in frau.ubi dixit quod notarij possunt apponere omnes clausulas quæ ex consuetudine ueniunt per d.l.fin. Iacobi de aren.in.d.l.excepto ubi dixit quod electus ad aliquod officium intelligitur electus cum salario consueto Bart.in.l.i.C de pascu.publ. uel priua.lib.xi.ubi dixit quod officiales deputati ad vendendum gabellas inteliguntur deputati secundum solitum.eiusdem Bart.in.l.si fraudator.ff.quæ in frau.cre. in.l.quod si nolit.§. qui assidua.ff. de edi. edict.et alia propemodum infinita de quibus per And.Barb. in.c. cum.m.ferrariensis.nu.cli.cum quatuor sequētibus numeris de const.et in.c.quod translatum de officio dele.
6 ex quibus concludi uidetur quod † quando notarius est rogatus facere instrumentū secundum suum solitum, quod affirmauit in terminis Hostiensis in tit. de fid.instru.per tex.in.l. si seruum plurium .§. si numerus .ff. de lega.i,facit.l.uel uniuersorum.ff.de pig.act.l. si pius.§.recte placuit.ff.de aqua plu.arc l.ędiles.§.item sciendum.ff.de edi.edict.in.l.dominis prædiorum. C. de agri.et censi.lib .xi.quia hæc omnia sibi locum uendicant in clausulis concernentibus ius uel factum , quod si non fuerit appositum subintelligitur secundum terminos theoricę Bal.in.d.rub.C. de reuo.his . eam intelligendo secundum legem quam adducit scilicet.l. fin.C. de fideius.secus autē in alijs clausulis et maxime quan-
7 do faciunt instrumenta uulgarium † quia eorum uerba secundum ipsorum usum non autem peritorū sunt intelligenda quia uerba interpretantur secūdum vsum loquentis.l.si dictum. ver.non ita vulgus opinatur.ff. de euict.l.ita vulnęratus.§. ita uidetur.ff.ad.l. aquil.l.

item prętor ver.non proprie.ff.de suis, et.leg. glo. cõmuniter reputata singu.in.l.ij.ff.de orig.iur.

CAP. V.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios instrumenta inscriptis celebrata et abreuiaturis confecta, postea extendentes aberrare.*

1 *Instrumenta de quorum substantia est scriptura debẽt prius in totum scribi postea publicari.*

2 *Qualitates in actu requisitæ, debent ab initio interuenire.*

3 *Quid non posse dici perfectum, si quid supersit ad agendũ.*

4 *Quod complectum non est, probationem non inducit.*

5 *Dictio est facit intelligi instrumentum secundum consuetudinem aliorum instrumentorum.*

6 *Contra notarios ad interesse agi posse cum eorum simplicitas partibus obesse non debeat.*

HAVD Tabelliones ignorent quod instrumenta & alia acta in scriptis celebranda ab ipsis confecta extendere non possunt,
1 quia instrumenta † de quorum substãtia est scriptura, debent prius in totum scribi, postea extendi, vt tradit Bar.in.l.gallus.in.§.idem credendum.ff.de lib.et post. motus p tex.in.l.contractus.C.de fid.instru. de quo dicto facit festum.D.Abbas in.c.i.extra eod.Bal.in.l.imperator in quarta col.in uer.sed nunquid.ff.de stat.ho. Et hoc suaderi optima ratiõe potest, quia scilicet actus in scriptis celebrandus, de quibus per doctores in.l. census.ff.de prob.in.d.l.cõtractus & in.c.i.de cens.lib.vi.

vbi cõnumerãtur quadraginta casus in quibus scriptu
ra requiritur, non debet dici perfectus nisi scriptura ab
2 initio interueniat: quia † quando aliqua qualitas sub-
stantialis in aliquo actu requiritur, non sufficit eam ex
post facto interuenire. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff.
de aqui. her. not. in. l. obligari in. §. tutor. ff. de excus. tut.
per Bal. in. l. i. in col. antepenult. C. qui admit. ergo eum
in contractibus in scriptis celebrandis requiratur per-
fectio scripturæ, debet prius scriptura totaliter perfici
3 postea publicari, quia alias † contractus non diceretur
perfectus si quid superesset ad agendum. l. cum silania
num. C. de his quib. vt indi. c. consideret. de penit. dist.
iij. c. animaduertendum. xxij. quest. ij. alias sequeretur
quod contractus diuerso contextu possent celebrari,
coñ. l. i. ff. de verb. obli. l. heredes palam ver. & vno con
4 textu. ff. de testa. l. cum hi. §. si pretor. ff. de trãs. ¶ † Itẽ
etiam sequeretur quod id quod completum non est, p-
bationem aliquam produceret si talia instrumenta in
extense scripta postea notarius extendere posset: cõtra
tex. in. l. ij. C. de sent. ex. per. re. c. fin. de re iud. l. si is qui
ff. de testa. not. in. l. lucius. ff. de milit. testa. in. l. fideicõ-
missa. in. §. quotiens. ff. de legat. iij. c. cum. p. tabellio de
fid. instru. § nos aũt. in auc. de tabe. vbi est tex. in termi
nis comprobans hanc opinionem: pro qua facit etiam
textus in. l. i. C. de inst. c. conf. not. specu. in. §. postremo
in ver. item opponitur: de instru. edit. quod comprobat
Barb. in repetitione tituli extra eod. in. xxxij. col. vbi
refert se vidisse de facto dubitari quod cum quidam no
tarius posuisset in prothocollo suo in primo instrumen-
to huiusmodi pactum, videlicet quod superficiarius si
faceret melioramenta in solo ecclesiæ quod talia melio-
ramenta finita emphiteosi cederent in vtilitatem eccle
siæ de quo per Bal. in. c. Domino gueram. in tit. hic in-
cipiunt consuetudines regni in auth. excipit: de bo. quæ

lib.in.c.i de conuer. inuest.in.l.fin.in.§.emptor.C.cõ. de lega.posteaq; in aliis instrumentis scripserat cum pacto & cęterum,dubitabatur nunquid tale pactum deberet intelligi secundum qualitatem primi instrumenti,
5 †et proculdubio videbatur dicendum quod sic,ea ratione quia de natura huius dictionis,& cęterum est vt illud cui talis dictio applicatur,intelligatur secundum cõsuetudinem aliorum instrumentorum ab ipso notario in tali materia confectorum vt tradit Bart. in.§. idem credendum: Bal. in.l. rescript .C. de fid.instr.Ioan.de Imo.in.c.Ioannes heremita extra eod.et tamen contrarium determinatũ fuisse refert Barb. ex eo quia de substantia talis pacti & scriptura, vt tradunt scribent. in d.c.i.de cens.lib.vi.Ioan.de Imo.in.c. potuit de locat.
6 & hoc dicit esse menti tenendum† & ideo caueãt notarii qa si quid tale cõmiserint contra eos ad interesse agi poterit,vt habetur in.l.i.in fin.ff.de fal.in.l. si librarius.ff.de regu.iur.& ea est ratio quia simplicitas notariorum non debet partibus abesse vt est tex .in.l.fin . C. de fideius.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios declarantes uoluntatem suam in instrumentis in scriptis celebratis descriptam,culpandos fore.*

1 *Sine rogatu,notarios instrumenta facere non posse.*

2 *Multos posse facta declarare,licet de nouo quid introducere nequeant.*

3 *Præcipita festinatione instrumenta celebranda non esse.*

4 *Iudices ad sententiam festinare non debere.*

5 Obscura verba istrumēti, ante publicationē fore declarāda.

APERTVM Sit tabellionibus, quod si in instrumētis in scriptis celebratis aliquid obscure conceperint, nō possunt postmodum talibus instrumentis publicatis voluntatē suam exponere nisi partibus mandantibus, licet contrarium & pessime seruare videātur, vt tradit Bal. in rub. de fid. instr. in col. xiij. ī ver. sed pone tabellio. Ang. in. l. imperator. ff. de stat. ho. Bart. in. l. gallus in. §. idem cre-
1 dendum. ff. de lib. & post. et ea est ratio quia † notarius non potest aliquid facere nisi fuerit a partibus rogatus §. i. &. §. penult. in auc. de tabe. & consequenter si contrarium fecerint poterunt de falso puniri, & hoc est no-
2 tabile dictum, contra ipsos notarios † cum alias videamus quod dato quod iudex data sententia non possit aliquid addere vel diminuere nihilominus potest ipsam declarare. l. iudex postea q̄. l. paulus. ff. de re iud. videmus etiam quod licet statutarij non possint aliquid addere statutis antiquis nihilominus possunt ipsa declarare, vt est not. glo. in. c. si quis viduam. xxxiiij. dist. Bal. in. l. i. in. §. huius studij ff. de iust. & iur. vbi dicit, quod quanuis aliquo transacto termino nō possit nouiter articulare, poterit tñ antiquos articulos declarare, quia q declarat nihil de nouo inducere dicitur. l. heredes palam ver. sed si notam. ff. de testa. Bal. in consilio. cccix. in secunda parte, vbi dicit quod saltim debet interuenire iudicis consensus, & ideo cum his omnibus respondeat
3 Vnico verbo Bart. in. d. l. imperator † Cauti esse debent tabelliones pręcipita festinatione instrumenta vti solent non celebrantes, ne alias vt dixi de falso teneantur, sicut videmus in simili quod testis pręcipitanter deponens nondum sibi lecto toto articulo, redditur falsarius. §. sed si aliud. v. quest. v. item videmus q laudum pręcipitā

ter latum, est ipso iure nullum: vt tradit Bal. et Iacob.
4 but. in. l. prolatam. C. de sent. & interlo. † facit glo. in. c. iure gentium de re iud. in. c. fin. de elect. lib. vi. tradit idem Bal. i primo constit. ffor. vbi inuit contra iudices festinantes ad sententiam & in. l. si cum ipse. ff. de execu. tut. vbi dixit quod si iudex festinatione precipita discedat a bancho pars poterit interponere appellationem iuxta not. in. l. diuus claudius. ff. de in inte. rest. facit tex. in. l. tutor qui. in. §. tutor. in ver. precipiti festinatione. ff. de admi. tut. & in. l. i. in ver. sententia festinari non solet. C. de requi. re. facit glo. not. in. l. si expræssim. ff. de
5 appel. † & consequenter concluditur quod si quid obscure conceperint hoc ante publicationem declarent: vt in simili tradit Bal in. l. i. in. ix. col. C. de furt. vbi dixit ꝙ testis antequam diuertat potest depositionem suam declarare.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios credentes se in causis arduis de sua cõmissione sibi a iudice facta esse rogatos; repræhendendos.*

1 *Causæ maioris partis bonorum, criminalibus equiparari.*

2 *Ardua in qualibet dispositione censentur excepta.*

3 *Ardua in generali dispositione non uenire.*

4 *In examinatione testium, alicuius causæ grauis et iudicem et notarium et honestas personas fore adhibendas.*

5 *Vexari litibus et expensis grauissimum reputari.*

HAVD Notarios fugiant quod quantuncunque Bart. in. l. ex sententia. ff. de test. tut. dixisse uideatur quod notarius potest in-

telligi rogatus de sua cōmissione sibi a iudice facta, qđ
1 nihilominus hoc non procedit in causis arduis†veluti in causis criminalibus vel maioris partis bonorū quæ criminali equiparatur, vt not. Bal. in. l. parentes. C. de testi. Pet. de anch. ī consilio. xxvij. facit tex. in. l. propter litem. ff. de excu. tut. habetur in. c. frequens de rest. spol. hoc. est not. dictum bal. in. l. iudices. C. de. fid. instr. vbi hoc ad literā affirmauit declarando dictum Bar, et
2 hoc audet ex not. dicto Abbat. syc. in consi. xiij. †ubi dixit quod quātuncunq; uigeat consuetudo quod ciuitas possit aliquid agere sine cōsensu rectoris quod hoc tamen non procedit in arduis per. l. penult. C. de decu. lib. x. l. penult. et fin. C. de legat. eod. lib. facit sing. dictum Hosti. in. c. literas: de restit. spo. ubi dixit. quod licet consuetudo conferat iurisdictionem. l. uiros. C. de
3 diuer. offi. lib. xij. †non tamen hoc procedere ī causis arduis quæ in generali dispositione non ueniunt. c. per uenerabilē. §. rationibus. qui fil. sint leg. facit quod habetur exodi. xviij. c. ubi dicitur. quod ardua referebātur ad Moysem: facit dictum Innocent. in. c. i. de procu. vbi dicit quod quantuncunq; prælatus posit procuratorem constituere sine consensu capituli, hoc tamen in arduis nō procedere. c. fin. §. penult. de offitio dele. idem Innocent. in. c. causam quę: de iud. facit aliud mirabile dictum eiusdem Bal. in. l. nullum. C. de te-
4 sti. †vbi dixit, quod vbi examinantur testes in aliqua graui causa non solum notarius et iudex, verum etiā honestæ persone debent adhiberi, coram quibus examinētur: quod ē not. in practica, et ea est ratio quia sufficientia unius adiuncti habet supplere defectū alterius: vt tradit idem Bal. in. l. imperator: in. iij. colū. ff. de stat. ho. in. l. si quis ex argentarijs in ver. cogentur ff. de eden. facit tex. peregrinus in. l. si is qui duos. ff. de lib. legat. not. Saly. in. l. societatem in vlt. col. C. pro

5 socio. facit tex.in.l.prescriptio. C.si contra ius. ¶ †Et ideo cauti sint tabelliones ne errãtes ultra debitas penas vexentur litibus et expensis quod quidẽ grauissimum reputatur.l.si quis signatoribus.ff.quemad.testa.aper. l.properãdum. C.de iud.l.i.§.et post operis.ff.de noui ope. nunc .l.quidam existimauerunt.ff. si cert. pet.c. cordi.de appel.lib.vi.c.finem litibus.de.dol.et. contu. c.nonnulli de rescript.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios usurarios contractus falsos uel simulatos scribentes.plectendos fore.*

1 *Vsuras esse contra ius naturæ.*

2 *Nullam auctoritatem nec pontificalem nec imperialem posse natura uel uerbis dominicæ ueritatis abuti.*

3 *Simulata ea dicuntur,que non sunt re uera celebrata,*

4 *Instrumenta falsa imunitatis scribentes igne comburi ratione criminis quod aliis maius est.*

5 *Tripliciter falsi crimen committi posse.*

6 *Nunquam falsum in intellectu cadere.*

ANIMADuertant tabelliones quod vsurarium instrumentum conscripserint infames efficientur, nec poterunt amplius instrumenta celebrare,ut est singu.dictum Hostieñ. in tit.de usur.in.§.fin.in uer.quid de de notario: quem confirmat archidi.et sequitur Moderni in.c.sicut.xlvi. dist.quem Ludo.Roma.pro singu.allegat in singulari
1 suo.cclxxx.et suadetur ex eo† quia usurę sunt con-

tra ius naturę, cum quod pecunia fructum geminet cō tra ius naturale sit ut habetur leuiti. xxv. et tradit phi losophus in primo polit. et in. iiij. lib. heti. ubi dixit qđ contra naturam est quod artificialia germinent, sed pe cunia ē artificialis. l. i. ff. de cōtra: empt. c. eijciens. lxxx viij. dist. ita placuit Beato Thome de aq. in secūda secū dę quest. lxxviij. et vr̄ fuisse de mente Bal. in. l. ij. C. de. sum. tri. et fid. cat. imperatoris in. §. i. in auctēt. de eccle.. titul. et scribitur apud cytaredum Dauit, vbi dicitur quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in lo co sancto eius? qui non dedit pecunias advsuras: et con sequenter cum usuræ sint contra iura diuina et huma na clement. i. de vsur. c. super eo extra eod. tit. habetur Mathei. vi. si notarius confecerit vsurarium instrumen tum, pręsumitur quod uoluerit natura abuti et pecca re in Deum, quod videtur esse mirabile iux. not. per Innocent. in. c. super his de uoto. per Ioan. de Imo. in c. i. de vsur. lib. vi. et ideo nimirum si tabelliones offi
2 cio tabellionatus veniunt priuandi ✝ eum nulla auctori tas nec pontificalis nec imperialis possitvel natura vel verbis IESV CHRISTI abuti. l. eos. l. legatū ff. de capi. dim. c. iulianus. i. dist. c. Dominus. c. is qui re sistit. xi. quest. iij. si autem notarij simulatos cōtractus conscripserint manum proculdubio amittent, ut est tex. peregrinus in. c. in rationibus. in. §. scribā de alie.
3 feud. per Feder. in ūsi. feud. ✝ et ea est ratione quia fa ciendo simulata instrumenta faciunt id quod non est. l. item pretor. ff. de suis et legi. l. si nōverum imo simula tum. C. de dona. iter vir. et vxo. l. emptor. de aqua plu. arce. Bal. in. l. fraus. ff. de legi. quo casu faciendo cōtra ctus simulatos eos faciunt in fraudem legis vel homi nis, quo casu non imerito manus mutilatione puniun tur iux. not. per Bal. in. l. non dubium. C. de legi. per Innocēt. in. c. cum in officijs de testa. per glo. in. c. ple-

ric̄p.xiij.quest.iij.p doctores in.l. si libertus minorē.ff.
4 de iur.patronaˆ† si uero falsa instrā,pscripserint & sint instrā īmunitatis vel siľia igne cōburēt vt est glo.sing. in.l.i.C.de īmu .nemi.conc.et nimirum est si in tali ca su maiori pena puniuntur quia crimen falsi est maius quam omnia mundi crimina secundum Bart.in.l.trā-
5 sigere. C. de transf.et ideo sint cauti tabelliones † quia tripliciter falsi crimen committere possunt.primo.re et noīe,vt in casu isto,et istud conuertitur in nullun.l.pau
6 lus.ff.de verb.signi.l.licet.ff.de procu †quia nūquam falsum cadit in intellectu,vt est doctrina philosophi in iij.de anima,et falsum est quod nihil est.c. principiū. de penit.dist .ij.et est sententia eiusdem philosophi per oēs sententiarum libros secūdo modo falsum comittere possunt faciendo actum expresse vel tacite a lege reprobatum.l.cum quis.ff.de solut.l.eius qui.ff.si cert . pet. tertio falsum committere possunt debitas solemnitates omittendo.l.post legatum.ff. de his qui.vt indi.l.i. ff. de iniust.rupt.et irrit.testo.l.iubemus.C.de testa.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios per alios instrumenta explicantes etiam si iusto impedimēto fuerint impediti: reprehensione dignos.*

1 *Instrumenta non exigentia scripturam posse secundum consuetudinem aliorum instrumentorum extendi ,a notarijs non ab alijs.*

2 *Quædam posse fieri per se,quæ non possunt fieri per aliū.*

3 *Necessitatis causa multa fieri,quæ alias illicita essent.*

4 *Regulariter quod quis potest per se,potest per alium.*

5 *Notarios per alios impediti instrumenta exhibentes speci-*

fit im mentionem impedimenti facere debere.

6 *Quæ specialiter et expræsse fiunt plus operari ea que fiunt in genere.*

NON ignorent notarij se non posse per alios instrumenta explicare nisi fuerint iusto impedimento impediti, vt dicit Bar.in.l.diuus. in .§. idē senatus.ff.de fal.Bal.in.l.fin. in.ij.col.C. de re iud. in.l.fin.C.de sport.in rub.C.de fid.instru.Ange.in .§.
1 i.in auc.de tabel.et suadetur ex eo † quia notarius qui instrumentum confecit.poterit ipsum extendere secundum consuetudinem suam,ut tradit Bart. in .l. gallus in.§.idem credendum.ff.de lib.et posth.Bal. in auc. si quis in aliquo.C.de eden. quando maxime in his sumus quorum substantia non est scriptura, sed alij instrumenta exhibentes non possunt nec minimum quidem uerbū addere uel mutare,secundū bal.in.d.rub. C.de fid.instru. quem sequitur Nicol. de mat. in.l.si
2 ex falsis.C.de transf.† nec mirū postmodum esse debet quod quis id quod per se facere potest,non potest p̄ alium,quia uidemus in simili qui licet maritus possit occidere uxorem in adulterio deprǫhensam non tamē potest hoc alteri demandare.Bal. in.c.si uero . de pac. iur. fir.Cyn.in.l.i.C.vnd.vi.glo.in .l. cum fundum. ff.de ui.et ui ar.item quis potest se ipsum defendere,et tamen non potest hoc alteri demandare . Bal.in.l. ut vim.ff.de iust.et iur.in.l.accusationibus.C.quod met. causa.in.l. ad officium .C. com. diui.in.l.graccus .C.
3 ad .l. iul.de adult.† ex causa tamen necessitatis hoc notarij facere possunt cum eius gratia multa fieri concedātur quǫ alias fieri nō possunt.l.i.ff. de offitio eius. l.fin.§.sin autem.C.de iur .delib.l.ij.C.de pat. qui fil. dest.ubi pater ex causa necessitatis potest filium uendere,potest ēt quis furari.c.iij.de furt, hominem occi-

dere clemēt.i.de homicid.domum vicini destruere si pro
pter destructionem incendium euitatur.l.si quis fumo.
ff.ad.l.aqui.& similia fieri de quibus per doctores in.l.
i.C.de oper.lib.in.l.ij.de off.procon.in.l.ij.ff.si cert.
pet.Roma.in.l.si vero in.§.de viro in.xxxix.fallent.ff.
solut.ma.Alex.in.l.præsidis quam legit cum.l.pręcedē
4 ti.ff.si cert.pet.†alias autem regulariter quod quis per
se potest etiam per alium facere potest, vt est not.di-
ctum Saly.in.l.non ideo minus.C de accus.Roma.in
l.si is qui.ff.de vsu.Alber.de rosa.in tractatu statutorū
5 in tertia parte quest.xl.†animaduertant tamen ipsi nō
ta.vij.quod si quid tale euenerit qđ scilicet aliquo im-
pedimento impediti per alios instrumenta explicent, in
ipsis instrumentis specificam & expressam facere sub-
scriptionem secundum Bart.in.d.l.diuus.in.d.§.idem
senatus.Bal.in.d.rub.C.de fid.instr.& ea potest esse ra
6 tio quia†ea quę specialiter et exprę sse fiunt magis ope
rātur, quam ea quę in genere fiunt.l.item apud.§.hoc
edictum.ff.de iniur.l.si quis mihi bona.§.sed vtrum.ff.
de acqui.her.l.quintus.§.sed quid.ff.de aur.& arg.le-
ga.& de prędictis videtur tex.in.§.fin.in auc.de tabe.
& in.§.sed & si.in auc.de fid.instru.

CAP. X.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios facientes legalitates in instrumentis & non dicentes contrahentium nomina & contractum incipere sic & finire sic, in tenebris uersari.*

1 *Cuius licentia legalitatis in instrumentis & quare sint celebrandæ.*

2 *Honorem proprium negligentes crudeles fore, cum melius sit omnia perdere preter famam.*
3 *Pro honore conseruando licitum esse intrare duellum, beati.n.qui possident bonam famam.*
4 *Vbi de honore agitur caute esse procedendum.*
5 *Fidem a diuina prouenire clementia.*
6 *Scientiam non posse reddi falsam.*

CAVEANT Tabeliones, quod cũ seruetur in praticavt quando portantur instrumẽta a longinquis partibus, portentur etiam literæ testimoniales quæ vulgo legali
1 tates appellãtur † & summuntur de potestate illius, in quo degit tabellio ad testandum illum fore fidelem & legalem qui tale instrumentum celebrauit, ne alias negatione, fides & legalitas ipsius tabellionis dubia efficeretur iux.not.per Bart. in.l.non solum.in.§. qui alieno.ff.de procu.nam facta fide de fidelitate et legalitate cessabit omnis sinistra suspitio vt supra dictum
2 est † et facit quia vt dicunt scribent.in.l.transfigere.C. de tran.qui honorem suum negligit crudelis est, et habetur in.c.ij.de purga.can.& sapienter magnanimus dixit Apostolus expedit mihi potius mori quã vt quis gloriam meam euacuet melius.n.est perdere omnia bona quam famam.vi.quest.i.c. ex merito. & magnus dicit ecclesiastes, maior est amissio famę quam oculorum.c.nolo.xij.quest.i. l. infamiam.C. de. decur.lib.
3 x. † & dixit Bal.in.c.i.in.§.si quis hominem in tit. de pa.tene.in vsi.feud.quod pro honore conseruando licitum est introire duellum.idem Bal.in .c. veniens. il primo.de testi.quod sicut facit corpus vmbram illustratã a sole, ita fama a se bonorum operum vmbrã; 1
et Beatus est qui possidet bonam famam, et ideo dice-

bat. C. in. iiij. philip. accendimur studio laudis: et summus dicebat psalmista. Deus laudem meam ne taceris et celebris humilitatis splendor IESVS CHRISTVS. perfidos arguens iudeos dicebat vos dehono-
4 ratis me. †& ideo quando de honore agitur est cautiori ingenio procedēdum. c. ubi periculum. de elect. lib. vi. et consequenter facta fide de bona fama ipsius
5 notarij cessabit vt dixi omnis dolosa suspitio† maxime quia fides ipsa prouenit a diuina clementia. c. ea q̄ extra de. rescript. c. cū paulus. c. principatus. i. quęst. i. & Aug. in. lib. de ciuit. Dei quem retulit Gratianus in. c. qui sine saluatori. xxiij. quest. ij. ita dixit Ambro. quem refert idem Gratianus in. §. hinc&. xxxvij. dist. habetur in. c. non licet. xxvij. quest. i. et ideo caueant huiuscemodi legalitates facientes ut dicant nos et cęt. fidem facimus et impartimur talem notarium qui instrumentum inter tales celebrauit incipiens sic et finiens sic alioquin tales legalitates fide nō facerent, ut in qt Ioā. de Imo. in. c. ij. extra de fid. instru. quem sequit Ange. in. §. i. in glo. in ver. cautæ in auc. de tabel. & Lamphran. in. c. qm̄ contra. in uer. sequitur instrumentorū productio, extra de prob. & ea est ratio, q̄a posset esse quod talis notarius sit legalis et fidelis, et tamen illud instrumentum non celebrauerit, quo casu si fuerit dictum instrumētum inter tales celebratum incipiens sic et finiens sic, proculdubio cessabit omnis suspitio, quia faciens talem legalitatem innuere vr̄ illud in-
6 strumentum se scire ab eo notario factum† quę quidē scientia non potest reddi falsa. l. iij. §. si dubitetur. ff. queād. testa. ape. l. sed si diuersa. ff. de acqui. her. quia scire et rem probabiliter per causas cognoscere idē est ut inqt philosophus in primo phisi. et in primo poste. Bal. in. c. ij. de const. tacit tex in. c. occidit. xxiij. quest. viij. in. c. cum causam de testi. in l. verum. ff. de furt.

in.l.qui filium.§.sabini.ff.ad senat.conf.trebe.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

Notarios abradentes acta publica, probationem aliquam inducentia in caligine morari.
1 Rasuram in instrumento repertam inducere præsumptionem falsitatis nisi eius habita esset mentio.
2 Veritatem occultare falsitatis speciem esse.
3 Veritatem legis fore amicam.
4 Veritatis ratione inscrutandæ iudicem & fingere & simulare posse.
5 Fidem etiam hosti regulariter seruandam.

PLANVM sit tabellionibus quod si acta publica,pbationem aliquam inducentia cancellauerint vel in aliqua sui parte abraserint, pœnas nõ euitabunt falsi,vt est not.tex. in.l.i.in §.qui rationibus.ff.de fal. iuncta glo. in.l. damus.C.eod.per quem tex.ita tenuit Bal.in.l.titia.ff.ad muni.in rub.et in.l.fin.C.de fid.inst.in concil.cccxxx. incipiente,quidam notarius.et habetur per doctores in c.fin.de crimi.fal.per specu.in eod.tit.in.c.ad falsariorũ
1 †& suadetur ex eo quia ex rasura ipsa presumitur falsum id in quo rasura ipsa reperitur.l.titio. ff.ad mu.l. fin.C.de edi.diui.adr. tol per quem tex.ita tenuit Bar. dicens huiusmodi pręsumptionem non aliter tolli, nisi habita rasurę mẽtione,quia alias pręsumitur facta cau
2 sa veritatis ocultandę†quę quidem veritatis occultatio falsitatis specięs est.l.præsbiteri.C.de episc. et cler.clement.

ment.sæpe de ver.signi.Bal.in.l.falsum.C.de fur. in.l. p̄sumptionem.c.si cōtra iuſ.vel uti.pu. Bart.in.l.quid si falsum.ff.de fal.habetur in.§.i. in auc. de instru.fid. per Ioan.de Imo.in consilio. ciiij.per glo. in.c. ne quis
3 xxij.quest.ij.et in.c.in memoriam.xix.dist.† quo casu cum veritas sit amica legi.l.i.ver.veritatem columus. C.de ind.vid.tol.Bal.in.c.i.de no. for.fid.in.l. iustitia. ff.de iustitia & iur.& in consilio.x.primi voluminis ḡ .l.taberna.§.idem quesiji.ff.de pigno.l.is apud quem. C.de edend.& cancellans deludat veritatem nimirum est si de falso venit puniendus,argu.l. vnicæ. C. de lat. lib.tol.&.c.i.vt lit.non con.c.bona. de postu. prælat. cle.cum illusio,de renunt. & maxime mendatium factum in legem est factum contra principem quia princeps est lex animata in terris.l.imperialis.C.de nupt.l. iubemus.C.de sacrosant.eccle.§.fin.in auc.de consu. a quo leges emanarunt.l.i.ff.de constit.princip. qui est sicut stella matutina quę in medio nebulæ meridionalis imminet Bal.in.§.præterea in vsibus feud. sed ille qui mentitur princip1 de falso punitur,vt not.Innocent .in
4 c.ex parte decani,de rescript.Bal.in.d.l.falsum†& hoc est ratione veritatis inscrutandæ cuius gratia iudex & fingere & simulare potest.c.afferere de pręsumpt.c. si quęlibet culpa &.c.vtilem.xij.quest.ij.per quem tex. ita dicebat Arch.in.c.non & in quenquam.xi. quest. penult.ꝙ iudex potest delinquenti impunitatem promittere,& postea non obstante tali promissione eum punire:quem sequitur Felinus & videtur esse mirabile
5 †cum alias videamus fides etiam hosti seruanda.c. noli existimare.xxiij.quest.i. Par.de put.in tractatu syndicat.in cart.cxxiiii. Decius in.l.rius est.ff.de regu.iur. quia nihil est quod magis in homine fulgeant quam recta fides.l.inter claras.C.de epis.& cle.vbi .n. non est fides ibi iustitia esse non potest.c.ubi sana.xxiiij.quest.

i.& tamen in casu isto secus est ratione veritatis inquirendæ. Et ideo caueant notarij ne veritatem ocultare studeant, vt falsi penas euitare possint.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios feriato die testes iudicis cõmissione examinantes eisq; iuramentum prestantes in confusione fore.*

1 *Probationes regulariter iudici esse faciendas*

2 *Non nisi ratione iminentis necessitatis iuramentum fore prestandum.*

3 *Indebite iuramentum prestitum nihil operari.*

4 *Dictum testis sine iuramento deponentis etiam in causa summaria & in sacerdote & indeponente de parte sua nullum esse.*

5 *Medicum de uulnere deponentem debere, deponere diligenti precedente examinatione.*

6 *Magnæ et auctoritatis uiris sine iuramento non esse credendum.*

HAVD Notarios lateat, quod si testes eos die feriato examinare contigerit, quod iudicis cõmissione fieri potest, vt habetur per glo. in. l. hac consultissima in. §. fin. C. de testa. et in. l. iubemus. C. de lib. ca. not. Bal. i additiõibus ad specu.
1 in tit. de testa. in ult. col. †quia alias probationes sunt iudici faciendę, ut est tex. ellegãs in. c. prętererea: de testi. in. l. eos. in. l. si quando. C. eod. tit. l. doce ancillam. C. de rei uend. in. l. ij. C. ex quib. ca. maio. in. l. quinqua-

ginta.ff.de proba.cum aliis de quibus late.per Hipol. de mar.in.l.i.in.iiij.col.et in.l.de minore in.§.plurium :ff.de quest.et consequenter iudex poterit notario cō-mittere vt testes examinet iuxta not.per Bal.in.l. si a iudice.C.de proba.unde si notarius testes ipsos die feriato examinare contigerit non debet ipsis testibus iuramentum prestare: vt est glo. ad hoc reputata sing: in clemen.i.de offitio deleg.et ea est ratione quia nisi
2 †iminens necessitas vrgeat non debet diebus feriatis in honorem Dei repertis iuramentum prestrari.c.i. et ;c.fin.de fer.l.omnes dies festos .C. eod. titulo et ideo si in depositione testis reperiantur ista uerba talis monitus citatus et examinatus suo iuramento respondit talisque attestatio die feriato facta sit tanquam facta tempore inhabili nihil probabit vt tradit Bart.in.l. sciendum.de verb.obli.Ant.de but.in.c.quoniam cō-
3 tra.de proba.et suadetur ex eo †quia cum tale iuramentum sit indebite prestitum nihil debet operari, et perinde haberi debet ac si prestitum non esset. l. nihil interest.ff.de regu.iur.l.iulianus.ff.ad exhi.l. cum hi. ff.de transf.sed dictum testis deponentis sine iuramento nullum est.l.iureiurādi.C.de testi.c.tuis extra eod.
4 †quod etiam procedit in causa summaria in qua non proceditur seruato iuris ordine vt est peregrina ac sing.theorica Bart.in const.ad reprimendum in uerbo sine figura,ppe finē scđo procedit etiam in sacerdote testimonium suum deponente vt tenet communis scolla canonistarum in.c. testimonium de testi. tertio procedit etiam in teste deponente de arte sua vt tenet Ioan.and.in.c.fraternitatis. de tri.et male. Abbas in c.proposuisti de probat. glo.in .l. comparationem in verbo deponentis.C.de fid.instr.declarando secūdum
5 not.in.l.i.ff. de vent. inspic. et in.c. fin.de homi. †et ideo uidemus quod si medicus deponat ex aliquo vul

nere esse remansuram cicatricem quod debet deponere diligenti precedente examinatione vt est tex. singu.in.l. semel.C.de re milit.lib.xij.quem adducit Cor.in singu. suis in verbo medicus vbi etiam refert quod in disposi tione ipsius debet haberi mentio de diligenti examina-
5 tione ipsius medici alias eius dictum non valeret ✝ quar to hoc idem procedit etiam si essemus in magnę aucto- ritatis viris.c.cum olim. ver.querendum priui. probat Lanfran.in.d.c.quoniã contra in secunda col.ubi etiam dixit quod si rector die feriato suum ingrediatur officiũ & iuret seruare statuta quod tale iuramentum est nul- lum nec ex eo poterit conueniri:& ideo caueant notarij quia si dicunt aliquem testem die feriato iurasse dicere veritatem mendaces sunt,cum iurare nõ potuerit ,quo casu efficiuntur infames iuxta not.per Bart.in. l.lucius ff.de his qui not.infa.per Paul.de Castro in.l.ij.in fin. C.de fid.instr.per Pano.in.c.ij.de ord.cogn.in.c.subor ta.de sent.& re iud.per Bal.in.l.si ex falsis.C.de trans. per Alex.in.l.i.in.§.si quis simpliciter.ff.de verb. obli.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios primum testamentum ad petitionem testatoris secondo facto lacerante per opacitatem amputare*

1 *Primum testamentum per secundum legitimam formam nõ continens non tolli.*

2 *Iuramento partis contra notarios male officium exercentes respectu interesse stari.*

3 *Male officium suum exercentes regulariter tunc demum te- neri,quando in dolo uel in lata culpa sunt.*

4 *Notarii simplicitate in distincti partibus non obesse.*

NON Mandet obliuioni tabelliones qđ si quis testator duo fecerit testamenta nō possunt primum ad eius etiam petitionem lacerare ut sing. tradit. Bart.in.l.ij.in.§. si plura.ff. quemad. test.aper. quam pro sing.allegat Roma.in sig.suo.cclxx. incipiē te testator facit,& probat tex.in.l. qui tabularum de furt.& ipsius Bart.decisionem ampliat Albericus in.l. contractus.C.de fid.instr.habere locum etiam in alijs
1 instrumentis,eaq; potest ratio assignari, quia ✝ de facili euenire posset casus militatis secundi testamēti vel instrumenti quo casu staretur primo quia secundum non tollit primum nisi fuerit in ei legitima adhibita forma.§.posteriore.instā.quib.mod.test. infir. quia solemnitas requisita in actu constituendo requiritur & in eo destruendo.l.nihil tam naturale .ff. de regu.iur.l.stichū aut pamphilum.§.naturalis.ff.de solut. Arist. in primo de gene.& corrupt. Ias.in.l.vnica.C.de confes.in.-l.iubemus.C.de lib.cau.Bart.in.l.heredes in.§.si quis post.
2 ff. de testa. ✝ Et ideo caueant tabelliones, quia si hoc ignoranter fecerint tenebuntur ad interesse tanquam male officium suum exercentes,& stabitur iuramento partis interesse prętendentis:vt not.Ioan.And.in.c.accepimus:de fid.instr.quem referūt moderni in.l.si quis id quod.ff.de iurisd.omni.iud. et facit tex.in.l.fin.C.de
3 mag.con.✝& videtur esse mirabile,qa alias videmus quod ita demum quis tenetur ad interesse quando male officium suum exercet,si in dolo est vel in lata culpa quæ dolo equiparatur.l.quod nerua.ff. depo. Bal.in.l. fin.C.si men.fal.mod.dixe.Philipus Decius in.l. qui accusare,C.de edend.vbi dixit quod si apparet de dolo notarij statur iuramento partis, si de lata culpa non debere stari iuramento ipsius partis sed interesse debere

probari: vnde quicquid sit cauere debent tabelliones
4 †Quia indistincte eorum simplicitas partibus non debet obesse: vt est tex. sing. de quo etiam alias est habita mentio in. l. generaliter. C. de fideiuss. tradit Bal. in. l. ij. circa fin. C. qui ac. non pos. Fely. in. c. cum M. ferariẽsis in tertia. col. de const. & etiam indistincte notarius ignorantiam prętendere non potest, quia quis non potest prętendere ignorantiam eius in quo versatur. l. ij. §. seruius autem. ff. de ori. iur. l. quisquis. C. de rescin. vẽd. l. quanquàm. ff. ad velleia.

CAP. XIIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarius sua & alterius manu instrumenta aliaue acta conscribentes, periculum inuadere.*

1 *Diuersitatem literæ præsumptionem falsi inducere.*

2 *Ex coniecturis dolum præsumi.*

3 *Dolum dici asseuerationem uocis falsæ fallendi animo inductæ.*

4 *Scriptura occidit, spiritus autem uiuificat.*

5 *Scripturam quid ueritatis continentem ex falsi particula uitiari.*

6 *Inhabile ex habili sustineri, regulariter loquendo.*

1 APERTVM Sit tabellionibus, qđ si aparet aliquod publicum instrumentum vel actam sua & alterius manu conscriptum, quod talis scriptura falsi præsumptionẽ cõtra eos inducit: vt tradit not. Bal. in. l. cõtractus. C. de

fid.instru.adducendo text. secundum eum sing. in.§. quod sæpe in auctent.de tri.& semis.quem videtur sequutus Bart.in.l.fin.C.de edict.di.Ad.tol.vbi inquit, quod quando scriptura non concordat facta comparatione literarum,secundũ c. inter dilectos extra de fid.in stru.l.comparationes.C.eod.c.ad audientiam de rescriptis.c.licet.§.eos.de fal.quod tunc introducitur suspitio
2 falsi † quia ex coniecturis præsumitur dolus.l.nõ existimo.ff.de excu.tut.l.i.cũ glo.C.de inter matri.c.quia ꝓpter: de ellect.l.ij.C.de his qui ex pubratio.li. x.c.ij.de renunt.lib.sexto.l.dolum .C. dedol.autent.sed iam necesse .C. de donat. ante nup.maxime in his quæ sunt
3 preiudicialia parti † quia dolus est quædam asseueratio votis falsæ fallendi animo inductę vel machinatio abscondita alterius decipiendi causa.l.i.§.dolum.ff.de dolo.l.fin .C.de litig.l.quod nerua.ff.depo.per Cyn.in.l. præscriptione.C.si contra ius.Bart.in.l.contra iura.ff. de legi.l.iij.§.si minor.ff.de mino.l.i.in fin .ff. de actio. empt.si igitur in ledentibus partem de facili presumitur dolus,quod est nor.pro declaratione. l. in causæ.§. fin.ff.de mino.si sumus in instrumentis vel alijs actis ledentibus partem quę reperiantur bina manu conscripta proculdubio ista debet præsumi machinatio dolosa & consequenter nimirum est si de falso puniuntur no-
4 tarij † quia vt inquit Bal.in.c.i.de constit.& in.l.cõmissorie.C.de pact.scripta occidit spiritus autem viuificat.
5 † Et ideo caueant notarij quia etiam quod scriptura quid veritatis contineat totum nihilominus instrumentum vel actum corrumpitur,iuxta illud poeticum modicum fel totum mel amarificat.l. si duo.§.item si iura uero.ff.de iur.iur.Bart.in.l.quædam.§.numularios .ff. de edẽ.Roma.in.l.is ad quem.ff.de acqui.her.quod est
5 not. † quia alias vidimus,quod quãdo aliquid partim est habile & partim inhabile,sustinetur ex capite habi-

li.c.dissoluendum de sponf.l.qui habebat.ff.de insti.facit not.dictum Inno.in.c.dum ex officij de prescri. fundatum in aurea.l.domitius.ff.de acqui.her.et aliud eiusdem dictũ in.c.in præsentia de renun.fundatum in not. c.per tuas qui fil.sint leg.& ideo cauti sint tabelliones quia quantuncunq; posset scriptura in parte substineri nihilominus aliquod cõmodum non sentient.c.ex tenore.c.sedes apostolica extra de rescript.

CAP. XV.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios, scribentes emptionem alicuius fundi et postea locationem factam ab emptore uenditori; in fames effici.*

1 *Venditorem in possessione stare emptore permittente contractum presumi usurarium.*

2 *Perceptionem fructum, legitimum excedentem modum usurarum presumptionem inducere.*

3 *Dictionem præsertim, implicatiuam esse dictionem.*

4 *Præcii paruitatem, fraudis presumptionem, inducere, maxime pacto, de reuendendo concurrente.*

5 *Vtile quandoque esse feneratores reperiri, quia alias multi per sæpe famæ perirent.*

6 *Peccata insolita facere contractum usurarium presumi.*

CLARE Constet tabelliõibus quod si fuerint rogati de instrumento uenditionis, post modum locationis factæ ab emptore uenditori, quod efficiunt infames nec poteruut amplius
1 instrumenta celebrare † quia talis contractus dicitur

usurarius,argu.l.si pignus.ff.de pigno.actio.l. quędā .ff.de rei vend.l. si sterilis.§. si tibi.ff.de acti. empt.l. qui fundum.ff.de contra.empt.l.post contractum.ff. de dona.et ibi Bart.l.pignus.§.superuacuum.ff.quib. mod.pig.vel hipo.c.illa vos de pigno . vbi hoc affirmauit Petrus de ancha.dicens quod si quis emit fundum pro certo prętio postea ipsum locauit venditori pro certa annua pensione , quod tunc talis contractus præsumitur vsurarius quia emptor passus est uenditorem in possessione permanere,et adducit Bart. in d.l. post contractum . Ita consuluit idem Petrus de ancha.in consiglio.ix.not.Bal.in.l.ij.C.de repu. here. ratioq; rationis est secundum Abbatem in.d.c.illa uos quia presumptio est quod premittendo venditorem in possessione esse constituta preceptio fructuū pro mer
2 cede pecuniæ †quo casu si talis preceptio fructuū modum legitimum excedat proculdubio contractus erit vsurarius.l.rogasti.§.si tibi.ff.si cert. pet.l. si tibi decē milia .ff. de pact.l. cum vltra.C.de non nume. pecu. quia in vsuris facilis est præsumptio .c. iuuenis de sponsa.maxime quando contractus est solitus dare vsuras.d.c.illa vos.l.vniuersorum. ff.de pigno.acti.l. qui sentisse.ff.de vsur.l.item quod dicitur .ff. ad mace.c. semel de regu.iur.in vi.sed etiam si non sit solitus con
3 tractus pōt vsurarius presumi†quia.d.c.illa vos vtitur dictione presertim,quę est dictio implicatiua.l.illud.ff.ad.l.aquiliam.l.i.C.in quib.cau.in inte.rest. c. per tuas de simo.c.i.de except.hoc tenet archidi. in.c. plericq;.xiij. quest.iij.adducendo glo.multum solitariū in.c.conquestus de vsur.ubi glo.dicit paruitatem p̄cij facere q̄ cōtractus pręsumatur vsurarius p̄cipue si cō trahētes cōsueuerint vel paruitas precij cōcurrat cū pacto de reuēdēdo qa iste duę p̄sumptiones faciunt ꝓbationē quod contractus dicat̄ vsurarius iuxta.l.ij.ff.de

4 excu.tut.†quia paruitas precij inducit pręsumptionem fraudis,tex.est de iure melior in.c.i.in verbo quis n.dubitat i tit.qual.hod.feud.pos.ali. vnde his duobus concurrentibus nimirum est si contractus redditur vsurarius,quia alias suspicio fraudis posset euitari cum solum pactum de reuendendo possit licite fieri.l.i.de resc.vend.c.cum dilecti.de empt.& uend.l.quotiens.ff. de regu.iur.l.ij.C.de pact.inter empt.& vendi.in.d.c.con questus sic his duobus concurrentibus non potest aliter dici.arg.l.cum de indebito.ff.de proba.c. super hoc de renunt.quia non est præsumendum nisi hoc factum
5 gratia necessitatis pecunię†vnde dicebat Bald. in.c.i. de iur.iur.quod multum expedit inuenire feneratorem, sine quorum suffragio multi per sępe famę perirent ad ducendo glo.secundum eum sing.in.l.si conueniunt.ff. de pigno.act.quam approbat Barba.in consilio. viij. quarti uoluminis.Quapropter sint cauti tabelliones ne
6 etiam contractus cum pactis insolitis conscribant,†qa pacta insolita faciunt presumi contractum vsurarium l.vi.ff.de cond.instit.quia non est verisimile talem contractum sine fraude esse, & consequenter est fallitatis imago.l.milites.§.oportet.C.de quest.Bal. in.l.i.C. de ser.fug.i rub.C.de proba.vbi adducit Arist.& Auerroen, & habetur ad saturitatem per Barb.in consilio.lx. item in consilio.liiij.item in consil.xxxvi.secundi voluminis vbi per eum.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios positos ad aliquid scribēdū alicuius cōmunis aliquid amittētes uel diminutius scribētes,i piculū incidere.*

1 *Negligētiā latæ culpæ equiparari, doliq; presumptū fore.*
2 *Negligentem iudicem in puniēdis sceleratis, puniendum esse.*
3 *Negligentes officiales in custodiendis pignoribus plectendos esse sicut iudex negligens ad sententiam ferendam parti tenetur.*
4 *Infames tabellionatus officio potiri non posse.*
5 *Ex unico delicto ꝗs regulariter pluribus penis affici nō debet*
6 *Negligentes illos dici, qui quod eis liquet facere spernunt.*

NON Obliuiscātur tabelliones, quod si positi fuerint ad scribendum, pone introitus alicuius communis & quid diminutiue conscripserint duplici punirentur pena, vt est tex. in. l. excellentia. C. de errogat. mili. anno. lib. xij. quem pro sing. adducit Roma. in sing. suo. ccclxxix. si vero aliquam partitā omiserint pena manus punientur. §. coges. in auc. de mand. princip. quem reputauit sing. Bal. in. l. vbi exigitur in
1 §. dolo. ff. de eden. † quia cum fuerint negligentes, & negligentia equiparetur latæ culpę sitq; dolus pręsumptus. l. mancipia. ff. de ser. fug. not. in. l. ij ff. quod quisq; iur. in. l. iudices. C. de diu. per Bart. in. l. titium & meuium. ff. de admi. tut. ubi inquit quod quando quis non facit id quod ratione sui officij facere teneatur quod presumitur in dolo. l. fideiussor. ff. manda. l. magna. ff. de verb. signi. quapropter nimirum est si predictis pe-
2 nis plectuntur † quia videmus in simili quod iudex negligens in puniendis sceleratis, ipse venit puniendus. l. fin. C. ne sanc. baptis. l. hoc genus. C. de epis. & cler. l. fin. C. ad. l. iuliam devi. pub. not. Bal. in. l. gallus in prin
3 cip. ff. de lib. & post. Ang. in. d. l. mancipia. † Videmus etiam quod officiales negligentes ad custodienda pignora puniuntur. l. quemad. §. si magistratus. ff. ad. l. aqui. dum modo reddantur deteriora & propter mu-

rorum rasuras.l.item queritur.§. si quis.ff.loca .l.i.§. si rose tabulę.ff.de secund.tab.item videmus quia iudex negligens ad ferendam Iustitiam tenetur parti.l. si iudex.ff.de varijs:et extra.cog.l.i.C. quõ.et quãdo iudex.Bal.in.l.si quis in conscribendo.C. de pact.et ideo caueant tabelliones quia non solum puniẽtur pena predicta.verum etiã omittent salarium,arg.l.iudices.C.de anno.et tribu.lib.xi. et efficiunt infames,et consequenter non poterunt amplius eo officio potiri. d.l.fin.C.ad.l.iul.de vi.publi.l.si aliquis iũcta glo.C. de suscept.et archi.§.fin.in auc.de armi.l.quicunq;.C. de diuer.offi.lib.x.c.ecce.extra de her. c. i.c. abbates: de offitio uest.c.placuit.xi. quest. iij. c. si quis .xviij.
5 quest.ij. †et ista sunt not. cum alias videamus quod quis ex unico delicto pluribus penis affici non debet, vt dicit eleganter Bal. in. c. capitulum sancte crucis extra de rescrip.adducẽdo glo.i.l.i.C.de inul.et in quo loco,lib.xij. facit tex.in.l.plane.§.qui duorum.l.quo-
6 cunq; de lega.i.l.titia.§.qui inuita. ff. de lega.ij † sciantq; ipsi tabelliones qui tunc negligentiæ notam subire poterunt quando scilicet sibi liquet quid scribere habeant et non scribunt,iuxta: not. per Ang. in .l. in insulam .ff.de ver. obli. per Bal. in.l. quãuis .ff. de cond.et demons.l.de vnoquoq;.§. i.de re iud. l.iiij.§. hoc autem.ff.de dam.infecit. nisi esset offitium proprio motu exercendum,quia tunc multo magis prędictis penis afficeretur:vt not.Bal.ind.§.magistratus: et prędicta sunt ẽt not.pro declaratione.c. vt si clerici:de iud.l.senatus.ff.de accu.l.diuus.ff.de offitio pręc. l.tam dementis.C.de epis.aud.c. cum percussio.ij. quest.i.et ideo cauti sint.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarijs negantibus se aliquod instrumentum tanquam notarios conscripsisse, probationem succumbere.*

1 *In dubiis id presumi. quod fieri consuetum est.*

2 *Sacerdoti dicenti sibi non tanquã confessori aliquid reuelatum, probationem succumbere.*

3 *Verba prolata ad personam, intelligi secundum qualitatem persone.*

4 *Notarium negantem se aliquod instrumentum non confecisse, ex qualitate transacti temporis excusari.*

5 *In his quæ portantur longinquis a partibus, maiorem uim obtinere scripturam quam testes*

6 *Hominum memoriam labilem esse.*

PATEFACTUM sit tabellionibus, quod quando scrpserunt aliquam scripturam et dicunt illam scripsisse non tanquã notarii sed tanquam priuati, quod istud probare debent quia contra eos est presumptio, vt inquit Bal. in rub.
1 C. de fid. instru. in. xiii. col. † ea ratione quia in dubiis potius prçsumitur id quod fieri consuetum est. l. fin. ĩ fin. C. de fideiuf. l. q semisses. ff. de vsu. l. vel vniuersorum. ff. de pigno. actio. l. excepto. ff. loca. l. fin. C. de ma. conue. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edi. edict. l. iii. C. de epis. aud. l. nam ad ea. ff. de legi. c. cum dilectus. c. cum olim. c. cum consuetudinis extra de consu. c. ceterum. de postu. prçl. c. cum in generi. de elect. c. scriptũ. c. cũ cumana. eod. tit. c. cũ cõtingat:
2 de for. compet. † accedant qũ uolũt scribẽt. in. c. eis. de

peni.et remi.vbi dicuut quod si sacerdos reuelet sibi in confessione dicta,quod parte ita dicente licet ipse contrarium dicat contra eum est pres umptio:ideo sic
3 et in casu nro. †quia verba prolata ad personam intelliguntur secundum solitam naturam personæ.l.plenum.§.equitíj.ff.de usu.et ha.l.ij .l. ex militari. ff. de mil.testa.faciunt quæ habentur in . c . ad audientiam: de pręsum.et sic patet quod etiam in casu isto notarius dicit se instrumentum fecisse tãquam priuatus , quod si pars dicat contrarium potius statur dicto partis, quod est mirabile pro declaratione eorum quæ in principio presentis opusculi dicta sunt, et .l. optimam .C. de contra.et co. sti. pro.l.sciant.C.de proba. clement. i.eod.tit et eorum quę not. in.l.i.C.de iur.iur .l. siquis
4 decurio.C.de fal. †si vero petent pars sibi exhiberi aliquod instrumentum et notarius diceretur se tale instrumentum non confecisse,tunc si multum temporis interesssit non presumitur falsarius secus si econtra. secundum sing.dictum Ioan.And. in additi . ad specu. tit.de instru fid.argu.l.peregre.ff.de acqui.possef.l.fin. ff.de lit.leg.l.ij.§.si quid in tantis.C .de vet . iur. enu. .l.census.de prob.not.Bal.in.l.cum alienam.C.de.leg. et dicebant moderni in rub.C.de fid . instru. per iura.
5 preallegata †qui in his que portantur de longinquis partibus maiorem uim obtinet scriptura quam testis quod est not.pro declaratione .l. in exercendis .C. de fid.instr.et eorum quę habentur in.l.de minore in . §. tormenta.de quest .in.l.contrahitur.ff.de pig.in.l.cum te.C.de trans.in.l.quod bona fide.C.de pact.in.l.i. ff.
6 de fid.instru.in.c.iij.de proba †et consequenter redeundo ad propositum,cum hominum memoria dicatur labilis.l.iij.§. duę cãe. ff.de. carb. edic .l. quidam tabularum.ff.de furt.l.i.C.de ser.fugi.merito concluditur notarium excusari si iudicat se instrumentum nõ

confecisse est multum temporis intercesserit: si autem de recenti secus.arg.l. qui falsum.ff.de fal.et que not.in.c.i.de crimine.falsi.et. quando ei posset proba ri quod illud confecisset vt inquit Bar. in.l.fin. C. de eden.in.l.eum qui.C.de fals. si uero non posset proba ri secundum Lanf.in.c.quoniam contra:in verbo sequitur instrumentorum productio:de proba.debet co gi exhibere oẽs abreuiaturas et si non reperiatur pars ex animo hoc fere debet.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios in filiorum legitimationibus spurietatis mentionem non habentes arenam dinumerare.*

1 *Subreptitium rescriptum non ualere.*

2 *In his quæ alicuius sunt difficultatis nihil fore tacendũ.*

3 *Comitem palatinũ non possẽ legitimare filios natos ex personis inter quas matrimonium esse non posset.*

4 *Principem habentem plenitudiniem potestatis in filiorum legitimationibus eam nõ trasferre nisi specialibus uerbis.*

5 *Natum ex usorata mulierum legitimum presumi.*

6 *Potius presumi possibile & honestum, que impossibile & inhonestum.*

7 *Medie omissionẽ qualitatis directe i fine effectũ impedire.*

PROPALLATum sit tabellionibus, qđ si in aliqua legitimatione facta a comite palatino spurietatis mentionem non habuerint, quod talis legitima tio non potest quicquã

operari ita consuluit Dominus Benedictus de plum:
in consilio incipiente, pro declaratione prędicatorũ,
1 quod adducit Barb.in consil.ix.quarti uolumi.†quia
non habendo spurietatis mentionem censetur subre-
ptitia,quo casu nõ debet valere.l.i.ff.de nat.rest.iun-
cto.c.dicet aliquis.xxviij. quest.iiij. et quest.ij. c.non
omnis:idem tenet Dominus Ant.in.c.per venerabilẽ
extra qui fil.sint leg.et ideo debet fieri mẽtio, q diffici
lius dispensatur cum incestuoso vel spurio quam cum
2 eo qui sola naturalitatis macula est affectus†et ideo
in talibus nil taceri debet .l.vniuersa .l. præscriptione
.l.quoties.C.de pręci.imp.offer.l.ij.et.l. et si legibus:
C.si cõtra ius.c.super literis.c.cum dilecta de rescrip.
facit quod habetur in.c.ij.et.iij.de cons.vtil.vel inut.
in .c.i.de fil.pręs.et ita etiam tenet Bal.in.l. eam quã.
C.de fideico.vbi adducit.c.ex parte:de offitio deleg.
3 †quod etiam suaderi posse videtur, si essent nati ex
talibus personis inter quas non posset esse matrimoni
um, comes palatinus eos legitimare non posset vt
not.Ange.et Bal.i auc.pręterea.C.de nat.lib.nec hoc
debet esse mirum,quia multum sing. dixit alibi Bal.
4 in.l.ij.in.x. col.C. de serui.et aqua†quod concedens
potestatem legitimandi licet ipse habeat plenitudinem
potestatis.non tamen talis plenitudo transit in illum
cui conceditur nisi specialibus verbis concedatur: fa-
ciunt not.in.l.i.ff.de tut. et cur. in.l.ij. ff. de nat.rest.
in.l.ex facto.ff. de vulga.et pu. in .l. gallus .ff. delib.
et post.generalis .n. concessio non extenditur ad ea
quæ suprẹmæ presentis sunt. vt voluit not.glo. in .l.
priceps.ff.de legi.in.l.si auguste.ff.de lega.ii.facit tex.
in.c.quod translationem de offitio dele.in.l. i.§.qui mã
data .ff. de offitio eius et hoc etiam suaderi posse ui-
5 detur quod licet spurietatis sit habẽda mentio †quia
possent esse nati ex muliere vsorata,quo casu nõ pos-
se ita

se ita simpliciter talis legitimatio fieri + quia presumitē quod sit legitimus vt est tex. solemnis in.l.miles in .§. defuncto.ff. de adult.quem tex ponderant doctores in c.per tuas de proba.in.c.transmisse qui.fil.sint leg.per quem tex.ita dicebat Bal in.l. filium diffinimus .ff. de his qui sunt su.vel ali.iur.+quia potius presumitur possibile & honestum quam impossibile & inhonestum, & sic asserenti contrarium incumbit probatio vt uoluit glo.in.l.i.in.l.in testamento.C.de milit.testa.in.l. si creditor.C.de pigno.act.in.l.super fuis.C.qui mil.pos.vel non lib.xij.glo.in.c.proposuisti .lxxxiij. dist.i.c. super eo.de testi.cog.in.l.solemus in.l.si tutor.C.de per. tut. in.l.magis puto,in.§.illud.ff.de reb.eorum in.l. ait prętor in.§.docere ff.de ui bonorum rapt.in.l.doce ancillā
7 C.de rei.uend.& ideo caueant tabelliones+quia omissio istius medię qualitatis directe in fine,impediet effectum extremi.l.huic scripturę.ff.ad.l.acqui.l. qui libertinus.§.posthumus.de bon.lib.Guel.de cun.in.l.fin. ff. de his qui sunt su.vel ali.iur.late de materia per Barb. in.d.consilio.ix.

CAP. XIX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios apponentes cōfinia inconsulte in instrumentis in ignorantia morari.*

1 *Confinium appositionem operari, ut omnia intra confinia contenta ueniant.*

2 *Vendentem id quod intra muros est, etiam muros ipsos uendere intelligi.*

3 *Confessionē partis titulū certificare & certam reddere.*

4 *Precij qualitatem attendendam fore, cum et uariatio unius numi actum inualidet.*

1 EXQVISITum † sit tabellionibus quod confinium appositio in ipsis instrumentis multum operatur, vt dixit egregie Bal. in.c.i.de cap.qui.cur.uen.l.ede sacra.§.intra.ff.de cōt. empt.per quem tex.probantem appositionē confinium operari hoc, vt omnia intra ipsa contenta veniāt: ita tenuit idem Bal.in rub.C.de contra.empt.Saly.in.l.ij.C.eod.Ioan.And.i addit.ad Specu.i tit.de emp. et vend.in.§.i. Petrus de Anch.in.c.per tuas. de dona.et facit tex.elegans in.l.patronus in.§.sempronius. ff.de lega.iij.facit.not.dictum Bart.in.l.i.in.§.nuncio

2 ff.de offitio pref. † vbi dixit quod qui vēdidit id quod intra muros est, muros etiam ipsos vendidisse uidetur. allegat qđ habet in.l.aniculis ff.de verb.signi.habet p Petrum de anc.in.c.ecclesias.xiij. quest.i. quia ex eo quod scriptum reperitur.inducitur probatio .l. si aliquam rem.ff.de acqui.posses.in.l.cum falsa.C.de iur. et fact.igno.in.l.publica ad fi.ff.deposi.in .l. generali-

3 ter.C.de non nu.pecu. † voluit glo.sing.in. c. si duobus de rescript. lib.vi. quę dicit quod licet confessio partis non præstet titulum, tamen illum certificat ac reddit certas probationes, quod proculdubio procedit nisi alia maior probatio in instrumento reperiatur, argu.§.i.auc.de consa.et vte.auc. itaque . C. de legi. her.et eorum quæ not glo.in.l.nam et si.ff.de inof.testamento.l.continuus.de verb.obliga.l.pediculis.§. argento.ff.de aur.et arg.lega.l.si certis annis.C.de pact.

4 l.certa forma.C.de iur.fis. lib.x. † & maxime habere locum quando precium omnibus infra confinia contentis conuenire posset iuxta no.per glo.in.l.i.§.quod ait.ff.de superf.not.per Bal.in.l.i.C.qui testa.fac.pos.

G 2

facit.l.pupillus.§.fin.de verb.obli.l.imperatores ver.q̄ bus precij.ff.de contra.empt.& adeo attenditur qualitas precij & variatio vnius numi totum corrumperet Bal.in rub.C.de cont.empt.in.x.quest.per not.in.l. bona fides.ff.eod.& ideo non inconsulte notarij confinia in instrumentis apponunt,cum verum reddat contractum vt proxime dictum est.

CAP. XX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios iudici iubenti aliquod actum scribi recusantes officio tabellionatus priuandos.*

1 *Verbum presentis temporis ad conualidationem actus sententiam non requirere sicut uerbum futuri.*

2 *Iudici inobedientem ipsum iniuriare.*

3 *Notarios semel officio priuatos amplius elligi non posse.*

4 *Iustā causā aliquid recusandi facere habētē penā nō morari*

5 *Iudicem super causa interposita iudicare debere, licet reus meliorem causam non propositam habent.*

6 *Præsumptionem non nisi uehemētiori probatione reici posse.*

CAVEANT Tabelliones quod si mādato superioris aliquem actum scribere recusarint ipso iure tabellionatus officio erunt priuandi vt tradit sing.Bal.in.l. prouidēdum.C.
1 de postu.ponderando quod ibi † vtitur verbo p̄sentis tēporis q̄ actū ipso iure nullum indicit,nō autē sententiā requirit,vt est tex.satis peregrinus in.l.per iniquum.C.
2 de iuris.omni.iud. † eaq; est ratio quia cū sit inobediēs iudici ip̄m iniuriare dr̄.l.i.i princi.ff.de iuri.nor.in.l.4.

ff.de postu.in.l.i.C.de silen.et in.l.i.C.de domesti.lib.
xij.in.l. si vt per prætorem .§.sed dum decreto .ff. ex
quib.cau. maio.et ideo dicebat singu.glo. in .c. de li-
bellis.xx.dist.quod.l. consilij .vbi contemnitur ligat.
3 †et ideo caueant tabelliones quia si postea ad tale of-
ficium reddire voluerint non poterunt .l. si aliquid,
iuncta glo.C.de suscepto.et archi.l.pręclara.C.de pri
ui.auc.de armis.§.fin.quia actu i priuatiuo non potest
aliquo pacto pręiudicari, glo. elegans. in. c. fin . de
iur.patro.in.c.cum nos.de offitio ord.facit.§.iij.i auc.
de non eligen.in.l.et si quis.§.diuus.ff.de reli.et sump.
fu.in.l.moris.in.§.iste.ferie.ff.de pen.not.Bal. in auc.
ex testō.C.de secnnd.nupt.et hoc est cordi tenendum
pro declaratione.l.hodie.ff.de pe.l. quid earū §. pena
4 grauior.ff.de his qni not.in fa. †nisi alias iustam cau-
sam recusandi habuerint,quia tunc pena non meretur
.l.humanitatis.C.de excu.tut.l.gracchus.C. de adul.
nam ex causa et intentione agendi cognoscitur ipse
actus.l.si quis cum tello. C.ad.l.cor.de sicca.c.occidit
xxiij.que.viij. l. i.ff. ad.l. cor.de patri. c.ex parte: de
for.compe.Bal.in.l.donum.C. de rei vend. in.l.ij. C.
qui accu.non pos.in.l.qui stipendij.C.de procu.Bart.
in.l.aurelius in.§.sticho.ff.de lib.lega . in .l. cornelius:
in.§.sexte.ff.de lib.et post.Inno.in.c.ij. de ord. cog.in
c.licet causam de proba.facit ellegans,tex.in.l. si vo-
5 luntate.C.de resc.vend. †quod adeo verum est vt eti-
am videamus,quod si pars aliqua habet duas causas
ad aliquid consequendum quod si unā prosequatur,
iudex debet pronuntiare super ea.vt est tex.sing. in.l.
beblius.ff.de pact.dot.not.Bal.in.l.fin.ff.de her. īstit.
Ange.in.l.claudiusfelix.ff.qui poti.in.pi. hab. habe-
tur in.c.cum olim.de causa possess.et prop.in .c.olim,
il primo.de resti.spol.et in casu isto talis erit annotatio
probāda quia præsumptio est cōtra eos iuxta.c.perue-

6 nit.de rest. †et ideo dicebat Arist.in primo phisi.quod si quid per aliquam presumptionē cognoscimus, ista presumptio debet probari pervehementiorem et positiorem probationem.l. diuus.ff.de in inte.restit. l.i.C.q.et aduer.quos.c.afferte.de præsumpt.c.i. de treug. et pace.glo.in.c.super eo de testi.in.l.in testō.C.de milit.testō.in.l.super his.C.qui milit.non pos.lib. xij.in c.illud.de pręsum.c.iiij.de prescrip.

CAP. XXI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios lacerantes testā eorum qui morbo pestifero laborant quia omnes non interuenerint solemnitates: in caribdi incidere.*

1 *Ratione morbi receditur a regulis et dispositiōe iuris cōis.*

2 *Legi necessitatem non subiacere.*

3 *Bānitum occidentem non excusari nisi probetur ipsum sciuisse occisum, fore bānitum.*

ALLATVM Sit tabellionibus, quod si confecerint testamentum alicuius morbo pestifero laborantis qui si omnes solemnitates alias requisite non interuenerint nihilominus ex ratione morbi testm̄ valet vt not. Bal.in.l.fin.C.de testa.Bart.in.l.i.ff.de bonorum posses. ex testō milit.Ang.in.l.si vacantia.C.de bo.vac.lib.x.et in auc.de non alie.in.§.qui aut.voluit Saly.in.l.cum matribus.C.qui.pet.tut.vbi dixit ꝙ mulier tempore pestifero tutores filijs suis non petens excusatur a pena: l.sciant.C.de leg.her.facit quod voluit Bal.in.l. creditores.ff. de in litē iur. vbi dixit quod si quis iurat

se non accepturum doctoratum et superueniente morbo pestifero insignia acceperint, ꝙ excusatur: voluit glo. in. c. transmissa de prescri. vbi inquit ꝙ tempore pestis non currit præscriptio quia homines timent adhire iudicem, voluit Bart. i. l. naturaliter. ff. de vsucap. facit glo. in. c. fin. de cle. non resi. vbi dixit quod quis excusatur si non fuit ad locum non tutum: voluit glo. sing. in. c. ad suplicationem. de renū. vbi dixit. ꝙ quis excusatur a contumatia ratione aeris morbosi: facit alia glo. sing. in. cap. si vero extra de iur. iur. facit quod habetur in. c. cōmunis filius. xxiij. dist. i. l. nullus. C. de sum. tri. et fid. in l. casus. C. de testa. in. c. quisdam de renun. in. l. de ętate. de intero. actio. et hęc rationabilia
8 dicuntur quia ✝necessitas legi non subiacet. c. qui necessitate. i. quest. i. c. i. de Iur. clement. i. de hom. l. ij. ad l. rhod. de iact. c. pręsertim de pignor. l. i. ff. de offitio eius. et ideo sint cauti tabeliones in custodiēdis huiuscemodi testamētis ne alias de falso vel ad interesse saltim tentantur vt sepius dictum est, quia in casu isto nō erit necesse probare, quod notarius scienter huiuscemodi
9 testamenta non custodierint ✝sicut debet articulari in casu. l. omnes. C. de agri. et censi. lib. xi. l. vtrum. ff. de paric. l. i. C. de rap. virg. l. raptores. C. de epis. et cler. l. i C. de desert. lib. xi. l. ij. § . i. ff. de incen. ru. et nau. l. methodorum. ff de pen. l. ex maleficijs. § . longe minus. ff. de actio. et obli. l. i. C. de nil. age. non rump. in quibus dicunt scribentes, ꝙ quando aliquis occidit bānitum quod ad hoc vt gaudeat beneficio banni debet articulare et probari quod scierint ipsum bānitum.

CAP. XXIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios in aliqua causa scribentes et in aure unius partis loquentes, posse suspectos allegari.*

1 *Proditorem illum teneri qui non libere loquitur.*

2 *Iudicem parti ad aurem loquentem nisi loquuta in lucem emiserint posse suspectum allegari*

3 *Quæ oculte fiunt fore inductiua fraudis, lic e t nullũ oculatum q; non reueletur.*

4 *Ocultum multotiens pro euidenti haberi.*

SCIANT Tabelliones, quod si rescripserint in causa aliquarum partium et vni ex his ad eius aurem loquatur, quod cum possit suspectus allegari iuxta glo. sing. in. §. quia sępe: in auc. de trient. et semi. ista erit legitima cā suspi-
1 tionis, nisi hoc ĩ lucem emiserint † quia proditor censetur ille qui non libere loquitur et quia conuēticula fraudis suspitionem inducunt, iuxta illud ducis veritatis, quod ego dico vobis in tenebris mittite in lucem, et Ioannis dicentis, ego vox clamantis in deserto dirigite viam Domino: et iuxta illud Isaie prophet. de quibus omnibus in. c. cum ex iniuncto. de. her. in. c. nolite
2 in. c. ij. q̄st. iij. † ex quibus sing. dixit Specu. in tit. de positio. in. §. septimo in verbo quid si ponens quod iudex cui alicuius aduersarius loquatur ad aurem nisi et ipse audita in lucem emiserit posse suspectum allega-
3 ri † quia quę occulte fiunt sunt inductiua fraudis: vt voluit Bal. in. l. sicut in. §. supra uacuum. ff. quib. mo. pign. glo. in. l. cum a iudice: in. §. obseruare. C. de iur. cal. Caueant igitur tabelliones ne quid occulte celebrent quia nullum ocultũ q; non reueletur, vt inquit Bal. in. c. 1. in. §. porro. in titu. que fuit prima causa:

bene amit. adducendo .l. sisciente. ff. ad. l. pomp. de patri. §. non licet ver. Deo non patiente in auct. de testi. quod voluit etiam idem Bal. in. c. veniens de testi. facit l. fin. C. de fideicom. facitq; quod in sacro scribitur euãgelio dum dicitur, apparuit Angelus in somnis Ioseph & nunciauit quod arriperet puerum & matrem eius & fugeret in egiptum, quia futurũ erat vt Herodes que
4 reret puerum ad perdendum eum †quapropter occultum multoties pro euidenti habetur. l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de cond. ob causam: quantuncunq; videatur cõtrariari glo. in. l. cum. l. ff. de testa. in. §. penult. in auc. de tab. quam exclamat Bal. in. l. i. C. de sum. trini. in. l. iubemus iu. §. item sane. C. de sacrosan. eccle. et in. l. i. C. de iur. & fact. igno. & ideo caueant tabelliones quia ẽt aliqualis infamiæ macula afficiũtur. l. iii. C. de sum. tri. voluit Gofr. in. l. ii. C. de epis. aud. in. l. litigantes. ff. de verb. facit. c. suspitionis extra de offitio delega. & in aliis concordantibus.

CAP. XXIII.

SVMARIVM.

Notarios uolentes quod p artes eos suspectos allegantes suspitionis causam probent in ignorantia morari.

1 *Iuramentum probationis uim obtinere.*

2 *Scãdali euitãdi multa permitti, quæ alias nõ permitterẽtur*

3 *Cũ iudex suspectus allegatur perigitur suspectionis libellus*

4 *Verbum allegare, interpretatur pro uerbo probare.*

5 *Legem probationem requirente declarando procedere.*

1 RENVNTIATVM †sit tabellionibus q

si partes eos suspectos allegauerint nõ tenentur eis exprimere causam suspitionis vt est tex.in.l.apertissimi. C.de iudi.per quem ita tenet glo.in.l.quia poterat .ff. ad trebe.et ita refert ibi Bart.sc in causa facti consuluisse quia iuramentum isto in casu vim probationis
2 obtinet,Bal.i.d.l.apertissimi.l.i.et ij.ff.de iur.iur†maxime sctãd ali euitãdi,cuius gratia. vt et superius dictũ est multa pmitũtur,qua alias nõ pmittũtur:gl. sing.i c.p principaliũ.ix.quest.iij.i.c.si Papa.xl.dist.i.c.apostolica.viij.qst.i. Inn.i.c.oli.de rest.spo.et ibi gl.et i.c. ius militare.i.dist.c.qui scãdelizauerit.de reg.iur.l.qui cedem.ff.de fica.c.cum teneamur:de prabe.l. i. §. qui iussu.ff.de his qui not.infa.not. in.c. inquisitioni. de sent.excõmu.cle.grauis de sen. excõ.et consequẽter si non imineret scandalum aliquod posset cogi dicere causam.c.cum speciali ver. causam iustę suspicionis coram ipso assignet.c.secundo requiris.de appella.c.legitima eod.tit.lib.vi.ita tex.iuncta glo.in. l.i. in verbo iusti.ff.si cui plusquã per.l.fal.in.l.creditores. i verbo suspecti.de priui.cred.iuncta doctrina Ang.in.l. q̃
3 bono.ff.de dam.infect.maxime† quia cum causa suspitionis in iudice saltim porrigitur suspitionis libellus d.l.apertissimi:et consequenter narrat causam iudici. quo libellus assumitur.c.cũ suspitionis de offitio dele. vnde cũ in notario non porigatur libellus allegans eũ suspectum non debet cogi causam adducere, quia vt dixi licet causa non adducat sati s videtur iuramento probata partis arg.l.i.ff.si qua.pau.feci.dica.l. magis puto.§.illud.ff.de reb.eorum.c.nõ est de cons. lib.
4 vi.c.super eo.de appel.cle.i.de in inte.restit.†maxime quia omnia loquentia de ista materia vtuntur verbo allegatione quod pro probatione capitur vt ex iam dictis,inquit Barb.in.d. c. cum suspitionis. vbi dixit quod si statutum dicat qui stetur allegationi doctoris

intelligitur.i.probationi glo. vltra predicta in.l.ii. ff.de feri.in.l.ait pretor.ff.de vi.bo.rapt.Bal.in.l.i.ff.como. c.quia de iud.c.ad nostram il primo de iur.iur. Bart. in const.ad reprimen.in verbo asserit quod not.est quia alias videretur qp aliud esset allegare aliud probare
5 †quia quādo.l.requirit probationem procedit alterius declarando.c.quę in ecclesiarum ver. probabiliter de const.c. a nobis de deci.c. cum super de conf.pręben.l. doce ancillam.C.de rescin.vend.l.ait pretor.§. docere. ff.de vi bo.rapto.

CAP. XXIIII.

SVMMARIVM.

Notarios recusantes ire ad præstandum iuramentum nobilibus pauperibus, importunus fore.

1 *Ad personas egregias debere mitti iuramentum.*
2 *Nobilem illum etiam dici qui paternis coruscat radijs.*
3 *Nobilitatem tria requirere.*
4 *Diuitias familiarum honestatem conseruare.*
5 *Ex personæ qualitate a statutis recedi.*
6 *Nobilitatis tres species.*

1 OBSERVENT Tabelliones, †quod est ad egregias domus mitti opporteat iusiurandum iuxta tex.in.l.ad egregias.ff. de iur.iur.hoc etiam sibi locū vēdicare quādo sumus in nobili paupero, ut est glo.in.c.si quis tertiū de testi.qui allegat pro sing.Roma.in sing suo.clxx.licet ei ex mēte Domini Ioan.Bap.de cast.in additi.ad Roma.in.l.in uiti.in glo.magna.ff.de testi.qui etiā allegat tex.in.l. in eadē in fin.ff.ex qb.cau.maio.Bart.in.l.pecunię in fin.

2 ff.de adi.lega.& in.l.fin.ff.de fid & ea est ratio✝ quia licet iste nobilis non diues nihilominus radijs paternis corruscat vt est not.glo.in.c.ubicunq; de peni.lib.vi in c.si postq̃ in.§.fin.de ellect.eod.lib.patet ex.l. neq; dorotheum.C.de decu.& consequenter est plurimum deferendum ratione paternæ nobilitatis cum nobilitas honoranda sit,vt ē glo.reputata singu.in.c. illud.xl.dist. i.l.ad subeunda.C.de decu.lib.x.l.ad honorem.ff. eod. c.fundamenta in ver.princeps de ellect.lib.vi.in.§.i. in
3 auc.de defens.ciuit.in.c.de mulcta de præben.✝nec obstaret si adduceretur tex in.l.nobiliores.C.de vecti.qui singulariter determinat in nobilitate tria requiri nobilitas scilicet natalium,honor vitę conspicuus,et patrimonij diuitiæ.quo casu videretur dicendum q; isto vltimo defficiente requisito,aliquis nobilis non esset iuxta.l.si vnus.C.de testa.l.cum hi.§.si prætor.ff.de transa. not.
4 per glo.in.l.fin.ff.de diuor✝maxime quia diuitię conseruant honestatem familiarũ.§.sancimus auc. de testi. l.i.in princip.ff.de cust.reorum.l.si creditores.ff. de priui.cred.l.si pietatis.C.de susp.tut.Ang.i.l. penult.C.q bo.red.pos.philosophus ĩ primo ethi.q; ēt voluit Ang. & Iacob.butri.in.d.l.nobiliores:& facit.§.cogitationi. in auc.vt iud.sin.quoq; susra.quia respondetur omnibus prędictis,quod dato q; diuitię tendant ad perficiendam nobilitatem,non tamen sequitur,quod pauper nõ possit etiã nobilis dici✝cũ magis psonæ qualitas sit attēdenda,ppter quã recedit a statutis,vt ĩquit tex. sing. in.l.sed & reprobaui.ff de excu.tut. facit .l.i.§.i. ff. de quest.glo.in.l.cũ quid ff.si.cert.pet.in.c. placuit.i.dist. in.c.i.de leg.cõtr.in vi.feu.in.c. fraternitatis.xxxviij. dist.Bar.in.l.capitoliũ in.§.serui.ff.de pen. maxime qa
6 vt sent.magister ait✝ triplex est nobilitatis spẽs prima qua cõsideratᷓ ab immortali Deo,de qua habetur p eũ dẽ lib.ij.dist.xii.& scribitᷓ secũdo regũ,vbi dr̃ q honorum

rificabit me ego honorificebo eum, qui autem me con temperint erunt ignobiles. secunda est naturalis quę consideratur ex qualitate operis, de qua loquitur. l. i. C. de cond. in bo. pub lib. x. l. sed & si quis. §. i. ff. de vsufr. l. si quid. ff. de edi. edict. tertia est politica, quę est quedam qualitas a principe illata, quam late prosequitur Bart. in. l. i. C. de dignt. de qua loquitur. §. l. nobiliores, ideoq; cum in facultatibus fortunæ bonis non sit sperandum. §. sæpe Institu. quib. non est permi. face testa. libenti animo eant notarii ad præstandum iuramentum huiuscemodi personis.

CAP. XXII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios recusantes ire ad prestandum iuramentum doctoribus ex plebeis parentibus natis increpandos esse.*

1 *Scientiam homines reddere nobiles.*

2 *Scholarem doctum, doctori indocto fore preferendum.*

3 *Doctorem natum ex plebeis parentibus, ex nobilibus parentibus natis preferendum.*

4 *Emendatum fore preferendum ei qui nunquam diliquit,*

5 *Doctores nobilissimos impatoris amicos & parēti uocari.*

6 *Honorem ei adhibēdum qui preceteris ab imperatore honoratur maxime quādo sumus in doctore qui ꝑpheta appellatur*

7 *Doctorem esse in dignitatem constitutum ex doctorum insigniis apparet.*

LIQVIDVM Sit tabellionibus, quod stante predicta. l. ad egre

glas, tenentur ire ad prestandum iuramentum doctori
1 bus licent sint ex plebeis parentibus natis † quia scien-
tia nobilitat.l.prouidendum.C.de adul. diue. iud. vbi
dixit quod doctor valens & plebeius prefertur nobili
2 minus valenti † imo plus volebat vna sing.glo. in.l.i.
C.de anno.ciuit.lib.x.quod scolaris doctus preferatur
doctori minus docto, facit.l.i. C.qui. & aduer. quos.
3 † facit glo.valde sing.in.c.nunq̄.lvi.dist.vbi dixit q̄d
doctor natus ex parentibus prorsus alienis a virtutibus
4 debet preferri doctori nato ex bonis parentibus † pro
qua opinione facit id quod voluit consimilis glo. sing.
in.c.fidelior.l.dist.ubi dicit q̄ doctor emendatus in pro
motionibus est preferendus illi qui nunquā delinquit
5 † facit tex.valde sing.in.l.ij.i.§.fin.ff.de excu.tut.vbi
vlpianus appellat doctorem nobilissimum facit singu.
l.diui fratres.ff.de iur.patro.vbi iurisconf.appellat do-
ctorem, amicum imo dux & comes, alibi appellatur ad
imperatore in.l.i.C.de profes.qui.in vob.const.lib.xij.
& in.l.i.C.de cad.tol.imperator, doctores patres ap-
pellat quod etiam facit in.l.ex diui.C.loca quapropter
cum doctores sint honorati ab imperatore cur non de-
6 bent ab inferioribus honorari † quia ab hominibus est
honorādus qui prę ceteris ab imperatore honoratur.l.
restituendo.C.de aduo.diuer.iud.l.i.ī fin.ff.de alb.scri.
not.in.l.i.C.de dome.& prote.lib.xi.& ideo notarij li-
benti animo ad doctores etiam ex plebeis parentibus
natos eant, cum doctor propheta dicatur.c. si rector.
7 xliiij.dist. † & pariter sit in dignitate cōstitutus.l.fi. C.
de iud.Bart.in.l.ex eo.ff.de stat.mil.& in.l.omnes .C.
de duc.lib.x.Abbas in.c.proposuisti de proba.Bart.ad
huc in prohemi. C. facit.c.quanto de iud. quod etiam
suadetur ex insignibus doctoratus, nam ex libri tradi-
tiones est constitutus iustitia propietarius.l.i.C.de eui-
ctio.l.clauibus de contra.empt.l.qua ratione.§. item si

quis.ff.de acqui.rerum domi.l.qui chirographis. ff.de lega.iij.Ex anuli impositione prelatio significatur.l. cũ pater.§.pater.ff.de lega.iij.Ex impositiõe birete precellentia demonstratur,quia est quodam signum gratie et victorie.l.i.C.de atle.lib.x.l.inter claras.l.victor.C.de suma.tri.§.i.in auct.quo opor. epis. ord.Et ideo Seneca tragicus referrens verba regis. liiii.ad demonstrandam scientiæ vim dicebat nobiles parentes nõ sunt mihi sed clara virtus quę genus iactat suum,pro quo facit.c.illud.xl.dist.

CAP. XXVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios etiam in uno numo falsitatem pluries committentes,penam morari.*

1 *Ex paruo defectu hominem in penam incidere.*

2 *De modicis fore curandum.*

3 *Cõmittẽtes leuiora delicta,leuioribus quoque penis plectẽdũ*

4 *Quod parum distat a medio,non est contra uirtutem.*

5 *Comedenti ficos in hortu debet dari aqua calida ad uomẽdũ*

6 *Ex modicis furtis,quem posse furcha puniri.*

COGNITVM Sit tabellionibus,quod si vno etiam in numo falsitatem commisserint venient de iustitię rigore puniendi:vt tradit in.c.fraternitais,adducendo.l.quid ergo.§.

1 pena grauior.ff.de his qui not.infa.†quia ex paruo etiã defectu quis incidit in penam.l. heredes. §.idem iuris.ff. fam. herc. tradunt scribentes in.c. sedes apostolica de rescript. vbi dicunt, quod si testis falsum deponat in

2 vno numo in totum eius dictum est rescindendum †qa etiam de medicis curandum est: ut not. Iacob.butr.in.l.

in rebus. §.possunt.ff.como.Bart.in.l.proprietarius.ff. de dam.infec.per doctores in.l.si necessarius ff. de pigno.acti.in §.galinarum instit .de rerum diui. vnde et receptum est quod non soluens vnum numum nomine canonis cadat vt not. in auc. qui rem.C. de sacrosan. eccle. Lodouic. Roma.in.l.ij.ff.ad sileia. & tradit Bal. in.l.minoribus.ff.de his qui.vt indi. vbi dixit quod si stet statutum quod quis teneatur denuntiare malum & denuntiet omnia mala præter vnum, punitur ac si nullum denuntiasset.quod dixit esse menti tenendum, quod etiam confirmat in herede grauato prȩstare.x.intra mensem alicui quod si nouem prestiterit non videtur satisfactum testatoris voluntati,& sic si quis etiam in vno numo delinquit ꝙ etiã voluit idem Bal. in rub. C.de contra.empt.in.l.cum allegas.C.de vsur.in.l.i.in §.illud.ff.de cõiun.cum eman.lib. facit.c.maioribus extra de prȩhe.c.aduertendũ.xij.quest.ij.c.cõsideret.depe ni.dist.v.Angelus in.l.qui heredi & in.l.meuius ff. de cond.instit. facit.§.si quis quinqꝫ solidos de pac.tenẽ. in
8 vsib.feud.† verum tamen est quod si eis ex statuti dispositione essent adiectȩ penȩ quod non illis sed leuioribus essent puniẽdi vt not.Bal.in.l.fin.C.de edil.edict. vbi dixit ꝙ si statutum imponit penam faciẽti vulnus non habet locum in vulnusculo argu.l.item apud .§.labeonem.ff.de iniu.quod voluerunt etiam scribẽtes in.l. senatus.in.§.marcellus.ff.de lega.i.per illum tex. satis sing.quod si quis est prohibitus a statuto emere domũ non intelligitur prohibitus emere domunculam voluit idem Bal.i auc.sed iam neccesse.C.de dona.ant. nupt. & facit auctoritas philosophi in primo ethi. vbi dixit quod id quod parũ distat a medio non est cõtra virtutẽ.c.cũ in.l.lxxiij quest.iiij c.nisi prograui de renun c. sicut nõ nulli de trans.Bal.in.l.quicunqꝫ.C.de ser.fugi. vbi dixit quod is qui parũ transgredit nõ fragelat.l.ij.

§.fin.ff.de his qui not.inf.l.quanuis. ff. de con. et demonſ.habetur,in.l.uerbum.C.ex quib.cau.infa.irog.
5 †quod ſi quis comedit ficus in horto debet ei dari aqua calida ad uomendum et conſequenter nimirū eſt ſi ſtatutum eos complectatur quod proculdubio vendicat ſibi locum niſi hic multoties cōmiſerint quia tūc ſecus nam et ex modicis furtis poteſt quis furcha puniri.c.cum.t.de re iud.c.teſtimonium de teſti. Bal. in.l.fraus.ff.de legi. per.l.nomen.ff. de lega. iij.in.l. apud antiquos.C.de furr.l.iij.ad fin.C. de epiſ.aud. & ideo caueant tabelliones cum etiam ſi ſemel cōmiſerint veniant plectendi et totus actus vitietur:quod eſt not. pro declaratione.l. i.§. ſi ſtichum aut pamphilum.ff.de verb.obli.

CAP. XXVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios multa ſua propria conſcientia facientes et ſi cōmiſſa non fuerint,errorem,inuadere:*

1 *Vnumquenq; actum, ueritatis fundamentū habere debere.*
2 *Quemlibet debere acta facere ſecundum regulā artis ſuæ.*
3 *Clementiores legi iniuriam facere.*
4 *Homines ſæpiſſime falli,etiam in ſenſu et uiſu.*
5 *Infringentem ueritatem Chriſtum negare.*
6 *Nullam obedientiam neceßitare ad aliquid agendum contra conſcientiam.*

1 *NOTARIO*rum memoria non prętereat,†quod in aliqua cauſa non poſſunt aliquid propria conſcientia facere, ſi illud ſibi

sibi a superiore commissum non sit, quia vnusquisque actus veritatis fundamentum habere debet. l. nemo. C. de sent. c. i. de const. & speciale est in principe vt suo cẽsu duci possit. vt inquit Cyn. in. l. i. C. de his que. des.
2 aduo † quia alij debent facere acta secundum regulam artis suæ. Bal. in. l. hac. l. C. de sent. ex rest. vnde regula notariorum cum sit scribere id quod a partibus diligenter audierunt vel sibi a iudice remissę sunt. l. penult. in auc. de tabe. datur intelligens ex propria conscientia ali
3 quid facere non posse † quia si facerent essent. l. dementiores, & consequenter iniuriam legi facerent. l. eadem ff. de ser. §. opportet in auc. de iud. re. vend. nec iudex aliquid ex conscientia facere potest glo. in. l. si subreptione ff. fini. regun. in. l. illicitas. §. veritas. ff. de officio præsi. in verbo ex fide eorum quæ probantur. c. iudicet. iij. quest. iij. & fuit sententia beati Thomę in secunda secũdæ quest. lxvi. arti. ij. vbi dixit quod iudicare pertinet ad iudicem, prout publica fungitur potestate secundum quod & informatus vt publica persona non secundum
4 cõsciẽtiam, quod potest esse quod ipse fallatur † cum sępissime fallantur homines & etiam sensus visus. c. cũ causam de proba. & ita refert. Cyn. in. l. i. C. de his quę des. aduo. fuisse determinatum secundum sacros theologos & facit tex in terminis in. c. i. de officio ord. et ideo caueant notarij, quia addendo vel diminuendo aliquid ex conscientia poterunt de falso puniri, cum infringant veritatem. c. si Christus de iur. iur. c. nemo. xi. quest. iij
5 c. nihil de pręsum. c. qui scãdelizauerit de regu. iur. † & fringendo veritatem, Christum negant qui dixit ego sum via & veritas, iuxta illud Ioan. xiij. c. i. & c. consuetudo. viij. dist. & maxime, quia vt scribitur in libro esdr. & exod. xxiij. c. omnia iudicia sunt instituta ad nationem veritatis, & sic si quid conscientia fecerint periculo se suponent, quod cauendum, est. l. præses. C. de ser

ui.& aqua.c.nerui.xiij.dist.& quando sibi aliquid ordinatur quod sit contra conscientiam eorum illud non
6 faciant † quia nulla obedientia necessitat ad agendum contra conscientiam.c.ad aures de temp. et ord.c.lit.de rest.spo.not.in.c.inquisitis de sent.exco.in.c.per tuas il secondo extra de symo.in.c.cum minister.xxiij.quest. v.in.c.quod culpatur.xxiij.quest.i.in.c. pastoralis de officio delega.& ideo vt dixi caueant notarij quia scribitur prouer.x. quod qui peccat in Dominum, ledit etiam animam suam, quæ cunctis est anteponenda.l. sancimus.C.de sacrosan.eccle.

CAP. XXVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios ponentes clausulas in instrumentis non legibiles uel intelligibiles et eas ut iacēt nō exhibētes periclitari*
1 *Exhibentem instrumentum, teneri ea exhibere pro ut iacent.*
2 *Verba non intelligibilia uel legibilia, declarantur per eum qui ea scripsit.*
3 *Omissionem uerbi principalis, instrumentum uitiari,*
4 *Vnumquemq; actum debere fieri uerbis aptis & habilibus,*
5 *Quid posse esse alicui certum incertum tamen pro ut cadit in mentem aliorum.*
6 *Quid dupliciter dubium dici posse.*

ANOTARIORVM

Mente ñ segreget, ꝙ qñ exhibet † aliquod instrumentum in quo reperiatur aliqua clausula non legibilis vel intelligibilis eam tenentur exhibere prout iacet, ut est tex.in.l.i.ff.de

execu.tut.quem sig.reputat Barb.in.c.consuetudinis ex
tra de consu.hocq; quando ille qui tale instrumentum
scripsit illam clausulam non percipere quia alias secus.§
2 si vero in auc.de inst.causa†vbi habetur q; quando in
aliquo instrumento reperitur aliquod verbum non legi
bile vel intelligibile,recurritur ad eum qui illud fecit,si
cut etiam videmus quod a conditore legis habetur de-
claratio legis obscurę.l.fin.C.de legi.c.iter alia de sent.
exco.l.omni.C.de sacrosant.eccle.quod etiam sublima
tur quando per declarationem non muta tur sensus in-
strumenti vt dicit Cyn.in.l.imperator.ff.de stat.ho.
Bart.in.l.si librarius.ff.de regu.iur.per Inno.in.c.olim
de verb.sig.& ideo caueant tabelliones,quia posset es-
se talis obscuritas quę haberet instrumentum uitiare
3 †sicut vitiatur propter omissionem verbi principalis,
licet secus in testamẽto,vt not.docto.in.l i.circa mediũ
ff.de her.instit.uoluit Bar.in.l.qcquid attingendę.ff.de
verb.oblig.vbi dixit quod verba concepta in instru-
mẽtis si non sint intelligibilia habent vitiare instrumen
tum,quia in eis sicut nec in sententijs non est apponẽdũ
aliquod verbum obscuritatem inducens,vt est sing.l.i.
4 C.de sent.& interlo.omni.iud.cum †vnusquisq; autẽ
debeat fieri v̄bis aptis et habilibus,vt ē glo.no.in.§.sed
hęc solẽnia instã.de verb.oblig.per.l.penult.§.qui aũt
et.§.fin.&.l.seq.ff.de cõst.pe.l.vt gradatim.§.sed si.l.
ff.de mu.& hono.facit.c.erit autẽ.l.iiij.dist.§.ea demũ
xxv.dist.et ibi dicit Dominicus quod id quod nõ bene
intelligit inducit quẽ i errorẽ & falsam deceptionẽ facit
c.simoniace extra de simo.tex.deuterono.relatus i.c.q
venerabilẽ.§.rationibus extra qui fil.sint legi.et voluit
Bal.in.c.qm de cõst.vbi dixit,q; sentẽtia lata cõstitutũ
cuius uerba nõ erãt intelligibilia vel legibilia nõ est vlla
5 †maxime q; cauere debet,q̃a posset ẽe qd̃ qd q̃d ad ipsos
certũ eẽt & tñ p̃ut cadit i mẽtẽ aliorũ forei incertũ.l.si

pater. ff. de solut. l. regula. ff. de iur. & fac. igno. l. cum prę latis. ff. de re iud. voluit glo. in. c. i. de postu. prel. lib. vt
6 habetur in. l. cum hi. §. sed cum lex. ff. de transf. † sciant quod quid potest esse dubium dupliciter, ut tradit Ioã. And. in. d. c. quoniam dubietas primo quo ad literam, & appellatur obscuritas secundo quo ad intellectum & est ambiguitas.

CAP. XXIX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios testes examinantes dicentes, idem per omnia dixit alius, infortunium querere.*

1 *Testes deponentes præmeditato sermone falsos dici.*

2 *Testem bis super eodem articulo deponentem possesse remittere, ad id quod primo dixit.*

3 *Nullum esse magis fidei & mentis testimonium quam qualitas inspecta uerborum.*

4 *Verborum qualitatem multotiens comprehẽdere posse maiora expressis.*

5 *Verba in omnibus & per omnia omnimodam denotare solemnitatem.*

1 OBLIVIONI Non tradant tabelliones † q quãdo examinãt duos testes non possunt habere relationẽ dicti vnius ad aliũ, vt tradit Ant. in. c. nihil de verb. signi. quia presumptio est q sermonem premeditauerint, & consequenter dicãt falsum iuxta not. per Specu. in tit. de testa. in. §. nũc tractandum per Bal. in. l. testium. C. de testibus in. l. am

2 pliorem in.§.in refutatorijs de appel. †et idem specia le est in teste deponente bis super eodem articulo examinato vt secunda vice propter labilem hominis memoriam falsitatemq; vitandam, possit haberi relatio ad primum dictum.l.quidam tabularũ de furt.l. peregre. de acqui.posses.quo casu datur intelligi incontrarium esse iuris communis dispositionem.l.ius singularis.l.qđ vero contra.ff.de legi.& consequenter quando sumus in duobus testibus deponentibus vnus non poterit habere relationem ad alium,quia voces sunt signa eorum quæ sunt in animo passionum.l.labeo.§.idem tubero.
3 ff.de supe.lega.Bal.in.c.mãdatum de rescript.† & nullum est magis fidei ac mentis testimonium quã qualitas inspecta verborum Bal.in rub.exrra de testi.adducens id quod dici solet,loquere & cognoscam te.c.legimus.lxxxxiiij.dist.l.is qui.ff.de iur.iur.Bal.in.l.voluntas.C.de fideico.per.l.liberto.§.penult.ff.de ann.leg.l.i.
4 §.loquitur.ff.de magi.conue.†nam verborum qualitas potest etiam multoties comprehendere maiora expressis glo.in clemẽti.i.de iud.Ang.in.l.quod si nolit.§.si quidem.ff.de edi.edict.vbi dixit quod quando dicit quis presentare aliquem toties quoties opus fuerit qđ intelligitur vsq; ad instantiam.l.græce.§.post litem.ff. de fideius.glo.sing.in clement.i.de iud.hoc tamen non vendicat sibi locum,vbi verba forent pinguiora,vt est glo.peregrina in.l.cum pena.ff.de arbi.quod etiã not. pro declaratione.l.sancimus.C.de fideius.l.ad probatione de proba.c.sicut de extraord.cap.c.ex tenore,de priui.iuncta.l.non omnis.ff.si cert.pet.l.quoniam indignum.C.de testa.& ideo caueant tabelliones quia non est verisimile ꝙ testes inuicem in dicto concordauerint Vnde poterunt de falso puniri iuxta ea quę habentur in l.cum de indebito de proba.l.milites.in.§.opportet.ff.
5 de quest.†maxime quia ista verba in omnibus per ꝙ;

omnia sunt verba omnimodam similitudinem denotantia, vt est tex. sing. in. l. secunda. §. furiosum. ff. de cōdi. nec poterunt excusari nisi alias possit apparere de voluntate testis vt inquit sing. l. ij. §. si non in corpore ff. de her. instit. quicquid alias dixerit Bal. in. §. fin. in tit. de pac. const. in vsib. feud.

CAP. XXX.

SVMMARIVM.

Notarios instrumentarios scribētes in aliqua causa arbitraria etiam de uoluntate partiū erroris filios esse.

1 Certam limitatamq; iurisdictionem non posse de uoluntate partium prorogari.

2 Habentem potestatem alicuius eligendi intelligi eam habere respectu habilium personarum.

3 Voluntatem partiū non facere personā inhabilem habilem.

4 Instrumentorum appellatione acta comprehendi.

5 Verba recipere interpretationem ex cōmuni loquendi usu.

RECORDENTVR Tabelliones instrumētarij, qd non possunt scribere in aliqua causa arbitraria etiam de vol ntate partium ut inquit elleganter Bal. in. l. testa
1 menta. C. de testa. † Quia vbi certa & limitata potestas alicuius reperitur, non potest aliquo pacto etiam de uoluntate partium prorogari. l. in limitatis. ff. de acqui. rerum domi. l. quod dictum. ff. de pact. l. repetita C. de epis. & cle. voluit Cyn. in. d. l. testamenta adducens. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iud. iūcta. l. fin. ff. de iurisd. omni. iud. facit. l. sed si mante. ff. de preca. l. si

2 sponsus.§.fin.ff.de publi†quia dato etiam quod partes in causa arbitraria habeant potestatem elligendi sibi notarium debent nihilominus elligere personam habilem & ad hoc deputatam argu.sing.glo. in cle. i.de priui.vbi habetur quod si habeo potestatem elligendi mihi sacerdotem quod debeo elligere personam habilem habentem curam animarum & ad hoc deputa-
3 tam quia†voluntas partium non facit personam inhabilem habilem.c.significasti de foro comp l. priuatorum de iurisd.omni.iud.cum vt inquit philosophus in secundo de aia tex:comenti xxvi. actus actiuorum debeant esse in patiente bene disposito, & consequenter datur intelligi ipsos notarios instrumentarios non posse scribere in aliqua causa etiam de voluntate partium maxime stante regula:l.i.ff.de arbi.l.in fraudem.§.quoties.ff.de iur.fisc.l.i.C.de sportu. Nec obstant si adduceretur quod cum sint electi ad conficienda instrumenta
4 debent etiam intelligi electi ad scribenda acta†que appellatione instrumentorum veniunt.l. notionem.§.instrumentorum.ff.de verb.si.c.peruenit de testi. cogen. ad hoc.n.respondetur quod licet argu.procedat de iure non tamen procedit communi loquendi vsu considera
5 to†quo sit vt quãdo concurrit lex & communis vsus communis ipse vsus attenditur.l.liberorum.§.quod tamen casius.ff.de leg.ij.c. ex literis de sponsa . Bart. in rub.de noui ope.nunt. Ioan. And.in.c. fundamenta de elect.lib.vi.facit glo.sing.in.l.stipulatio in .§. hoc quoq; de verb.obli.quę vult quod verba testis intelligantur ex communi vsu loquendi voluit Inno.in.c. cum causa in.c.cum clamor de testi. facit glo. in.c.presenti. in verbo loca.de prębe.in .vi.in.c.statutum de rescri. eodem libro Albe.de Rosa.in prima parte statutorum quod maxime est dicendum in casu nostro quia examina dicuntur distincta.

CAP. XXXI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios facientes officiales suos antiquo non seruato ordine in cassum laborari.*

1 *Electionem factam antiquo non seruato ordine non tenere.*

2 *Ordine antiquo non seruato factũ tanq̃ illegitimũ reuocari*

3 *Consuetudinis magnam esse auctoritatem.*

4 *Nouitas esse fugiendas.*

5 *Corruptelam a pena aliquem non excusare.*

1 ENODATVM Sit tabelliõibus, † qđ in creatione suorũ officialium debent morem antiquũ seruare alias electio irritabitur, vt est sing. l. actuarios. C. de act. & car. lib. xij. per quem tex. dicit ibi Bart. ꝙ sindicus creatus non congregata vniuersitate ad sonum campanę vel alio sono vel non congregata in loco vbi alias solita fuerat congregari vel de mandato superioris vt consueuerat, est illegitimæ ordinatus, & ita dicit se de facto obtinuisse per. d. l. actuarios, quam ad hoc allegat Ant. Corf. in sing. suo. in ver. consuetudo, & hoc idem uoluit Bal. in tit. de pac. const. in ver. sicut ab antiquo per illum tex.
2 † ex quo colligitur antiquas consuetudines fore seruandas ne alias quod sit tanq̃ illegitima reuocetur. l. i. C. quæ sit long. consue. c. i. ver. consueuistis vt lit. pend. c. ad audientiam ver. consueuit de præscript. c. dilectus de
3 officio ord. quia † consuetudinis magna est auctoritas c. cum consuetudinis de consu. haber. n. vim iustitię, vt inquit Bal. in. c. i. qui feud. da pos. item dat mandatum l. fin. C. de argri. & sanci. lib. x. l. supercreandis. C. de iu.

re fisci.l.nulli.ff.ꝙ cuiusq; vni.facit glo.sing.in.c.i. lx. dist.quę dicit ꝙ licet regulariter electio pertineat ad capitulum confirmatio autem ad episcopum,ꝙ nihilominus stabitur consuetudini,facit alia glo.peregri.in.c. in summa.xxi.q̃st.iiij.quæ dicit ꝙ clerici possunt portare vestes secundum consuetudinem suæ prouintię, facit alia glo. solitaria in. c. ecclesiastica.xxiij.dist. not. per
4 Bal.in.l.quicunq;.C.de ser.fu.✝& maxime est dicendum quia nouitates non sunt introducendę vt inquit glo.in.d.c.consuetudinis quia omnis nouitas presumitur mala.c. si quis nesciat.xi. dist.c. hoc autem. xxx. dist.l.in rebus.ff.de const.princi.& ideo sint cauti tabelliones ad consuetudinem conseruandam si consuetudo
5 est,non autem corruptela✝quia tunc nõ excusabuntur a pena auc.omnes pegrini.C.cõmu.de succe .auc.nauigia.C.de furt.sciant tamen consuetudinem per secundam non perscriptam tolli non posse vt habetur in iuribus preallegatis.

CAP. XXXII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios sibi uel eorum filiis in alicuius testamento aliquid ascribentes periculum non euitare.*

1 *Vbi uerus dolus non requiritur ignorantiæ non parcitur.*
2 *In facto proprio ignorantiam non cadere.*
3 *In relictis filio patri usumfructum acquiri.*
4 *Aliquid facientem pro se,illud facere præsumi.*
5 *Legatum ascriptum ecclesiæ a clerico ualere.*
6 *Regulariter non attendi spectantia ad utilitatem alicuius in consequentiam.*

7 *Delicto ex consuetudine excusandum, minori pena esse ple-ctendum.*

1 CORDI Notariorũ inhereat, † ꝙ sibi in alicuius testõ ascripserint penas falsi non euitabunt. l. diuus claudius. ff. de fal. adeo ꝙ si ignorantiam pretendant non audientur, quia vt dicit ibi Bart. declarans. l. nec exemplum. C. de fal. quia cũ in tali delicto non requiratur verus dolus, non debet ignorantiæ pauci iuxta not. per Dn. in. c. ignorantia de regu. iur. li.

2 vi. maxime quia † in facto proprio non cadit ignorantia. l. ij. §. seruius autẽ sulpitius. ff. de ori. iur. quod etiam hoc vendicat sibi locum si quid ascribunt filijs suis, vt est glo. cõmuniter reputata singu. in. l. impuberem. ff. de fal. Quod etiam habet locum si legatum esset inutile. l. in legatum. ff. eod. declarat Bar. in. d. l. impuberem.

3 † & ea est ratio, quia in relictis filio acquiritur vsumfructum patri. l. cum oportet de bo. ꝗ lib. vnde ascribẽdo filijs, videtur sibi ascribere, & consequenter nimirũ

4 est, si falso subiacent † quia quando aliquis aliquid facit presumitur quod principaliter illud propter se faciat l. filius. §. sequens questio. ff. de fal. l. præces. de serut. & aqua. l. pactum de proba. l. si ita. §. grisogonus. ff. de verb. obli. & hoc est no. quia alias videmus, ꝙ licet clericus non possit esse tabellio. c. sicut, ne cleri. vel mon.

5 Bar. in. l. vniuersis. C. de eden. † tamen si legatum ascribat ecclesiæ valet, vt est sing. c. inter nos. de re iudi. quẽ adducit Roma. in sing. cxlvij. Mat. in not. lxxxviij. Itẽ etiam videmus quod notarius potest facere instrumentum donationis factæ ei cui postea successurus est, vt ẽ

6 tex. in. l. de eo. ff. de fal. † & hoc etiam est not. ex alio quia tale delictum acquiritur patri in consequentiam vnde deberet a falso excusari, vt inquit in simili Bald. in. l. i. in. §. huius studij. ff. de iust. & iur. facit. l. sponsus.

§.generaliter.ff.de dona.inter vi.& vxo.not. glo.in.l. si vt proponitur. ff. si certum pet.in.l.i.ff.de aucto.tuto.Et ideo caueant tabelliones quia licet veniant ex consuetudine excusandi nihilominus minori pena plectentur, vt voluit in simili Iac.de Aren.in.l.iij.in.§.i.ff. de sicca.Bal.in.l.ij.C.si appe. pend. Cyn .in .l.si quis cũ tello. C. de sicca. Ioan.de imo in.c.i.de presump.Bait. in.l.i.in.§.diuus.ff.de sicca.Ange.in.l.i.in.§.fi.ff.quod quisq; iur. Ioan.Andr.in.c.in penis. de regu.iur.in.vi. Roma.in.l. si quis seruo. C. de furt. Quod etiam suadetur ex.c.omnis.liiij.dist.c. si vero de sent. excom.l.si adulterinus.§.imperatores.de adulte.

CAP. XXXIII.

SVMMARIVM.

Notarios aliquem in tormemtis confitentem sponte confessum dicentes in confusione morari.

Sponte id factum non dici, quod probatur factum metu uel tortura.

2 *Quod uerisimile non est falsitatis speciem esse.*

3 *Confeßionem in tormentis factam non esse ualidam sine aliis adminiculis.*

4 *Paria esse quem confiteri in tormentis uel quando est ad ea ductus.*

5 *Verba notarii fore materialiter interpretanda.*

6 *In penalibus regulariter ignorantiam presumi.*

DISERtum sit tabellionibus q; si quis ductus ẽ ad torturam vel alta tormenta spontesq;

fuisse cum delictum confessum dicant, quod poterunt de falso puniri, vt not. Bal. in. c. i. in. §. iniuria in. viij. col.
1 de pace iuramento firm. eaque est ratio quia † impossibi le est vt quis sponte delictum confiteatur probato me- tu vel tortura vt inquit idem Bal. in. l. si quis hoc ge- nus. C. de epis. & cle. & videtur tex. in. l. si quis. ff. de incend. rui. & naufr. in. l. iij. in. §. armati. ff. de vi & vi ar. in. l. miles. in. §. socer. ff. de adul. et facit etiam adhuc naturalis ratio, quia si naturale est vt omnis vitam suã tueatur, vt inquit Boe. in quinto de consola. philoso- phica Cicero in primo officiorum facit. l. i. ff. de bonis damna. quia nemo presumitur propriam vitam odio habere. l. ij. ff. de custo. reorum. l. ij. §. diuus. ff. de quest. l. i. §. que honorande. ff. quarum rerum, nec hoc veri-
2 simile est. c. qui verissimile de presun. † & cum non sit verissimile est quedam falsitatis imago. l. milites. §. op portet. C. de questio. l si ita quis vot. nemo sanus. ff. de euic. Lodouicus Roma. in. l. qui in aliena in. §. celsus ff. de acquiren. here. & consequenter nimirum est si no tarius scribens aliquem in tormentis confessum sponte fuisse confessum de falso, est puniẽdus vt inquit in cõs. lxx. incipi. vbi Christus in quarto volu. quem adducit Hippolitus de mars. in pratica sua crimi. in ver. expedi ta num. xxiiij. et tertia potest etiam assignari ratio quo
3 niam † si confessio facta in tormentis esset spontanea sequeretur quod deberet valere absque alijs adminiculis, cõ tra. l. sciant cuncti. C. de probatio. l. qui sent. C. de pe- nis & in. d. c. fin. de conf. in. c. nos in quenquam. ij. que
4 stio. i. † & sciant quod non constituitur differentia vtrum fuerit positus ad tormenta vel tantum ad ea ductus, quia hec parificata esse videntur, vt est casus reputa- tus singu. in. l. nouissime. C. quod cum fal. tut. & hoc est not. cum alias voluntas etiam contra voluntati dicatur l. si mulier. §. penul. ff. quod met. causa & de hoc dicto ex

clamat Roma,in.d.l.qui in aliena in.d.§. celsus.ff.de acqui.here.qđ maxime videretur dicendum † quia ver
5 ba notarij non materialiter sunt interpretanda sed natu raliter Bal.in.l.fi.C.sine censu.vel reli.fun. Alex. in.l. inter omnes qui satis.coga.quorum duorum non est ea dem parq; ratio Bar.in.l.generaliter in.§.vxori.C.de vsufr.leg.caueant tamen notarij quia secūdum sensum naturalem voluntas coacta non est voluntas glo.in.l.i.
6 in.§.pactum.ff.de pactis & in casu isto † non ignoran tia sed scientia pressumetur dato qđ alius in penalibus pressumatur ignorantia,vt tradit Ang.in.l.i.C.de nili. agge.non rump.Bal. in.l.data opera.C.qui accu. non possunt Bar.in.l.omnes.C.de agrico.& cēci.lib.xi.l.i. ff.de recepta.not.in.l.nullus.C.de fabri.libro.xi.glo.in cap.cohortationi de app.lib.vi. Ioan. andr.in. c.qui cunq; de here.eod.lib.

CAP. XXXIIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios propria signa alias in instrumentis adhibita mutantes,puniendos esse.*

1 *Signa notariorum de instrumentorum substantia fore.*

2 *Falsum cōmitens mortaliter peccat.*

3 *Regulariter potius errorem quam malitiam presumi.*

4 *Magis stari dicto laici dicentis delictum nōn commissum, quam clerici eum cōmissum affirmantis.*

5 *Neminē presumi malū immemorē'ue salutis eterne,nu. 6.*

1 HAVD Immemores sint tabelliones qđ † si gna eorum adeo de instrumētorū

substantia sunt, vt si eum mutauerint poterũt de falso puniri scdm Bal. in. l. i. C. de nouo co. comp. et ẽ textus singu. secundũ Amadeum, sing. suis in. §. iter. l. com. de publi. iud. faciũt quę habẽtur in. l. stigmata. C. de fabri. li. xi. in. §. itẽ aliena, institu. de testa. in. l. Paulus. in. l. qui testamentũ. in. l. si falsum. in ver. imutet. de fals. in. l. lege cornelia eod. titu. in. l. fi. C. de assef. in. §. oportet. in auc. de fide inst. p̄ Bar. in phe. ffor Bal. in. l. bone fidei. C. de reb. cre. in. l. distrahẽtes. C. de rebus eccle. nõ alie. Iac. de arena in. l. ad testiũ in. §. si quis. ff. de testa. & no. in. l. ij. C. de conue. fis. debito. lib. x. & in. c. cũ dilectus extra de fide instru. eaq; est ratio. quia mutãdo propria signa veritatẽ ipsam occultare videntur, arg. glo. peregrine,
2 in. l. i. C. de vsu. † & falsum cõmittere dicuntur & mortaliter peccant. c. hoc falsum. c. his aute. xxij. questio. ij. Ant. de but. in. c. i. de testibus cog. in. c. cũ dilec. de accu. glo. in. c. ne qs. xx. questio. ij. in. c. si quis metu. xi. quest. iij. in. l. prescriptio. C. si contra ius. et isto in casu potius presumitur malitia quàm error, quia error nõ est tollerabilis. l. igitur. §. põt. de lib. causa. l. plagij. C. ad. l. iul. de plagijs. l. i. ff. de abig. Barba. in cõsi. suo. lxxvij. quar
3 tivplu. † alias autẽ potius error quàm malitia presumitur, vt est glo. quę est multũ no. in. c. super litteris. de re
4 scriptis, et cõstare potest quia videmus † q̃ quando testes aliqui deponunt aliquem ab aliquo occisum & sint clerici, laici vero deponant negatiuã, q̃ magis statur dicto laicorum, vt est glo. pegrina. i. c. clerici. lxxi. distin. dato q̃ alias clerici dicãtur digniores. c. cũ ex iniuncto. de here. cap. deniq;, distin. quarta. c. sacerdotibus. xi. q. i. et cõsequẽter potius eis credendũ foret. c. in nostra. de
5 testibus. l. iij. ff. eo. maxime † q̃a nemo p̄sumit malus nisi merito. ff. p̄ socio. c. estote misericordes. de reg. iur. l. cũ
6 pater. §. rogo. ff. de lega. i. † nemoq; immemor p̄sumit salutis æterne, c. sanctius. i. q. vij. c. i. de scrutinio, et tamen

secus est in casu isto, quia error tollerabilius esse non videtur, vt proxime dictum est.

CAP. XXXV.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios dicentes quid coram iudice actum licet non sit actum in figura iuditij indict. intelligente peccare.*

1 *Decretum interpositum super actu qui iudex non intellexit, fore nullum.*

2 *Presentes dici non posse, eos qui actum non intellexerunt.*

3 *Verbum coram, presentiam inducere.*

4 *Iudicis intelligentiam multum operari.*

5 *In actis coram iudice non posse argui dolū aut deceptionē.*

LIQVIDO Constet tabellionibus ꝙ non possunt dicere aliquid coram iudice factum, nisi fuerit factū in figura iudicij, iudice presente & intelligente: vt est gl. elegans, in. l. iubemus. C. de libera. causa quam approbat Salycetus in lege interrogata. C. eod. & in. l. i. C. de confes. & in. l. genera liter. C. de non nu. peccu. et ea est ratio quia ea dicūtur facta coram iudice que sunt facta in figura iudicij iudice presente & intelligente. l. coram. ff. de verb. sig. Bal.
1 in rub. C. qui admitti. vbi dixit † qđ decretum iudicis interpositum super actu qđ non intellexit est nullum, allegans, qđ habetur in. l. seruus. ff. de bonorum pos. facit doctrina Car. in. c. i. de maio. et obed. & textus in. l. dies in. §. coram. ff. de arbi. in. l. i. C. de erro aduo. vbi doctores dicunt qđ etiam si notarius dicat in aliquo instrumento aliquos fuisse presentes & hi asserunt se non in-

2 tellexisse actum nil valere † quia presentes dici non possunt cum notitiam non habuerint vt singulariter tradit Io.and.i ca.pastoralis de officio deleg. Antonius corse.in sing.suis in ver.minor plene tradit & consequenter redeundo vnde digressi sumus quando notarius aliquid actum fuisse coram iudice dicat iudex q non intellexerit debemus dicere actum non valere iuxta no.
3 in.c.vt circa de electio.lib.vi. † quia istud verbum coram inducit presentiam presentia autem includit intelligentiam c.coruilia.xvij.dist.c. presentiam de testibus in.vi.c.fi.de maio.& obe.c.i.de postu. prela. Bal.in.l. tertium.C.de testib.Ang.in.§.si vero absunt in auc.de her.& falci.Bar.in.l.i.in.§.fi.ff.de aucto.tu. in. l.iubemus.C.de testa.in.l.si pater.§.i.ff. de fideico.lib. Bar-
4 bat.in.c.proposuisti.num.v. de probat. † & ideo caueant tabelliones quia iudicis intelligentia multum operatur vt est textus sing.in.l.cum ostendimus in.§.fi. ff. fideiu.& nomi.her.tuto.in.l.eum pro quo.ff. de in ius vocan.in.l.si quis vxor in.§.si seruum fugitiui. ff. de furt.in cap.i.de iudi.& voluit Petrus de ancha.in cap.
5 quamquã de vsu.lib.vi.qd ex eo etiam patet † quia in his que acta sunt coram iudice non potest argui dolus aut deceptio.l.i.C.de pred.iur.lib.x.l.ij.C.d rescin.ued. Bar.in.l.transactione.C.de transactio.Bal.in.l.fi.C.de contrah.emp.& in.d.l.ij.Ange.in.l.si quis cum alio.ff. de verbo.obliga. late per Barba.in consi.suo sed secundi voluminis.

CAP. XXXVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios de aliquo actu uel cõtractu pauperis pecunias accipientes uillipendendos non immerito fore.*

In qualibet

1 *In qualibet generali dispositione paupes intelligi exclusos.*
2 *Tabellionatus officium a Deo prouenisse.*
3 *Regulariter quē non cogi proprijs stipendijs militare.*
4 *Rigorosum fore, quem cogi de proprio beneficium facere.*
5 *Neminem cogi in publicis exhibere officium suum gratis.*
6 *Quid sit paupertas, et quomodo probetur remißio.*

NON Ambigant notarij si de aliquo actu vel contractu pauperis pecunias accipere nō posse vt no. tradit Rom. in. l. si vero. in. §. de viro in fall. propter paupertatem. ff. solu. matri. ꝙ etiam habet locum in aduocatis et iudicibus vt tradit Bal. in. l. si furiosi. C. de nupt. in. l. generaliter. C. de episc, et cle. ꝙ est not. contra notarios cū alias Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. et iu. appellet canes curiarū et deuoratores communium. et Barba. in consil. suo. lij. in secundo volu. dicit ꝙ licet glo. in. l. ab anastasio. C. mand. dicat ꝙ aduocati omnia mala nouerunt ꝙ nichilominus hoc melius verificatur in ipsis notarijs. et ea est ratio istius
1 doctrinæ Romani † quia sed in qualibet generali dispositione pauperes cēsentur exclusi, quia semper paupertas excusat. l. nam is. ff. de dolo. l. nō facile. ff. si cui plus quam per. l. fal. l. forma. §. quāquam. ff. de censibus. vt est textus sing. secundum Bal. in. l. acceptū. C. de vsu. et ideo dixit idē Bal. ꝙ si quis non fuit alicui protestatus propter paupertatem excusatur. in cap. iij. extra de rescrip. et alibi in. l. ij. in. §. si quis incendio. ff. si quis caut. dixit se liberasse quedam a pena furcarum, quia nō potuit appellationem prosequi propter paupertatem quē sequitur Bar. in. l. si procuratorem in. §. si ignorantes. ff. mand. cum alijs de quibus per modernos in cap. sedes apostolica. extra de rescript. et Romanus adducit tex. in. l. tam dementis, iuncta glo. C. de epi. et cle. et hoc idē

2 aliá ratione coroborari pōt †q̄a licet tabellionatus offi ciū ꝑuenit pncipaliter adeo a q̄ oīa descēdūt cap. gratia.i.q.i.et in auc.quomodo oportet.epis.in prin.et consequenter his benefacere debet quibus deus vult bene fieri cap.proximos de penit.disti n.iij.cap.debet. xxiij. q.iiij.max.quia alias ueritas opprimeretur. cap.error. lxxxiij.dis.cap non inferentia cap. ostendi. xiij.q. iiij. cap.i.lx. q.iij. cap. posset.lxxxvij. dist.et ista notan-
3 da sunt contra notarios cū alias uideamus ꝙ †quis non cogitur proprijs stipendijs militaret cap cum officij. de prescip.l.si quis ex signatoribus.ff.quemad. testa.ape. l.si quādo.§.sed cū oportet.C.de testa.l.si seruus.§.qđ vero.ff. de furtis.l.ij.§. queritur.ff. de cura bon.dand.
4 † & nimis aridū & rigorosum est vt qs cogatur de suo beneficium facere.argu.§.hoc autem.xv.q.iij.cap. caritatē.xij.q.ij.cap.nō licet.xiiij.q.v.Ioa.de cacia lupis in tractatu aduocatorum in.i.ij.iii.q.et alibi habetur in.l. absentia.ff.de reg.iu.l.ad inuidiam.C.ꝙ met.causa in.l.
5 penul.ff.de pet.here.ꝙ † nemo in publicis cogitur exibere officium suum gratis & tamen secus est in casu isto fauore paupertatis.quę vt supra dictum est in qua
6 libet dispositione censetur excepta †quis autem dicatur pauper & quomodo probetur paupertas non refero. quia habetur per doct. in.l. curare in.§. inopes.ff. de mu.& ho.in.l.si quis ad declinandū.C.de epis.& cle.in l.paupertas.ff.de excu.tuto.in.l.doce ancillam.C.de rei uend.in cap.que in ecclesiarum de constitu.

CAP. XXXVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios nolentes scribere protestationē factam iudici a parte iudice inuito detrimentum querere.*

1 *Vnunquemque posse alteri de aliquo protestari. ne ei illud preiudicet.*

2 *Protestationem a partis uoluntate dependere.*

3 *Notarios negantes confectionem instrumentorum tabellio natus officio priuandos.*

4 *Quālibet etiā sinistrā suspitionē ad euitādum piuriū fieri.*

NON obliuioni mandent tabelliones. q̄ si pars fuerit aliquid iudici protestata q̄ iudice etiam inuito talē protestationem scribere tenentur. vt dicit Bal. in rubr. C. de fide instr. et facit .l. duorum. §. libertus. ff. de operis lib. quam pro singulari aducit Roman. in. sing. suo. ccxviij. alioquin ad interesse tenebuntur sicut tenentur quando in instrumentū edere parti recusant vel exhibet sed defectiuum vt tradit idē Bal. in. l. fi. C. de eden. et habetur in. l. i in. §. fi. ff. de fal. eaq;
1 est ratio quia †quando aliquis actus potest alicui preiudicare ille potest protestari querenti illum actum. et notarius protestationem ipsam scribere tenetur. vt voluit glo. in cap. cupientes. in. §. sed si per .xx. de elect. et in cap. i. et in cap. plerunq; de rescript. Petrus de ancha. in cap. pastoralis. de officio ordinar. not. in. l. quarta. §. in vēditione quibus mo. pig. vel hy. sol. per Specu. in titu. de. elect. in. §. supius. Bal. in. l. si fine I. fi C. ad vell. et hoc vt de ipsa protestatione apparere possit argu. l. contrahitur. ff. de pigno. l. peregre ff. de acq̄. poss. maxime
2 †qa talis protestatio depēdet a volūtate partis. et consequenter in ea nō reqrit iudicis cōsensus vt no. Inno ī cap. i. đ fide īstru. Bal. ī rubri. C. eod. et habet ī. §. penul. ī auc. de tabel. p Bar. ī l. seruus cōmunis. đ stipu. seruo.
3 glo. ī. §. penul. ī. auc. de fide īstru. †et ideo caueant. notarij qa negando piuri etiam efficerētur et poterunt sicut quādo negant īstrumentorū cōfectionē vt tradit Card.

in cle.roma.in.§.dudum de iure iu. Bal in.l.prouidendũ.C.de postu.quando maxime non est grauatus multitudine rogationum, vt est tex . peregrinus in auc. de
4 tabell.in ver.sed neque questus, †et est no.contra notarios cum alias videamus quamlibet etiã sinistram suspitionem faciendam fore vt euictetur periurium, cap. cum dilecti de testibus Bar.in.l.in insulam in.§.fructus ff.solut.matri.in.l.prima.ff.de vsufru . Innocentius in cap.cum dilecti de elect.

CAP. XXXVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios de publico salariatos, salarium etiam a sponte dantibus accipientes immoderatos esse.*

1 *Semper id attendi, q̄ a pluribus factum est.*

2 *Fauori publico aliquo pacto preiudicari non posse.*

3 *Medicos salariatos de publico, salarium a sponte dantibus accipere non posse.*

4 *Tacitam prohibitionem idem operari q̄ expressa.*

OBSERVENT Tabelliones q̄ si de publico sunt salariati nõ possunt salarium etiam a sponte dantibus accipere. vt est no.theo. Feli.in cap.tua nos in vltima col. circa medium, de homicid.qui allegat Bar.in.l. munere in .§.fi.
1 ff.de reg.iu. †et ea est ratio quia alias introduceretur consuetudo salarij soluendi.q̄ nõ soluendo persone erubescerent, quia iam a pluribus solutum foret, et id esset attẽdendũ cap.de q̄bus.xx.distin.l.i.ff.de senat. l.i. ff. de offitio questor.l.athlete.ff.de his qui no.infa. maxime quia cum sit de publico salariatus videtur prohibi

tus ab alĳs salarium acciperevt notat idem Feli.in cap. i.extra de symo.per glo.in.l. inuictum in.§. si.ff. de reg.iu.in cap.statutum.de rescript.in.vi.in cap.exiguum de censibus eod.libro no.Bar.in auc.sed od e. C.de epis.et cle.Barth.cep.in conf.xvĳ.in.v. col. incipiente stante quodam per Lapum in allegatione.xxxvĳ.incip.stante cõstitutione. Petrũ de ancha. in cõs.cclxxĳ incip.de titu, Hip.de mars.in.l.vnica.C.de raptu uirg.
2 †et tertia etiam ratio assignari potest quia licet videantur prohibiti fauore publico tali fauore non debent posse etiam priuato cõsentiente preiudicare.l.i.in fi.C. de cad. toll.l.pacta.C.de pact. l.ĳ.C. de sal.hospi. non presta.lib.xĳ.l.fi.§.i.C.de re mil.eod libro.l.in commodis.ff.de re iudi.l.quos prohibet. ff.de postu.l. spẽ.
3 C.que res pig.oblis.pos. †et ideo videmus ꝙ dicit idẽ Felinus in d.cap.tua nos.ꝙ medicus salariatus de publico nõ debet posse ab infirmis ipsis etiam cõsentiẽtibus salariũ accipere adducẽdo Bar.in.l,archiarĳ.C.de pff. et med. lib.x. quod est no.pro intellectu.l.penul. C.de pact.l.i.§.vsq; adeo.ff.de in iu.eaq; est ratio quia cum etiam ipsi sint de publico salariati videntur tacite prohibiti salariũ accipere. que quidẽ tacita prohibitio idẽ operatur ꝙ expressa.l.cum qd.ff.si cer.pe.no.Ioan.de imo. in.l.si cũ dotem ff.solu. matri.et ideo nec direct. nec indirecte debet posse tali dispositioni preiudicari cap.cum qd de reg.iu.libro.vj. facit theo.sing. Ioan. and.in additionibus ad specul.in titu.de dona.quã exclamat Franciscus cremensis in sing.suo.cxxxi.

CAP. XXXIX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios diebus feriatis in honorem dei relationes non*

tiorum accipientes, non modice errare.

1 *Lege ab initio resistente actum nõ ualere licet in tempus habile transferat:*

2 *Actus tendentes ad perficiendum processum non posse diebus feriatis in honorem dei fieri.*

3 *Dispositum in antecedenti, censeri dispositũ in consequenti.*

4 *Iudicis cõmissionẽ de citando uim interlocutorie obtinere.*

5 *Actũ ex effectu dignosci et pparatõe et ppararata for cõexa:*

6 *A primo ratio tituli posteriorem iudicari tuentum.*

NEQVA quã obliuioni tradenr tabelliones ꝙ relationes nuntiorũ que debent in actis scribi secundum glo. in. l. penul. in verbo per contumatiam. C. ad trebell. non possunt aliquo pacto diebus feriatis accipere vt est cõmu. schola scribentium i. l. i. §. nunciatio. ff. de no. oper. nun. ea ratione quia
1 † vbi lex resistit ab initio actus non valet licet in tempus habile trãsferat. l. si minor. ff. de seru. expor. sed lex ab initio resistit diebus feriatis in honorem dei relactiones nuntiorum fieri. l. dies festos. C. de ferijs ergo licet relationes in tẽpus habile transferatur nihilominus nõ
2 debent posse fieri † qa si licet actus tendentes ad perficiendum processum non possunt diebus feriatis fieri. cap. cum questus extra de ferijs sed citatio tẽdit ad perficiendum pcessum. §. omniũ gesta. Inst. de pen. teme. litig. no. Bar. et Ang. in. l. i. ff. de in ius voca. Lanfran. in cap. quoniã contra de proba. in ver. citationes quòd est no. cum alias possit in ecclesijs fieri. l. presenti. C. de his q ad eccl. confu. si igitur citatio non potest fieri die feria
3 to ergo nec citationis relactio † cũ sit quodã consequẽs et dispositum in antecedẽti inteligat dispositũ in consequẽti. l. ad legatũ. l. ad rẽ mobilẽ. ff. de pcu. maxime qa

etiā cōmissio iudicis de citādo aliquē nō pōt die feriato
4 fieri secūdū cōmunes opin.docto. in.d.§. nūciatio †eo qa cōmissio iudicis de citādo obtinet vim sentētie inter locutorie vt ē glo.in.l.cū clericis inverb.sentētiarū.C. de epis.et cle.que quidē sentētia īterlocutoria cum sit de attinētibus ad pcessū nō potest die feriato fieri.d. cap. quoniā cōtra.d.cap.cōquestus.l.si de meis.§.compromisso.et.l.si feriatis.ff.de arbi. item nec executio nuntij vt inqt Bal.ī.l.fi.C.de fer.qa talis executio est effectus cōmissionis q casu quod nō possit fieri cōmissio mul-
5 to minus debet posse fieri executio †qa actus dignoscitur ex effectu.l.ij.C.cōmu.de leg.l.ij.C.de cōst.pecu.l. i.ff.quòd qsq; iu.et qa cōmissio est pparatoria. executio autem pparatū et dispositū in pparatorio habet locum etiā in pparato.qa ppararoriū et preparatū sunt connexa.Bar.in.l.fi.C.de codic.et de cōnexis idē est iuditiū.l.cum actum.ff.de nego.gest.et cōseqūēter cū nō possit fieri die feriata cōmissio citactionis nec executio citationis multo minus debet posse fieri relatio cū sit de forma iudicii quātuncūq; nulla in ea vertatur cognitio iux.no,in.l. prolatam.C. de senten. et interlo.
6 †maxime quia a primordio tituli posterior iudicatur euentus.l.i.C. de impe. lucra.descri.l.regula.§.licet.ff. de iur.et fact. igno.cap.i.de postul.prela. Bal.in.l. per detentionē.C. de usu.Angel.in.l. si qs cū aliter.ff.de vb.oblig.i.l. pacta nouissima.C.de pact.cū similibus

CAP. XL.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios alicui iuramentum prestantes nec facientes eos scripturas tangere uanis laborare impendijs.*

1 *Iuramentum tactis sacris scripturis interponi debere:*
2 *Tanto magis degerantem puniri quanto sanctior est ille per quem iurat.*
3 *Deum non attendere q̃ fit, sed quo animo fiat.*
4 *Qualitatem extrinsecam non presumi nisi probetur.*
5 *Iurantem per hæc sacra dei euangelia et super ipsis non iurantem nihil agere.*

1 PERSPICVVM Sit tabellionibus q̃ †quando iuramentum alicui prestatur ad hoc vt aliquid operetur debet esse interpositum tactis sacris scripturis vt est glo. solitaria in cap. vt circa, de elect. quam pro singu. adducit Lanfran. in cap. quoniam contra in ver. testium depositiones, de proba. quantũcunq̃ videatur textus in cap. hortamur. iij. quest. decima in. l. ij C. de iura. calumn. in §. i. in auc. vt ius iu. prest. ab his, i. l. fin. C. de admi. tut. in cap. ad extra de here. facit cap. vbi periculum in. §. super his de elect. lib. vi. cap. primo. §. si in domino in titu. quid sit inuest. in vsi. pheu. cap. i. §. item sacramenta de pace iura. firmanda vbi Bal. allegat Iacobum de Butrica. in auc. sacramenta puber. C si aduersus vendit.
2 l. generaliter. §. omnibus. C. de iureiu. † & ea est ratio quia tanto magis degerans punitur quanto sanctior est ille per quem iurat cap. mouet te. xxij. quest. prima & ista sunt not. cum alias dicant thelogi q̃ qui per lapidẽ falsum iurat periurus est vt late per Bal. in. d. auc. sacra pube. copiose per Alex. & Pau. de Castro. in. l iij. in. §:
3 iurare. ff. de iure iu. † maxime quia Deus non attendit id quod fit, sed quo animo fiat, glo. in. l. iij. in fi. ff. de in terrog. act. cap. non satis. lxxxvi. distin, l. si stipulatus fuero in fi. ff. de verbo. oblig. cap. quid inuenisti. xiij. questio, v. cap. statutum de rescript. lib. vi. §. alie. Inst;

de actio.& tamen in casu isto secus est,quia attenditur nunquid iurauerint testes super euãgelijs. Et ideo caueãt tabelliones vt etiam habeant mentionem qualitatis pre
4 stiti iuramenti †quia vt inquit Lanfran.in.d.cap.quo niam contra ista est quedã qualitas extrinseca que non presumitur nisi probetur.l.quocunq;.§ fi.ff.de publi. l.sciendum.ff.de verb.oblig.quod est not.cum alias vi deamus quòd acta iudicij presumuntur solemniter gesta.l.cum ostendimus.§.fi.ff.de fideiu.tuto tradit Bar. in.l.quoties in.§.fi.ff.de here.insti.Bal.in.l.prima.C.cõ
5 mu.de leg.†& ideo dicẽdum asserebat idem Bal.in.d. auc.sacramenta puberũ hoc maxime locũ habere quã do quis iurat per hęc sacra dei euangelia,quia cum illa dictio hec sit demostratiua si subiecta scriptura euange lia non contineat oratio redditur falsa.l.fi.C.quòd cum eo Bal.in.l.ij.C.de consti.pecu.in.l.fi.C.vbi ratio agi oporteat Saly.in.l.fi.C.ad mace.facit auc.generaliteŗ C.de epis.& cle.

CAP. XLI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios non constituentes differentiam inter iuramentum ueritatis & responsionis ad interrogata, ignorantiæ notam subire.*

1 *Iurantem dicere ueritatem & quid reticentem non esse excusandum,secus si iuret ad interrogata respondere.*

2 *Iuramentum haberet tres commites quatuorque continerę condictiones.*

3 *De nouo emergentia nouo auxilio indigere.*

4 *Dispositionem etiam generalem ad incognita non trahi.*
5 *In mente retenta nihil operari si non exprimantur.*

1 NOTARIOS non fugiant non modicã differentiã esse ✝ nũquid testes iurent dicere veritatem an vero iurent ad interrogata respondere quia primo casu quando iurat plenam & meram dicere veritatẽ hoc est omne id deponere ꝙ verũ sit. falsum autẽ pretermittere cap. hortamur cap. pura.ij.questio.nona. cap.nullũ.ij.q. quarta si quid cõticuerit non erit excusandus secundo vero casu quando iurat interrogatis respondere poterit excusari. cap. cum dilecti.de accu.& ideo sint cauti tabelliones in delatione
2 iuramentorũ✝& sciant ꝙ iuramẽtũ babet tres comites videlicet iudicium iustitiam & veritatẽ auc. quod eis. C.de nup.cap.si Christus. de iureiuran.xxij. questio.i. sciantꝙ adhuc iuramentum quatuor conditiones continere prima si Deo placuerit cap. Beatus. xxij. questi. ij.quia per diuinam dispositionem omnia humana vincula franguntur.cap.due.xix. questio.ii. capitulo dixit xiiii.questione. v.secunda si papæ placuerit cap.veniẽs de iureiuran.capitulo eam te eodem titulo capitulo constitutus de rescriptis. l. imperatores.ff. ad municipal. tertia est conditio si res in eodem statu permanserint. capitulo ne quis.xxii.questione.ii.l.cum quis. in princ. ff.de solutio. capitulo quemadmodum & in glo. ma-
3 gistra.de iureiuran.✝ quia que de nouo emergunt nouo indigent auxilio.l. que de nouo .C. de legibus.l. de etate.ff. de interrogatio. actio. capitulo insinuante. de officio delega.& consequenter etiam in isto casu si quid de nouo superuenerit debet posse iurans ad iuramẽtum
4 discedere maximeque ✝quia in generali dispositione non veniunt incognite capitulo antecessor.xi. questione tertia .l. cum aquiliana .ff. de transactionibus .l.

emptor.l.tres. fratres.§.lutius.ff. de pact.l.in lege.ff.de contrahen.emptio.capitu.cum multiplici extra de decimis glo.in capitu. si quis arbitretur vigesimasecunda questione secunda quarta est conditio si deponenti fuerit seruata fides capit.primo de foro fidel.in uff. pheu. capitu.peruenit de iureiuran.l.quero,§. interlocatorem ff.locato. rursus facultas & commoditas in iuramento intelligitur capitu.breui.§.que honorande. ff. quarum rerum,& alie etiam sunt condictiones de quibus per
5 glos.magistram in dicto capitu.quemadmodum ✝ & ideo sint cauti ipsi tabelliones quia si quis ultra predictas conditiones aliquam subintelligi voluerit non subintelligetur si non exprimatur licet menti concipiatur capitulo vltimo trigesimasecunda questione fina.l.si repetendi.C.de conditio.ob causam,& sciant istas conditiones habere locum in iuramentis promissorijs non autem in assertorijs vt habetur in lege si mulier a uiro.C. de iure dot. in dicto capitu. fina.trigesimasecunda quest.vltima.

CAP. XLII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios testamenta cellebrantes & non facientes quod testes testatorem uideant in nube uersari.*

1 *Improbando actum inter uiuos non esse necesse quod testes contrahentes uideant.*

2 *Vocem esse expressionem eorum que sunt in animo passionum.*

3 *Vbi nõ constat de qualitate in actu requisita actũ uitiari.*

4 *Regulariter fraudi cum fraude resisti posse, nisi in falsi crimen incurratur.*

5 *Tempore pestis reccedi a regulis iuris communis.*

6 *Testamenta inter liberos et ad pias causas non nullis respectu solemnitatum priuilegium potiri.*

7 *Anima cunctis rebus preferrenda.*

1 PALAM Sit tabellionibus ꝙ †quantuncunqꝫ quando agitur de probando actum inter viuos non sit necesse ꝙ testes testatorem videant cap.super quarta.x.questio.ij.et habetur in.l.testan.ff.de test.in cap.ex literis.extra de consuetu.in cap.prȩterea.de testi.tamen secus est vbi agitur de probanda vltima voluntate, quia tunc requiritur quòd testes testatorem videant, alioquin testamẽtũ erit nullum l.si unus.C.de testa. et hoc gratia fraudis æuitandȩ que de facili posset in testamentis committi, arg.l.fi.C.de fidei.l.satis apperte.C.de falf.glo.in cap. super eo de renunti.et eorum que no. Inno. in cap. super literis de rescript.et in.c.testes.iij.q.ix.quoniam de facili posset aliquis supponi qui de facili testatores vocem fingeret et ipsi penas falsi non euitabunt.l. iube-
2 mus.C.de testa.†et ideo cauti sint ad faciendum quòd testem testatorem uideant eiusqꝫ vocem audiant, quia vox est expressio earũ que sunt in animo passionum l.labeo.§.idem tubero.ff.de suppell. leg. no. Bal.in.l. mandatum.C.de rescript.alias si de tali qualitate non
3 constabit testamentũ vt dictũ est infirmabitur †quia quando actus requirit aliquam qualitatem si de ipsa non constat vitiatur.l.ij.ff.quia satisda.cog.et ibi Bar. l.§.parui.facit quod habeť in.l.1.in.§.illud.ff.ad Sylle.

per Inno.in cap.cum sit generale. de foro compt.et sic poterunt ipsi notarij etiam ad interesse teneri vltra
4 falsi penam quam euitare studere debent †quia adeo odiosum est crimen falsi.vt licet alias uulgariter dici soleat fraudi cũ fraude resisti posse,vt est glo.sing.in ca. cupientes in verb.malignantium,de elect. lib. vi. pro qua facit alia glo.in cap.Dominus noster.xxij. quest. ij.in.l.cũ pater.in.§.lino.ff.de leg.ij.quẽ adduxit Bal. in l.veluti.ff.de iust.et iu.tamen vt inquit idem Bal.in rubri.C.de fide instru.ad hocvt falsum instrumentum
5 repellatur non licet falso resistere †et predicta vendicãt sibi locum preterquam in tempore pestis quia tunc.testamenta substinebuntur. et notarius a predictis penis excusabitur vt tradit Io. Crot. in tractatu de test. in verb.prima sit conclusio subijciens etiam postea hoc in codicillis non procedere.in quibus tanta solemnitas nõ requiritur quanta in testamentis.d.l.fi.C.de fideicõ.et l.fi.C.de codi.et ideo illa regula que dicit quód qui nõ potest testari non potest codicillari de qua in. l.ij.ff.de leg.i.procedit respectu persone nõ autem solemnitatũ, vt inqt Matesillanus,in sing.suo.cxxv.et deo clausula
6 codicillaris quo ad hoc multũ operabitur †tertio prędi ta non procedunt in testamento inter liberos et ad pias causas cum solemnitas minor in eis requiratur auc. ex imperfecto.C.de testa.cap.relactum.eod.titu.l.fi.§.in omni.C.de cod.ponderando verbum relicta. quod ad vltimam voluntatem refertur l.i.ff. de tab.exhi.et ea est ratio in testõ inter liberos,quia pater instituendo liberos eis relinquit quod ipsis debitũ est.l. in suis.ff.de lib.et posthu.l.nã et si.ff.de inoffi.testa.l.scripto.ff.vn de liber.l.cum ratio.ff.de bon.damna.in testamento uero ad pias causas ratio.est,quia tale testamentum ten-
7 dit ad fauorem †anime que cunctis rebus est preferenda.l.sancimus.C.de epis.et cle. cap. infirmitas. de pe-

nit.et remiss.et scribitur apud patientie speculum Iob pellem pro pelle & omnia que habet donat homo pro anima sua que a mente diuina procedit glo. in auc.de monach. in prin.

CAP. XLIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios facientes legitimationes & in eis non apponentes clausulam non obstante.l.nihil fore pendendos.*

1 *Per clausulam non obstante gratiam non augeri sed declarari intentionem legitimantes.*

2 *Clausulam non obstante in nube positam non trahi ad eum qui est odiosus legi.*

3 *Legitimationem per obreptionem factam non ualere;*

4 *Comittem palatinum non habentem potestatem legitimandi mortaliter legitimando peccare & pena temporali fore puniendum.*

5 *Principem legi subiectum esse ex sententia beati Thome.*

6 *Scandala fore euitanda non eorum gratia exorbitent regule dispositione iuris.*

CLARVM Sit tabellionibus quod si fecerint instrumenta legitimationis & in eis non apposuerint clausulam non obstante.l qui contra. C.de incest. nupt .§.fi. in auc. quibus mo.natu.eff.su.cum similibus quod isto in casu talis legitimatio non habebit effectum alicuius operationis vt tradit Bal.in.l.eam quam.C.de fideicom. quem se-

quitur dominus Antonius in capitu. per venerabi-
1 lem extra qui filij sint legitimi. † quia licet per huiu-
scemodi clausulam non augeatur gratia argumen.
clement. i. de preben. nihilominus declarat intentio-
nem ipsius legitimantis, vt tradit Specul. in titu. qui fi
lij sint legitti. Roma. in. l. si vero in. §. de viro. ff. soluto
matrimo. Petrus de Ancha. in consil. suo. ccccvi. §. si
2 quidem auc. quib. mod. natur. eff. sui † & ideo dicebat
idem Bal. quod quantuncunque talis clausula esset apo
sita sed in nube & legitimatus esset odiosus legi. quod
talis clausula ad eum non extenderet, adducendo. l. lu-
tius. §. lutius titius ff. de leg. i. capi. primo de fil. presb.
libro. vi. quando vero non esset aposita, multo magis
3 est dicendum legitimationem non valere † quia cen-
setur facta per obreptionem, quo casu nec etiam decre-
tum valet. l. cum vero. § subuentum de fideicom. lib. l.
tutor si peritus. ff. de in ius uoca. habetur in capit. super
litteris de rescript. & isto in casu etiam cautela optima
erit si vissis priuilegijs ipsius comitis palatini ipsa
adducant quia cum contrarium videatur de mente le-
gis contrarium asserenti incumbit probatio Bart. in. l.
4 neque natales. C. de probat. † maxime quia si potesta-
tem non haberet & legitimaret peccaret mortaliter &
temporali etiam pena veniret puniendus glo. solemnis
in cap. ij. de constitu. libro. vi. etiam talis pena poterit
arbitrio iudicis imponi cum peccet in legem. l. iij. C. de
sacros. eccle. ne alias. ll. nobis deuento seruiant contra. c.
cum in iure peritus de elect. l. qd labeo. ff. de carb. edicto
cap. cum in iure de offitio deleg. cum emanarint maxi-
me a Deo vt habetur in prin. Hyeremie vbi deus dixit
ecce posui verba in ore tuo & in cap. l. distin. iii. cap. i.
de trāsla. prel. in cap. suspecti in cap. canonica. iij. quest.
5 v. in cap. ij. de priui. libro. vi. † et ideo beatus Thomas
in prima secunde. xcvi. articulo dicebat quòd etiā prin

ceps est.l.subiectus declarando.l.princeps.ff.de legibus quia dupliciter quis potest esse subiectus legitimo modo pro vt regulatum regulę & tunc omnes qui subdun tur regule dicebat subdi legi.secundo modo potest quis dici subiectus legi quo advim coactiuam & hoc modo tantum mali subijciuntur & in ipsis terminis loquitur
6 l.princeps † & ideo gratia scandali euitandi cauti sint tabelliones quia eius gratia concedunt multa que alias non concederentur cap.nihil cum scandalo de presum. l.qui cedi.ff.de syca.Bal.in.l.nullus.C.de summa tri. & fide ca.& in.l.ordinarij.C.de rei vend.in cap. cum causam de probat.glo.in cap.i.lxij.dist.in.cap.quia circa de consag.& affi.in cap.apostolica.viij q.i. in cap. si illa.vii.quest.ii.in.l.equissimum.ff.de vsufru. & in cap.cum teneamur de preben.& consequenter si viderint & retulerint in legitimatione priuilegia committis scandala euitabuntur si posuerint clausulam non obstā te non poterunt de falso puniri secus econtra.l.iubemus C.de testa.de qua sepę & sepius est habita mentio.

CAP. XLIIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios credentes in preiudicialibus parti se consuetudine excusari illusione atque derisione dignos.*

1 *In prohibitis a lege consuetudinem non excusare.*

2 *Consuetudinem regulariter a pena liberare.*

3 *Communem errorem sequentem in dolo non esse.*

4 *Ledendum non esse qui humane iudicio non peccauit cum omnis causa excuset a dolo etiam iniusta.*

5 *Consuetudinem ueritati cedere.*

Persuasum

2 *Consuetudinem regulariter a pena liberare.*
3 *Communem errorem sequentem in dolo non esse.*
4 *Ledendum non esse qui humano iudicio non peccauit cum omnis causa excuset a dolo etiam iniusta.*
5 *Consuetudinem ueritati cedere.*

1 PERSVASVM Sit tabellionibus ꝙ †quantuncunq; ex eorum consuetudine aliquid fieri nõ inconueniat, quod nihilominus si hoc lege fieri prohibeatur ꝙ consuetudine non excusabuntur, vt est no. dictum Hosti. in capi. quanto de his quæ fiunt a prela. si. consen. cap. quæ Bal. refert in cap. i. de pheu. cogni. in vsi. pheu. & pro singu. allegat Roma. in singu. suis. ccclxxix. subiiciens exemplum in casu. l. que dotis de solu. matri. ꝙ est menti te-
2 nendum †cum alias videamus quod consuetudo quem excusat a pena, vt est de mente Bald. in. l. ii. C. de reb. alie. nõ alie. & est glo. reputata singu. in cap. cum venerabilis extra de consue. & ibi dicit dominus Petrus de anch. se excusasse quendam archidiaconum a pena priuati carceris qui ponebat clericos sibi subiectos in cepis ea ratione quia ita fieri consueuit quod etiam voluit in consi. cclxxi. vbi inquit quod cum quidam esset percussus a quodam puero in ludo saxorum & ea percussione interiisset quod ille qui eum pcussit debet excusari intuitu consuetudinis allegans aliam glo. singu. in cap. deniq; quarta distin. quod etiam ratione com-
3 probari posse videtur †quia qui communem errorem sequitur non est in dolo. l. i. ff. de ambig. l. athlete. §. i. de his qui no. infa. Bar. in. l. fi. C. de pen. iud. Bald. in. l. obseruare in. §. proficisci. ff. de officio procon. Ioan. and. in cap. i. de constitu. & facit id quod vulgariter dici solet iuditium populi nunquàm contempserit vnus, &

ideo dicebat idem Bal. in cons. suo incip. in Christi nomine amen quando aliquid comedit quòd si stat statutum ne quis ludat extra aliquem locum et consuetudine ibi ludatur quòd ludens pretextu talis consuetudi-
4 nis debet excusari † quia non debet ledi qui humano iuditio non peccauit cap. inter corporalia de transl. prel. maxime quia consuetudo vim priuilegij obtinet .l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quoti. et esti. quia etiã omnis causa si est collorata etiam iniusta & fatua excusat a dolo glo. in.l.i. ad finem .ff. si quis in ius vo. non ierit in.l. ex consensu in. §. si. ff. de appell. in.l. milles §. mulier. ff. de adul. et in.l. igitur. §. potest de lib. causa. et tamen consuetudo in casu isto que etiam iustitie uim habet Bal. in cap i. qui pheu. da. possunt et in.l. quicun
5 que. C. de seru. fug. non excussat. notarios a pena † quia est nutrictiua peccati et mala cap. ij. de probat. cap. fi. de consue. cap. quoniam, extra de presumpt. §. i. in auc. vt nulli iud. maxime cum est contraria veritati quia consuetudo veritati cedit et ideo dixit dominica veritas ego sum veritas et vitta, non consuetudo que veritati postponenda est capit. veritate capit. qui consuetudine cap. qui contempta. distin. x. et cum consuetudo cedat et rationi et legi capit. vsus cap. consequens cap. nollite cap. consuetudinis dist. xij. caueant notarij. quia ex his contraria cessant quibus etiam latissime res ponderetur per Barbat. in. d. cap. cum venerabilis quem ratione breuitatis non refferro.

CAP. XLV.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios inhabiles ad rogitus instrumentorum ps-*

tientes se rogari nec detegentes dedecus suum incipientes esse.

1 *Neminem cogi detegere dedecus suum.*

2 *Neminem excipiendo posse allegare turpitudinem suam.*

3 *Turpitudinem propriam posse allegari ubi agitur de periculo uite.*

4 *Pertinentia ad remp. per personas abiectas fieri non debetur.*

HAVD dubitent tabelliones si aliquo defectu fuerint grauati ita quòd non posśint a partibus rogari et partibus eum rogantibus non reuelauerit sed instrumenta confecerint quòd ad intereſſe tenebuntur vt eſt textus. in .l. generali .C. de tab. libro .x. quem pro ſing. adducit Ro. in ſing. ſuo. cli. allegans pro coroboratione ea quæ habentur in .l. fi .C.
1 de magiſt. conue. † quòd eſt no. cum alias videamus quòd quis non cogitur detegere dedecus ſuum .l. qui cum alio .C. de reg. iu. l. in ciuile .C. de fur. imo allegans non auditur .l. creditoribus. C. de ſeru. pig. da cap. cum ſuper de conceſſ. preben. cap. inter dilectos de dona. cap. dator de re iud. l. iuſiurandum .§. procurator ff. de iure iu. et ibi Bar. et Bal. in .l. i. et. ij. C. ſi mi. ſe ma io. dix. in .l. translatione .C. de tranſ. Bar. in .l. i. ff. de cond. ob. turp. cauſam in .l. de tutella. C. de integri. reſtitu. plene p̄ Felin. in .d. cap. lator facit glo. ſing. in cap. nul
2 li de accu. vbi dixit † quod quis non poteſt excipere contra teſtes allegando turpitudinem ſuam facit quod uoluit Inno. in capit. primo de officio vicarij et tamen in caſu iſto notarius cogitur turpitudinem ſuam allegare fauore publico ita dicante iuxta eaque habentur in .l. interrogatum. C. de libera. cauſa in .l. i. C. eod. in .l. ſi. tibi. C. de euict. ſicut idem etiam videmus vbi

agitur de fauore ecclesie vt dicit glo. in cap. iter dilectos de donat. maxime quia allegando turpitudinem suam allegat interdictum legis quod fieri potest. l. interdictum l. a diuo pio ff. de ritu nup. quia etiam tractatur de pena interesse euitandi quo casu debet posse turpitudinem
3 ipsam allegare †arg. glo. peregrine in cap. si vero aliqs de iure iu. et no. per glo. in. l. si pater. §. i. ff. de dona. vbi dicitur q vbi agitur de periculi. vite potest propria allegare turpitudo sed pecunia est tanquã vita expectenda glo. in. l. aduocatis diue. iudi. Bal. in. cap. cum causam de re iud. et habetur in. l. propter litem. ff. de excu. tuto. i. cap. abbas q met. causa vnde videmus q ita interest reip. subdictos habere locupletes sicut partus conseruari. §. cogitatio inst. de his qui sunt su. vel ali. iu. l. i. ff. de ventre inspi. notat glo. in. l. nobiliores. in verb. patrimonio. C. de vectig. Agu. in libro de ciuitate dei. ccxx. et ideo non erit inconueniens vt cogatur turpitudinem suam
4 detegere †quia pertinentia ad publicam vtilitatem nõ debent per personas abiectas fieri. §. i. in auc. vt omnes obed. l. honores. ff. de decu. l. ad subeunda. C. eo.

CAP. XLVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios dicta testium diminutiue scribentes falsi pena puniendos.*

1 *Verum reticentem falsum commitere.*

2 *Falsi crimen quatuor modis comitti.*

3 *Mendacio quem non esse a morte liberandum.*

4 *Secretum etiam iuratum non esse in alterius preiudi•*

cium reticendum.
5 *Que mali exempli sunt, æuitanda fore.*

1 AD Notariorum memoriam reddatq́ † si dicta testium diminutiue conscripserint et aliquod verbum effectale inscribendo conticuerint quòd postea conuicti penam falsi non euitabunt vt est textus vltra no. in. l. i. ff. de falsis. in. l. presbiteri. C. de epis. et cle. et ibi dicit glo. in verb. supresserint quòd regulariter qui verum tacet falsum committitur per . l. ij. C. si contra ius vel vtil. pub. in. d. l. prima in. §. qui in rationibus . ff. de fals. in . §. i. in auc. de fide instru. not. alibi glo. in cap. ne quis . xxij. questi. tertia. que allegat cap. si quis metu : xi . quest . iij. cap . prescriptionem xx. quest . quinta facit tex . in . l. eum qui celauit . C. de
2 fals. in. l. paulus . ff. eod. † et sciant tabelliones quòd quatuor modis falsum committitur vt inquit Grego. quem refert Gracianus . in cap. quatuor . xi . q. tertia primo dum timore potestatis alicuius veritatem scribere pertimescunt. secũdo dum premij. desiderio hoc faciunt. tertio odio dum volent contra aliquem suum aduersarium moliri : vltimo amore. dum amico vel propinquo contendunt prestare auxilium caueant igitur ne quid tale committant quia talia committendo iuditium Christi peruertur, qui est veritas et vita et fructum illius vertunt in dam nationis amaritudinem vt testatur Aug. relatus a Gratiano in cap. quicunque et Isaias in cap. veh. q. xi. q. iij. vbi inquit veh. qui dicis bonũ malum et malum bonum ponens tenebras lucem et lucem tenebras propterea captiuus ductus est populus meus.
3 † et ideo caueant tabelliones ne mendacio se id laqueant nam vt habetur in ca. si quis a te. xxij . q. ij. c. si. quis ad te confugerit quod mendatio tuo possit a morte libera-

ri non es mentiturus, os enim qui mentitur occidit animam, & mentiendo vitam eternam amittit, quod quidem pro vita temporali faciendum non est, quia pro temporali salute facere debet homo bonum, quod potest, cum autem ad hoc ventum fuerit vt tali saluti non possit nisi peccando consuli iam se existimare debet nihil habere quod faciat, quoniam vt testatur August. in libro de mendacio id reliquum esse prospexerit, & habetur in quinto Psalm. & in capitulo ne quis, & in capitulo faciat homo, vigesima secunda questione tertia,
4 † quod adeo verum est vt etiam videamus quod secretum etiam iuratum in alterius damnum reticendum non est, vt est gloss. singu. in capitulo nerui, decimatertia distinctio. quam exclamat Andre. de isernia summus feudista in vsi. pheu. & ideo caueant tabelliones, quia committendo falsitatem mortale peccatum committent, quod absconditum stare non poterit quia veniet deus quid illuminabit abscondita tenebrarum capitu. multi. secunda questione prima capitulo agite de penit.
5 distinctio. prima † maxime que cauere debent, quia ista sunt mali exempli, & consequenter euitanda: iuxt. capitulo cum in iuuentute verb. exemplo pessimum de presumptio. l. si quis aliquid versicu. mali exempli res est. ff. de pe. l. exemplo. C. de probatio. quia ab omni eo quod habet spem mali iussit Apost. abstineri clementi. cum ab omni de vit. & hone. faciunt que habentur in capitulo decet, de immuni. ecclesi. libro sexto in capitulo sicut, ver. honestati de restitutio. spoli. capitulo iusta in versicu. indecens de offitio ordi. & in capitulo cum non deceat de elect. lib. vi. in. l. semper in. l. in conuentionibus. ff. de rit. nupt.

CAP. XLVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios in instrumentis procure dicere non debere procuratorem constituentem promisisse habere ratum & firmum quicquid per ipsum legitime actum fuerit.*

1 *Verbis procure repugnantibus ipsius instrumentum uitiari.*

2 *A procuratore gestum retractari non posse nisi criminalem penam concernat.*

3 *Neminem presumi eligere uiam ad impugnanda sua iuditia.*

4 *Improbationibus ea que uerisimilia sunt, attendi debere.*

1 SCVLTVM Tabellione animo sit, quod si in instrumento procure talis fuerit apposita clausula quod scilicet constituens procuratorem promisit habere ratum & firmum quicquid per ipsum legitime factum fuerit quod tunc tale instrumentum est inutile nec habet effectum alicuius operationis, vt dixit Bald. in rubric. C. de exer. vbi inquit idem Bal. quod si aliquis constituit institutorem & dixit se nolle teneri nisi in eo quod vtiliter gestum est, quod tale pactum non valet aliquo pacto, allegans, quod not. in clementina prima de probatio. quod alias clarius tenet Barto. in lege que omnia. §. plene. ff. de procurato. dicens quod constituens procuratorem de-
2 bet ipsum vel in totum approbare vel reprobare †qa quod ab ipso actum est retractari non potest, pro vt dicit gloss. singula. in capitulo relatio. vigesimaprima questio. prima aducendo textum in. l. si procuratorem. ff. de procura. in. l. si procurator. C. eod. affirmat Bald. in. l. si cum mandatis in. l. si procurator in fin. C. mand.

Roma. in consi.lx.sed si apponeretur ista dictio legitime id tantum approbaret pars ꝙ exceptionem non pateretur cap.at si clerici de iud.glo.in cap.i.de consang. & affin.in.§.item verborum inst.de inutil. stip.l.ij.§. de illo.ff.pro soc. Ideo hoc non debet posse fieri iux.no. in cap.quibusdam,de fideiu.preterquam si essemus in concernentibus penam criminalem iux.glo.singu.in.l. obseruare.§. proficisci.ff.de off.procons. & no.in rub.
3 C.de re.decu.lib.decimo † caueant igitur tabelliones, quia isto in casu presumptio est contra eos,vt sed ex ꝓprio motu talia verba in ipso instrumento procure apposuerint,cum non sit verisimile ꝙ aliquis elegerit viã ad impugnãda sua iuditia,vt inquit tex.sing.in.l.ij.ff.
4 de mili.testa.† quo casu cum improbationibus verisimilia attẽdantur,vt no.Bal.in.l.scripture.C.de fide instru.in.l.i.C.de ser.fug.ea ratione,qa hominum dispositiones debent adaptari rebus sensatis.l. millites.§.oportet no.idem Bal.in rub.C.de probat.& in tractatu sismatis posito in rub.C.si quis aliq.test.proh.in.l.fin. C.de edic.diu.adri.toll.in.xvi.col.istoq; in casu cũ presumptio sit contra eos ipsis contrarium asserentibus incumbit probatio.l.ab ea parte.ff.de prob.l.quintus.ff. de dona.inter virum.

CAP. XLVIII.

SVMMARIVM.

Notarios non ignorare debere instrumentum quod falsi in accidentali continens posse de falso redargui.

1 *Instrumenta in substãtialibus uera,in accidẽtalibus,uero falsa,continere posse.*

2 *Qualitates accidentales constituere ipsum ens in esse diuerso a primo.*

3 *Dignitatem in homine fore quoddam accidens.*

4 *Aliquid gestis agentem totam scripturam mendacio decolorare.*

5 *Omnem syllabam in contractibus appositam fore intelligendam cum effectu alicuius operationis.*

1 INSCVLTIVM Tabellionum animo sit qꝫ†licet instrumenta possint in substantialibus continere veritatem quod nihilominus in accidentalibus poterunt dici falsa, vt no. Bald. in. l. ij. C. de decu. & poterunt de falso redargui, quia si pena aliqua fuerit in ipso instrumento opposita preter voluntatem contrahentium proculdubio debet posse de falso agi† quia licet ista clausula
2 penalis sit quedam clausula accidentalis, nihilominus qualificat ipsum ens in esse diuerso a primo, vt inquit Barba. in cap. tertio loco de probat. aducendo gl. secundum eum singularem in cap. statutum de elect. libr. vi. iuncto cap. licet canem, de elect. eod. libro & est textus de hoc ad literam in cap. cum marte, in verb. contigit de celeb. mis. vbi habetur quod contigit accidentia mutare subiectum, sicut subiectum contigit accidentia permutare, cedit nanqꝫ natura miraculo, & virtus supra consuetudines operatur, facit textus in. l. i. in. §. bestias. ff. de postul. in. l. si eadem. ff. de officio asses. tradit philosophus in primo de anima Bald. in. l. nudis. C. de
3 proba. moderni in cap. si quando de rescript. † & suadetur etiam ex eo quia dignitas in homine est quodam accidens. l. barbarius. ff. de officio pres. l. si ignoras. ff. locati & ideo appellatione personarum simpliciter non veniunt ꝑsone in dignitate constitute. l. mulieri & titio.

ff.de cond.et demõſtr.cap.cum per exceptionem de pri uil.libro.vi.cap. ſed apoſtolica de reſcript.no. equi id in prot.greg.vbi inquit rectores ſcholarium licet ſcholares ſint nihilominus ſcholarium appellatione non contineri et conſequenter reddendo vnde digreſſi ſumus nimirum eſt ſi contractibus in accidentalibus falſum
4 continentibus contra notarios agi poſſit.✝ quia dum aliquis ad geſtorum ſeriem aliquid addit totam ſcripturam mendacio decolorat. cap. pura.iij. queſt. nona.ex eo.quia ſemper debet conſtare prius de qualitate qualificantem ipſum ens.l.ij.§.i.ff.qui ſatiſ cog. quem textum reputat ſing. ibi Bar. dicens q ſi ſtet ſtatutum q ſententia arbitri qualiſcunque ſit mandatur executioni quòd prius debet conſtare ſententiam ab arbitrio fuiſſe latam et pariter reputat,eum ſing. Card.in clem.i.de ſequeſt. poſ.facit quod voluit idem Barto. in .l.i.in.§. parui.ff. quod vi aut clam. et voluit ſing. Innoc. in
5 cap.cum ſit generale de foro compe. ✝et ideo cauti ſint tabelliones cum omnis ſyllaba appoſita in aliquo contractu debet habere effectũ alicuius operationis vt no. Bald.in rubr.C.de contrah.empt.facit glo. valde cellebris in cap.ſolite de maio.et obedi. in.l.i.ff.de excu.tut. in.l.i.ff.quod metus cauſa facit lex ſi quando de leg.primo capit.ſi papa de priuileg.libro.vi.vnde non immerito dicebat Imperator in.§.i.in auc.de libel. quia notarij debent apponere in inſtrumentis ſolum id quod a contrahentibus diligenter perceperunt vt contractus a ſola contrahentium dependeat voluntate.

CAP. XLIX.

SVMMARIVM.

Notarios semel ex falsi crimine tabellionatus offitio priuatos, non posse amplius ad eum aspirare.

1 Sententiam priuatiuam.l.non debere esse deludibrio
2 Ex preteritis in futurum argumentum summi
3 Semel ex graui crimine officio priuatum etiam si prime restituatur fame, non posse ad ipsum conuolare.
4 A principe restitutum, respectu pene restitutum intelligi.

IMPRESSVM Notariorum animo sit quod si semel ex falsi crimine tabellionatus offō priuati fuerint, non poterūt amplius ad ipsum aspirare vt dicit Bal.in.l. nihil per illum textum.C. de manu. vind. et videtur casus in .§. fi. in auc.de armis in.l.iudices.C.de dignit.lib. xij. in.l. cum non alicui.C. de suscepto. libro .x. ea.que est ratio quia
1 † sententia priuatiua.l. non debet esse deludibrio.l. cum non solum .§. penul .C. de bonisque liber. capit clericis.cap.latores de cle.exco.Bald.in.l.seruis in.l. nec operis.C.de pen.Ang.in.l.si quis heredem .C.de institu.et subst.facit auc.relictum.C.de edict. diui.adr. tol.l. alia C. de his quibus vt indig.l.fi.C. ad Sylla. l.ij.§.peruenisse.ff.de here. vel act.vend.facit etiam illud.Virgilianum de quo in.vi. Æneidos facilis desensus auerni sed reuocare gradum superasque euadere ad auras: hoc
2 opus hic labor est. ¶ † accedant etiam alia non mediocris ratio quia sed si falsitatem in preteritum commisserunt presumptio ad huc est quod hoc idem in futurum cōmittant quia de preteritis sumitur argumentum in futurum Barto.in.l.celsus .ff.de vsucap.c.semel de reg. iu. in .vi. capit, qui sorte de elect. eod. libro.l. si cui. §.eidem,ff.de accus.cap.olim de resti.spoli. Abbas in cap. accedentibus de priuil.Anto.in cap.ex parte de rescrip.in ca.ad cedē de restitu.spol.et hoc adeo verū ē

3 vt etiam † si pristine fame fuerit a principe restitutus non poterit amplius ad tale officium creari sicut videmus etiam quòd quando aliquis est effectus de Christiano hereticus quòd si pristine fame restituatur non potest rebatizari. cap.cum ostendimus de consecra. distin.quarta et habetur in quarto sentent.in questio.et distin.ij. per Bal. in cap.i. de postula.prel.in.l.ij. C. de libe.et eorum lib.quòd etiam in casu nostro est dicen-
4 dum † quia quando princeps aliquem restituit restitutus per omnia pristinum gradum consequitur quantum ad penam secus in his quibus infertur preiudicium tertio.l. generaliter.l. cum ex indulgentia.C. de sent. passis.l.fi. C. de generali abol. §. sed si ex indulgentia Inst.quibus mo.ius pa.po.sol.iuncta.l.i.§.merito.§.si qs a principe.ff.ne qs i loco pu.sed in casu nostro tractat̃ de publica vtilitate ergo i restitutiõe fame debet intelligi excepta.l.si quis in graui.§.hi quoq;.ff. ad syl.

CAP. L.

SVMMARIVM

☞ *Notarios in renuntiationibus generales dumtaxat clausulas apponentes in casum laborare.*

1 *Generales renuntiationes parum operari.*

2 *Renunciationes inconsulte a notarijs in instrumentis apposite parti non debere preiudicare.*

3 *Scire fore rem per causas cognoscere.*

4 *Speciali nota digna si generaliter exprimantur neglecta uideri.*

5 *Generalem clausulam in causa restringibili ad communia tamen trahi.*

6 *Scientiam in genere tamen non operari. quantum scientia in specie in materia restringibili.*

1 INSCRIPtum notariorũ animo sit q̃ ubi de essentia alicuius contractus requirit aliqua renunciatio quòd tunc debet fieri non in genere, sed p̃ clausulas specificas et expressas, ad hoc vt aliq̃d operetur glo. sing. in l. decurionibus. C. de silent. lib. xij. de qua facit testum Bal. in cap. i. in. §. sancimus. in titulo quo tem. mil. in vest. in. l. non plures. C. de sacrosanct. eccl. in auc. habita. C. ne fil. pro pat. in cap. i. de rescript. Roma. in. l. hac consultissima. C. qui testa. fa.
2 pos. et hec ex eo quia renunciatio in genere facta. videtur in consulte facta arg. l. diuortium. C. de preludijs quo casu non debent alicui preiudicare. l. famosi. ff. ad leg. iu. maie. cap. fi. de iure iu. libro. vi. maxime quia non potest aliquo pacto coniecturari talem renuntiatio
3 nem ex proprio motu renuntiationis prouenisse cum dicat phil. in libro de anima in primo phisy. in primo poster. scire sit rem per causam cognoscere. cap. qui occidit. xxiij. q. viij. glo. in. l. si pater. ff. de here. inst. Bal. in cap. cum contingat de rescript. in cap. ij. de constitu. sed in casu isto talis renunciatio non fuit per causas cognita cum sit in genere facta et consequenter obscura. l. titia testatores. ff. de leg. ij. l. cum aquiliana. ff. de transa. l. tres fratres. l. emptor. §. lutius. ff. de pact. l. in lege. ff. de contrah. empt. vnde nimirum est si nihil debet operari
4 quia ea que speciali nota digna sunt quantuncunque in genere exprimantur videntur neglecta. l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. l. ligni. §. offilius. ff. de leg. iij. l. eos. C. de aque ducit libro. xi. l. carbonum. ff. de verb. sig. et potissimum quia verba cõtractum sunt stricte interpretãda. l. veteribus. ff. de pact. l. i. §. his qui nauen. ff. de exerci. l. quicquid astringende. ff. de verb.

5 oblig. †quo casu in tali materia restringibili debet clausula generalis tantum ad communia trahi.c.sedes apostolica de rescript.c.quid ad agendum de procu.lib.vi.cap.quia periculosum de senten.exco.cap.de multa in si.de preben.& sic non comprehendet ea que sunt specialiter in fauorem alicuius reperta.c.i.de scis.lib.vi.c.
6 i.c.felicis de peni.eo.lib. †& sic scientia in genere non operabitur idem sicut in casu singu.glo.clem.i de iud.sing.l.qui iure nihilari.ff.de mil.testa.quia dispositum in.d.casibus non procedit in materia restringibili vt inquit Angel.in dicta.l.tres fratres in lege qui Rome.§.duos fratres.ff.de verb.obliga.in auctenti.ex causa.C.de libe.prete.

CAP. LI.

SVMMARIVM.

Notarios instrumenta in eorum actibus producenda ira lacerantes penas non indignos fore.

1 *Penam extra ordinariam esse penam.l.aquilie.*
2 *Cessante remedio ordinario, ad extra ordinarium recuri.*
3 *Dolum allegantem, illud probare regulariter debetur.*

EXPLORATVM Habeāt tabelliones ꝙ si acta vel instrumenta in eorum actibus, producenda ira ēt lacerauerint ꝙ pena extraordinaria veniunt plectendi, vt est no.doctrina Ioan.andr.in cap.accepimus de fide instr.quam alibi allegat Bal.in.l.i.C.eo.& Ro.i sin
1 gu.suo.ccclxxvi.†pena autem extraordinaria pena legis aquilie erit.l.in lege.ff.ad leg.aquil.l.qui tabularū.

ff.de furtis no.Saly.in.l.eum qui.C.de fals.Bal.in cap. peruenit de prob.quia si ira tale quid cōmisserint nō do lo cōmisisse videntur.c.si quis iratus:prima.q.iij.vnde
2 nimirum si extraordinaria pena plectuntur † quia cessante remedio ordinario recurrimus ad extraordinariū. l.in cause.ff.de mino.no.in.l.i.§.qui in rationibus.ff.de fals.in.l.si de possessione.C.de prob.in.l.qui accusare. C.de eden tacit gl.in.l.paulus. in verb.furipuerit.ff.de fals.sciant tamen tabelliones ꝙ si dixerint se ira nō do lo lacerasse qđ eis incumbat ꝓbatio quia alias est pre sumptio contra eos.l.si non conuitij.C.de iniu.l.iij.ff.
3 eo.c.i.de presump.& vtrobiq; gl. † quātuncunq; alias allegans dolum ipsum probare teneatur.l. quoties.§. q dolo.ff.de proba.voluit Cy.in l.matrem.C.eo.glo.in c.super literis de rescript.& hoc est no.nec pretermittē dum aliquo pacto,qđ sed notarij ira etiam instrumen ta lacerantes penam extraordinariam luant cum alias videamus ira peccante non puniri.c.ira.xi.q.iij.

CAP. LII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios fideiussores minus idoneos accipientes,teneri & obligatos esse preterquam in quatuor casibus.*
1 *Accipiētē fideiussores minus idoneos uideri ipsos approbare*
2 *Parte presente fideiussores accipientes non teneri.*
3 *Neminem teneri pro aliquo fideiussore, nisi expresse dixerit ipsum fore idoneum.*
4 *Notarios nō facientes id ꝙ sui est offitij,ad interesse teneri.*

COMPERtū sit tabellionibus qđ facto sibi mandato ut fideiussores in aliqua

causa recipiant & eos minus idoneos receperint quod ipsi tenebuntur & obligati erunt.l.quoties.ff.qui satis-
1 da.cog.l.iulianus.ff.de act.empti.†& ea est ratio quia recipientes fideiussores minus idoneos ipsi notarij vidẽ tur ipsos approbare.l.iij.ff.de fid. & ideo nimirum est si ipsi tenebuntur.iuxta no.in.§.i.inst.de satisd.tuto. in l.i.in.§.vsq; adeo.ff.de tuto.& rat.distr.i.l.i.in.§.neq; & in.l.ij.&.iij.de magistra. conueni.in.l.emilius.ff. de administra.tuto.quia presumitur, q ab initio soluendi non fuerint,& dicenti contrarium incumbit probatio. l.non est necesse.ff.de probat.no.in.§.ex his institu.de atilia.tuto.in.l.i.in.§.sciendum,& in.l. q in heredem, de magistra.conue.per Bal.in.l.generaliter.C.de epis.
2 & cle.& ideo ad interesse partis vel rei tenebuntur†nisi pars presens fuisset,quia sibi imputãdũ eo casu esset. l.si arbitrio.ff.qui satisda.cog.l.inter causas.§. abesse. ff.mand.l.i.vbi Bal.ff.si quis in ius voc.nisi etiam adessent laudatores fideiussorum.l.cum ostendimus.§.fi. de excu.tuto.&.d.l.si arbiter,vel tertio nisi iudex ipsum fideiussorem approbasset Ang.in.l.iij.§.qui ꝑ rei qualitate.ff.qui satisda.cog.quarto nisi fuerint fideiussores de iudicio sisti,iuxt.not.in.l.i.in.§.pretor.ff. de in ius voca.& aliis quam plurimis capitulis quos prosequitur solemnis doctor dominus Paris,de puteo in tra
3 ctatu sindicatus in verb.si iudex malorum †et hoc est no.cum alias videamus,quod quis non tenetur pro ali quo fideiussore dato nisi expresse dixerit eum idoneũ l.iii.ff.mand.l.aduersus.ff.de magistr.cõue. habet in.l.
4 eleganter in.§.penul.ff.de dolo†& ideo cauti sint tabelliones quia semper,& indistincte loquendo quando non facient id quod sui offitii est suumq; requirit officium,ad interesse tenebuntur.l.ii.C.de numul.& actu. lib.xii.l.ii.ff.de termi.moto.l.ii.ff.quod quisq; iu.l.ser uo.§.si pretor.ff.de iud.cum alias nõ refert an quid nõ
fiat

fiat vel fiat & minus bene.l.vbi.ff. de eden.l. nihil intereſt.ff.de reg.iur.l.quamuis.§.ſi conuenerit,ad velleia.l.ij.§.data.ff.de adopt.l.i.§.penu.ff.quod quiſq; iu. ideoq; accipiendo fideiuſſores idoneos tutti erunt vel accipiendo eos parte preſente vel iudice approbante, vel aliis laudatoribus eum expreſſe laudantibus & idoneum eſſe dicentibus.

CAP. LIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios reuelantes iudicis ſecreta parti ſuel partis ſuo aduerſario falſi pena puniendos.*

1 *Iudicis ſecreta non eſſe alicui reuelanda.*

2 *Reuelantes iudicis ſententiam propter pecuniam quadruplum teneri.*

3 *Eum iniuria iudici facere qui eius ſententiam ante publicationem alteri pandit.*

Non licere circunuenire quenquam.

1 ANIMO Notariorum ſedeat † quod ſi ſecreta iudicis parti vel partis eius aduerſario reuelauerint,penas ſalſi non euitare.l.i.§. ſi quis &.l.ſi quis obrepſerit.ff.de falſ.Barto. in.l.i.ff.de preua.glo.in.l.ſenatus.ff.de accuſa.l.is qui exem.ff. de fur.l.i.ff.de pen.l.ſacularij.§.ſunt preterea de extraor.
2 cri. † & ſi pecuniam acceperit in quadruplum etiam tenebunt que condemnatio etiam ad heredes tranſibit.l.i.&.ij.ff.ad leg.iul.rep.et illico erunt tabellionatus officio priuati argu.l.iudices.C.de dignita.lib.x.l.fi.C.de
3 ſurepto,& archiua † & iudici etiam iniuriam facere di-

cuntur quando eius votum ante publicationem alteri explicat.l.item apud.§.idem uia.ff.de iniu.l. qui explicandi.C.de accus.l.i.ff.de fals.l.vbi.C.eod.per Inno.in cap.in fragibili,de officio ordi.tradit ad saturitatē Paris de putheo ī tractatu sindicatus in vb.barataria in verb.
4 cōptiones,† vnde cum nō liceat aliquem circumuenire. vt inquit Bal.in.l.ad hec.C.de vsu.in cap.si ꝑponente, de rescript. in .c. cum causam de testibus et est glo. re putata sing.in.l.semper.ff.de reg.iu. nimirum est si pre dictis pœnis veniant plectendi.

CAP. LIIII.

SVMMARIVM

Notarios nolentes commissa sibi testium examinatione examinare non citatos testes ad interesse teneri.

1 *Iudicis commißione testes a notarijs examinari posse.*

2 *Admonitionem factam testi.in de latione iuramenti plus operari quam ipsa citatio.*

3 *Iuramentum habere uim clause codicillaris.*

4 *Iudicē negligentē ad examinādos testes ad interesse teneri.*

5 *Speciale esse in infirmo ut ab ignorantia supina excusetur.*

1 MINIME Dubitent notarij ꝙ † cum possent iudicis cōmissiōe examinare testes secundum glo.in.l.post legatum in.§.his vero.ff. de his quibus vt indig.quam sequūtur Bar. et Bal.in.l. presbiteri.C.de epis.et cle.ꝙ poterunt examinare iuridice testes etiam non citatos sed a parte productos quia ꝑ ipsam productionē tollit sinistra suspitio.l.que oia.ff.
2 de probat.† maxime quia illa admonitio que fit in dela tione iuramēti plus operat̄ quā citatio.l.ij.C.quomō et quando iudex no.Lanfran.in cap.quoniā contra in uer.

testium de positionis deꝓbat. qa iuramentũ accipit pro veritate.l.sed si possessori.§.itẽ si iurauero.l.eũ q.§.mulier et vtrobiqꝫ glo.ff.de iureiu. ✝et habet vim clausule
3 specificatiue,vt licet actus valeat omni meliori modo q̃ potest vt est textus reputatus sing.in.l.cum pater in.§. filius matrẽ.ff.de leg.ij.p quẽ textũ dicit Bar.in.l. si qs maior.C.de transf.ꝙ trãsactio iuramẽto firmata si non valet in vi trãsactionis valet in vim pacti ꝙ est no. ꝓ declaratiõne.l.si causa cognita.C.eo et dixit idẽ Bar. in l.si qs ꝓ eo.ff.de fideiuss. ꝙ fideiussor iurãs tenẽt in du riorẽ causã q̃ teneat reus ꝙ mirabile est ꝓ declaratione l.grece de fideius.et hoc etiã uidet affirmasse Bal.in.l. si prediũ in vlt.col.C.de iurę dotium.itẽ in .l.eã quã.C.de fideico.in.l.si qs in principio.ff.de leg.iij. dixit idẽ Bar. ꝙ iuramẽtũ habet vim clausule codicillaris qd̃ affirmauit Iason in.§.itẽ si qs.Inst.de act.vbi multa bona cõgessit.et sic patet ex predictis notarios nigredinẽ ample ctĩ cũ volũt examinare testes nõ citatos et ideo caueãt notarij.ne alias ratione mali administrantis officij te-
4 neãtur parti ad interesse✝sicut tenẽt etiã iudex negligẽs examinare testes.Bal.in.l.in pecuniarijs de ferijs Bar. in l.ꝙ te.ff.si cer.peta.qua qdẽ pena non poterũt excusari qa sunt cõstituti in ignorãtia supina que nõ excusat, vt est glo.elegãs in.l.si tutor.C.de pericu.tuto. Bar.in.l. is
5 potest.ff.de aqui.her.✝vbi ĩquit speciale esse in infirmo vt excusetur ab ignorantia supina hoc est ab eo ꝙ de facili scire potuisset i cap.apostolice de cler. excomu. cap. ꝓposuisti.lxxxij.distin.l.ij.ff.de recept.facit ꝙ habetur in.l.prima.C.qui.et aduer.quos in ca. cognoscentes de constitu.in.l.nec supina.ff.de iur.et fact.igno.quod etiã adhuc interpretantur scribentes in ignorantia supina ĩfirmi in infirmitate graui cõstituti secus si in leui.l.1.§. pro inde.l.ob que vitia.§.fi.ff.de edil.edic.l. quesitum.ff. de re iud.l.item apud labeonem.ff.de iniurijs.

CAP. XLV.

SVMMARIVM.

☞ Notarios stante statuto quod de contractu emptionis accipiant .x. ipsa decem ab emptore accipere debere.

1 Mediam uiam regulariter eligendam.

2 Emptorem teneri ad soluendas gabellas statuto dictante de tali contractu x. persoluenda.

3 Emmentem simpliciter aliquod, offitium ad incommoda teneri ex ipso offitio prouenientia.

4 Vbi constat de uoluntate contrahentium non esse disputãdũ.

INFIXVM Notarioruз animo sit, quòd si vigeat statutum in aliqua ciuitate quod de contractu emptionis ipsi possint .x. ac
1 cipere quod tunc istoq; casu † licet alias media via sit eligenda, vt inquit Aristo. in .ii. ethicorum Io. calder. in cap. cum ex iniuncto de heret. & videtur casus in .l. nẽ senius. ff. de neg. gest. in capi. quidam. xxiij. q. viii. in. §. cum ex aliena instituta de rerum diui. in .l. antiqui. ff. si pars hered. pet. in fi. inst. quibus ex cau. manu. non licet quod nihilominus isto in casu solus emptor tenetur ad
2 soluenda ista .x. & pro hoc videntur duo textus † quorum alter est in .l. debet in fi. ff. de edil. edict. quem adducit Ro. in singu. suo. cccccIxxxii. determinans quod si vigeat statutum in aliqua ciuitate quod de contractu emptionis nomine gabelle soluantur .x. quod tunc emptor tenetur, quantuncunq; alias Bal. in rub. C. de rebus cred. tangendo istam difficultatem videatur ipsam indecisam reliquisse ergo cum diuersa ratio in casu nr̃o assignari non possit, idem ius est statuendum arg. l. d-

lud. si putator.ff.ad.l aqui.l.a titio.ff.de verb. obliga.
3 † secundo est casus in.l.ii.in.§.sed ne autem.C.de col-
leg.lib.xii.per quem textum determinat Antonius cor-
setus in sing.suis in verb.officium quòd si aliquis nota
rius emat aliquod scãnum ad scribendum pro aliquo
per certum tempus quod ille qui emit tenetur ad in-
commoda prouenientia ex ipso scamno seu bancho &
ita fuit determinatum ante Corsetum per Barto.ibi,&
consequenter per istum textum idem est dicendum in
4 casu nostro † nisi aliud appareat de voluntate partium
quia tunc non esset introducenda aliqua questio.l.non
aliter.l.ille aut ille.§.cum in uerbis.ff.de leg.iii.l.primã.
§.si conuenerit.ff.deposi.l.contractus.ff.de fide instr.l.
quoniam indignum.C.de test.l.non oĩs.ff.si cert.peta.

CAP. LVI.

SVMMARIVM

☞ *Notarios scire debere,quod licet statuti ex dispositione contra instrumentum non detur probatio tamen ipsam dari contra presumptiones ex ipso prouenientes.*

1 *Statuto dictante instrumento plenam fidem adhibendam contra eum probationem non admitti.*

2 *Contra instrumentum,probationem admitti per alium instrumentum.*

1 HAVD A notariorum animo segregetur † ꝙ
stante statuto quod contra instru-
mentum non detur probatio siue quod plena fides eidẽ
adhibeatur quo casu etiam contra ipsum non datur ꝓ
batio vt est gl.solitaria in cle.i.in verb.fecisse de prob.

quam reputat sing. Ioann. de Imol. in.l.qui bona.§. qui damni.ff.de damn.in fec.quòd nihilominus hoc nō obstante est danda probatio contra presumptiones ex ipsis instrumentis resultantes,vt est glo.quam reputant sing.scribē.ibi in.l.iuris gentium in.§.quod ferre in verbo approbetur.ff.de pact.licet Ang.de perus. dicat etiā con simillem glo.in.l.reos in.§.cū in tabulis.ff.de duob. reis.& Ioann. de Imo. in rubri. de fide instru.dicat aliam esse con simillem in.l.i.C.de contrahen. & commi.stipul. & tex. meliorem de iure in.l.quicunq; quem ponderat ad hoc ibi Bar.C.de aposta. publi.libro.x.
2 † dicendo quòd licet contra instrumentum non cadat probatio.l.generaliter.C.de nō nume.peccu. quòd nihilominus si tale instrumentum contineat pacta insolita, quo casu presumitur fraudolentum secundum glo.reputatam sing.in.l.iij.C.de cond.infer.quòd contra talem presumptionem dabitur probatio. & ideo caueant tabelliones ne celebrent aliquod instrumentum fraudis presumptionem inducens.Cum presumptio ipsa liquida dicatur reprobatio.vt voluit glo.in.l.si tutor.C.de pericu.tuto. & videtur casus in.l.i.C.de mil.testa. & supra dictum est.

CAP. LVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios ubi requiritur aliquid specialiter fieri non posse illud per equipolens facere.*

1 *Formam alicuius actus debere fieri secundum terminos casus expressi.*

2 *Qualitatem i aliquo casu requisitam debere specifice in ipso*

interuenire.

3 *Primum testamentum non tolli per secundum in quo non est habita mentio de clausule derrogatorie in primo contente qualitate.*

4 *In primis litteris de eleganti clausula in secundis contenta esse habendam mentionem.*

NEQVAquàm notariorum animo subgiat quòd vbicunq; regulariter loquendo requiritur aliquid specialiter & expresse fieri quod illud non sufficit fieri per equipolens .casus est sing.secundum Bart. in.l.fi. in .§. omnem vbi reffert fuisse cassata multa instrumenta.C.de admi.tuto.nam ibi comprobatur q cum in instrumento tutelle tutor debeat specialiter & expresse pmittere q vtilia agit inutilia autẽ pretermittet q si hoc fiet p equipo
1 lens non erit ad impleta forma.l.✝ eaq; est ratio quia quando aliquid requiritur pro forma illa forma debet ad impleri secundum casum specificatũ & expressum. l.qui heredi.l.meuius.ff.de cond.institu. & sensit glo.reputata sing.in.l.quod in rerum.§.fi.in verb. specialiter ff.de leg.i.que exprimit verbum specialiter idest nomine proprio: que expositio est mirabilis pro declaratione.l.certum.ff.si cer.pe.l.fi.ff.mand.& eius quod vulgariter dici solet,quod sed id quod adicitur rei satis de-
2 mostrate frustatorium est.l.fi.ff.de dot. promis.✝ facit adhuc glo. sing.in cap.notificasti.xxxiij.q.v.que dicit quòd vbi in aliquo actu requiritur aliqua qualitas q si illa specialiter & expresse interueniat.actus vitiatur q̃uam glo.dicit etiam menti tenendam dominus Abbas in cap.abbas q̃d met.causa i.c.licet canon.de elect. lib.vi.infinitasq; quottas congerit Anto. corse.ad eius
3 coroborationem in sing.suis in verb.qualitas ✝ acce-

dat etiam pro corroboratione istius conclu. qui voluit glo.in.l.si mihi & tibi.ff.de leg.i.Bar.in.l.si quis in iure,de leg.iij.Sali.in.l.sancimus.C.de testa.Petrus de ancha.in cap.i.de constitu.lib.vi.in cap.cum instantia de censib.Dyn.in cap.quod semel de reg.iu.lib.vi.quibus in locis habetur quòd si in primo testamēto reperiatur clausula derogatoria ad secundum ꝙ si postea fiat secundum testamentum debet in eo fieri de ipsius clausule tenore & qualitate mentio alias primum non in-
4 telligeretur reuocatum † facit etiam ca.ij.de dolo & cō tu.quem pro sing.allegat Barbat.in cōs.xlvii.in.ij.volu.ex quo patet quòd si prime littere habeant aliquam clausulam elegantem ꝙ in secundis debet fieri mentio de ipsius qualitate specifica, & sic vbi quicquid requiritur specialiter & expresse fieri non sufficit illud fieri per æquipollens, quod affirmauit Bar.in simili in l.i.in prin..ff.de no.oper.nun.Ang.in.§.si vero expressum in auctn. de here.& falci. Romanorum in auct. similibus.C.ad.l.falci.Iason.in.l.sicut certi in.iij.col. C.de testa.mili.Areti.& Ang.in.l.i.ff.de vulg.& ideo caueant notarij ne aliter facientes falsi penas luant arg. solitarie.l.iubemus.C.de testamen.

CAP. LVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios non posse cōficere testamenta sine septem testibus regulariter loquendo, nisi in casibus priuilegiatis & in casu quo staret statutum quod cum pautioribus testibus possint re exigente celebrari.*

1 *In extremis etiam constitutum testari posse.*

2 *Verba re exigente interpretari idest equitate suadente.*
3 *Equitatem ex temporis curriculo non mutari.*
4 *Testamentum ante publicationem nullius esse effectus.*

ANOTARIORUM Mẽte minime di-
1 strahatur † quòd stãte statuto quòd re exigente testamentum cum quinq; testibus valeat quòd si aliquis fuerit in extremis constitutus & testari voluerit quòd quidem fieri potest.l.cum pater.§.quedam,ver.in extrema esset valetudine, & ver.deberi eaque in extremis dixisset.ff.de fideico.liber.Cap.Raynutius.ver.in extremis positus de testa.Cap.nos quidem ver.de hac luce migrante eod.titu.Cap.fi.vers.agens in extremis de succes.ab intesta.l.seia.§.cum pater.ver.in extremis vite constitutus.ff.de dona.Bal.in.l.i.C.de sacro sanct.eccl.quòd tunc istoq; casu tale testamentum po-
2 terit cum quinq; testibus celebrari † qa illa verba re exigente interpretantur idest equitate ita suadente, vt est glo.sing.in.l.i.in verb.re exigente.C.de in ius vocan.sed ꝑcul dubio ĩ casu isto equitas hoc suadere videtur ideo cauti sint tabelliones locorum vbi tale statutum viget ne sequendò nimiam experitatem iuris ciuilis vt iurisconsul.verbis vtar.in.l.codicillis in.§.fi.ff de leg. ij.debitas penas subeant cum ipsi sint in culpa, quia legendo libros hoc procul dubio scire potuissent quam consequentiam facit Ang.in.l. penultima.ff.ad
3 exhib. † maximeq; quia id quod ex equitate prouenit aliquo temporis curriculo non vtatur Bal.in l.si defunctus.C.de suis & legi.l.placuit.C.de sent.et iter.l.omn. in.cap.fi.de transf. idem Bal.in.l.ij.C.de rescind.vend. in.l.ẽdẽ.i.iij.col.C.locati Moderni in.l.si tibi.ff.si cert. pet.quòd est no.cum alias videamus ex varietate temporis statuta quoq; humanã variari cap. non debet de

4 consangui.& affi. † sciantque ante publicationem testamentum non sortiri effectum.l.ij.§.si dubitetur & ibi Bart.ff. quemadmodum testa. aper.quo casu si ipsi fuerint in causa quo minus testamentum publicaretur poterunt ad interesse teneri.l.fi.C.de magist.cõuent.l.i. C.de suscepto.& archia.libro.x.

CAP. LIX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios facientes instrumentum pacti de uendendo de cur.licite accipere non posse stante statuto q̃ de contractu emptionis.x.accipiant.*

1 *Gabellas persolui non debere à faciente pactum de uendendo stante statuto q̃ de emptionis contractu.x.nomine gabelle per soluantur.*

2 *Aliud esse uendere.aliud facere pactum de uendendo.*

3 *Contractum uenditionis non posse in testamento fieri licet possit mandari heredi ut uendat.*

4 *Quod uigore pacti fit ex ipso pacto dici procedere.*

1 MINIME A notariorum mente dirimatur † q̃ stante statuto q̃ de cõtractu emptionis accipiant.x.q̃ non poterunt ea licita patere sibi persolui a faciente pactum de vendendo vigore talis statuti.vt est ellegans doctrina Iacobi de butrio in simili tamen in .l.prima.C.de pac. pig.vbi sing. dixit q̃ stante statuto q̃ de contractu venditionis soluantur x.q̃ istud tale statutum non comprehendit facientem
2 pactum de vendendo eaq̃ est ratio quia † aliud est vẽdere,aliud facere pactum de vendendo,arg.l. prector.§.

si paratus .ff. de no. operis nunti .l. si quis argentum §.sed si idem. C.de donat l.in bone fidei.ff.de eo q͞d cer. lo.capit.meminimus & ibi Petrus de ancha. & Io. de ana. de accu. facit dictum Geminiani in capit. à colatione.de app.lib.vi.vbi ad litteram dixit ꝙ aliud est vẽdere aliud pacisci de vend.cap.vnico.ne sede vacã.lib. vi.tradit glo.in.cap.si apostolice de preben.eod.lib. Ioan.de Imm.in.l.in edibus.in.§.ex rebus in.ij.col.ff. de dona.vbi dixit ꝙ aliud est donare aliud facere pactum de donando. & hoc etiam ex eo suaderi posse videtur
3 †quia secũdum commu.scrib.in.l.heredes palam.ff.de testa.contractus non possunt in testamento fieri & tamen potest fieri pactum de vendendo mandando heredi vt vendat.l.si fideiussor.§.fin.de leg.i.& consequenter cum statuta sint stricte interpretanda.l.iij.§.hęc verba. ff.de nego.gest.l.quicquid astringende.ff.de verb.obli. cauti debent esse tabelliones quantuncunq; alias de accessionibus idem sit iuditium.l.de accessione.ff.de diuer. & temp.act.l.manumissiones quoq;.ff.de iust.& iu.et in.l.si quando.C.de inno.ff.testa. & quantuncunq; etiã venditio celebrata pacti vigore dicatur ab eo procedere arg.l.ad optimum .§.i.de iure docti.l.vnum ex familia.§.de falcidia.ff.de leg.ij.l.item eorum .§. decuriones ff.quod cuiusq; iuuit.no.& eorum que dicit Bar.in.l.i. ff.de opt.leg.

CAP. LX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios facientes instrumenta citra dimidiam notis nõ posse ea scribere sub die sequenti.*

1 *Diẽ a media nocte & d iure & d cõsuetudine Roma.icipe.*

2 *Diem naturalem cum dici qui comprehendit lucē et tenebras*

3 *Vtile fore multotiens horas in instrumentis apponere.*

4 *Tria luminaria accendi debere quando instrumenta de no cte celebrantur.*

1 PROSPICIANT Tabelliones ꝙ si celebrent contractum aliquem ante mediam noctem ꝙ debent scribere illud actum die precedente si vero post mediam noctem die sequenti quia tam de iure quam de consuetudine di es a media nocte incipit cap. consuluit de offitio deleg. l. 2 more romano. ff. de ferijs et vt obique scriben. quia proprie dies naturalis dicitur qui comprehendit lucem et tenebras vt habetur gene. i. cap. vbi dicitur factum est vespere et mane dies vnus et i Hymno ecclesiastico dicitur qui mane iunctum vesperi diē vocari per ipsis et hoc tenent omnes scribent. nec obstaret si adduceretur ꝙ inquit dominica veritas Ioan. xi. cap. vbi inquit xij. horas diei fore et ambulantem in die non offendere quia lucem huiusmodi videt quia illud dictum non fuit ad demostrandum lucem et tenebras diem nō facere sed fuit mixticum quodam ad denotandum ꝙ ipse erat dies cum sit lux mundi. xij. autem eius discipulos horis assimilari et consequenter ipsos diei vestigia sequi debere non autem diem horas immitari deberi ad denotandū ꝙ discipuli male fecerunt dicere ei rabi nunc querebant

3 te iudei lapidare et iterum vadis illuc scient tamen tabelliones vtile secundum Bal. in. d. l. more et in. l. non mi norem. C. de transa. et Card. in. d. cap. consuluit fore ad euitanda multa apponere in ipso instrumento horam secundum glo. sing. in. l. si ex pluribus in. §. fi. ff. de solu. de qua plurimum magni fecit idem Bal. in cap. glo. in de iureiur. in cap. licet causam. de proba. in cap. quoniā

contra eod. titu. in cap. pastoralis in cap. capitulum sancte crucis extra de rescrip.in.l.imperator.ff.de statu. hom.in.l.fi.C.de edic.diu adr.tol. in .l. cum proponas
4 C.de inst.matri.†sciantq; adhuc quod quãdo celebrant instrumenta de nocte debent tria luminaria accendi ne de facile persone subducatur iuxta.l.i.ff.de venti. insp. alias de falso punirentur.l.iubemus.C.de testa.

CAP. LXI.

SVMARIVM.

1 Notarios de nouo examen notariatus ingredi uolentes posse sibi suspectos quoq; allegare.
Doctoratus examen ingredi uolentem posse ex doctoribus suspectos allegare.
2 Astantes ad examen tanquam testes fore:
3 Odio fabas reprobatorias datas non esse imponendas in aliquo constructu.
4 Omnem Christi actionem nostram fuisse instructionem:
5 Sollicite studentem multa scire presumendum.
6 Suspitionem unius ex aliorum habilitate deleri.

1 IN MEMORIA Redigãt tabelliões q; †si aliqsvult notariatus examen ingredivelit et aliquẽ suspectũ habeat quod ipsum suspectum allegando poterit voce priuare sicut videmus quod quando quis vult ingredi doctoratus examen q; tunc si habeat aliquem doctorem suspectum poterit ipsum tanquam suspectumvoce priuare vt inquit dominusAbbas in cap.causam il primo de

2 officio delega. et in cap. proposuisti de ꝓbati. †eaq; est ratio quia doctores vel notarij astantes ad examen sunt tanq̃ testes vt tradit Bar. in prohe. ffor; testes autẽ debẽt omni suspitione carere cap. in literis de testibus .l.iij. ff.eo. quia quodãmodo naturale est suspectorũ iudiciũ insidias declinare & inimicorum volũtatẽ velle refugere capi. suspecti. ij. q. v. affirmat. Ioan. de Imo. in capit.

3 ex literis de cõstitu. †et ideo dicebat Alex. in. l. unica. C. de profe. qui in verb. constant. neap. lib. x. ꝙ si aliquis doctor dat fabas reprobatorias propter odium ꝙ tunc non sunt ponende in aliquo constructu. quia quis calumniari nõ debet cap. dixit dominus. xxx ij. q. i. cap.

4 multi cap. semper. ij. q. i. †et hoc eo maxime quia cum deo ista displiceant, debent ab hominibus amoueri cum omnis Christi actio nostra dicat instructio vt ait Hie. in prohe. biblie cap. qualiter. il. ij. de accu. cap. ad nostram

5 de eccle. benef. ca. deus omnipotens. ij. q. i. † sciant tamẽ talia examina ingredi volentes ꝙ huiusmodi suspicionẽ non habebunt si solicite studuerint ꝗa solicite studẽs multa scire presumitur, ca. solite de restitu. spol. cap. i. de omi cid. lib. vi. cap. exer. de elect. eo libro glo. in cap. ex literis de in integ. resti. cap. vigilanti de perscript. Bal. in. l. i. ff. de orig. iu. vbi refert ꝙ potestates sunt tantum solicitι in prin. regiminis scolares in prin. studij. unde si etiam in medio et fine tale quid fecerint suspitionem ali

6 quam non habebunt †quia si vnum suspectum habẽt ista suspitio ex aliorum habilitate delebitur iuxta sing. l. si quis ex argentarijs. §. sed cum omnes. ff. de eden.

CAP. LXII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios notariatus officium non exercentes fore ipso priuandos officio.*

1 *Non sufficere quem esse in notariorum matricula nisi exerceat.*
2 *Actum non posse per alium explicari ubi persone industria reperitur electa.*
3 *Non officium, sed personam intuendam.*
4 *Speciale esse ut quis per substitutum eiusdem peritie seruire.*
5 *Illustres personas posse per substitutum seruire.*
6 *Per alios aliquod officium exercentes legi subiacere.*

1 COGNITVM Sit tabellionibus † quod licet in tabellionum matricula reperiantur descripti si tamen tabellionatus officium non exerceant, quod poterunt iure merito ipsi priuati officio, vt est textus no. i. l. qui sub pretextu. C. de collegi. lib. xi. in. l. semp in. §. negociatores. ff. de iure immu. in. l. ne quidem. C. de testa. mil. in. l. q sub pretextu. C. de sac. sa. eccl. tradit Fely. in. c. cler. de iud. in. l. i. ff. ex quib. cau. mai. no. in. l. i. C. de primi. lib. xi. nec poterũt aliquo pacto per alios tale officio explicare. §. pen. auc. de tabu. gl. in. §. i. in auc. de instr. cau. et fide, Bal. in auc. ne autem de cad. toll. glo. in. l. stipulatio in. §. scire. ff. de
2 noui ope. nunt. Bal. in. l. si hi. C. loca. † quia in tali officio eius sic electa industria non debet posse per alios tale officium explicare. l. i. in fi. ff. de off. prefec. prẹto. l. inter artifices. ff. de solut. l. per hãc. C. de eroget. mil. ann.
3 lib. xij. † quia non officium, sed persona attenditur. l. i. in fi. ff. de serui. leg. l. i. C. de cad. toll. c. quoniam. §. porro extra de off. deleg. epistola inter claras ver. laudamus psonas. C. de epis. & cle. c. cũ p extra de fide instr. Bar. in. l. i. ff. de furt. aduer. nau. q̄ vẽdicat sibi locũ nisi haberet iustam cãm impedimenti gl. no. in. l. senatuscõ
4 sulto. ff. de officio pref. l. i. ff. de officio eius † rursus spãle

est vt possit notarius tale officiũ explicare per aliũ eius
dem peritie Bar.in.l.i.C.de prepo.agen. in rebus libro.
xij.glo.in.l.i.C.man. et.colle.libro.xi. facit.l. fideicõ-
missaria.§.fi.ff.de leg.iii.facit glo.singu.in.l.i.in.§.quo
5 ties.ff.de vi & vi arm.†alias autem secus vt dixi quia
speciale est in illustribus personis vt possint per substi-
tutum seruire.l.quisquis.C.de episc.& cle.l nullus.C.
de decu.lib.x.per que iura videtur voluisse Barbat.in
d.§.porro quod doctor qui per.xx.an.legit cum sit effe
ctus illustris.§.ideo in prima constitu.licet quod posset
per substitutum legere,& sic regula.l.i.§.deiecisse.ff.de
vi & vi arm.in casu nostro non procedit de qua etiam
in cap. qui per alium,de reg.iu.in.vi.in capi.in iure de
off.deleg.eo.lib.quia personarum aptitudo repugnare
videtur,argu.l.si non sortem.§.libertus.ff.de condi.in-
deb.l.si ita fuerit.ff.de manu.test.& sic nimirum si ex
his tanquam diuersis non infertur.l.papinianus exuli.
ff.de mino.& ideo caueant tabelliones ne ab offitio de
6 sistant†quia etiam si per alios exercent & hoc eis per-
mittatur ipsi legi subiacebunt.§.penul.in auc.de tabel.
l.neminem.C.de decu.dat quod deus dederit:comple-
xiones quas alteri communicare sit impossibile,vt in-
quit philosophus in tertio de anima , & consequenter
id substitutus facere posset quod notarius non fecisset.

CAP. LXIII.

SVMMARIVM

☞ *Notarios iubentes aliquem citari preconi licet hoc non fuerit eis a iudice comissum,uitio non carere.*

1 *Sine iudicis mandato aliquem citari non posse.*

Citantem

2 *Citantem aliquem sine iudicis mandato, pena falsi puniri.*
3 *Pecunia aliquid facientes quod alias fieri prohibitum esset ordinarie & extraordinarie puniri.*
4 *Verbum uidetur improprietatis notam esse.*
5 *Extensionem fieri posse ad casum in statuto comprehensum ex larga uocabuli potestate.*
6 *Studendum fore & quelibet dispositio redatur confirmis dispositioni iuris communis.*

1 SCIANT Tabelliones q̀ †cum non posset aliquis citari nisi iudicis mandato.§.quadrupli insti.de act.l.fi.C.de exh.reis.l.cum clericis.C.de epi.& cle.tradit Spec.in tit.de cita.in.§. sequitur Fely.in.c.i.de iud.Bar.in.l.i.C.de iure domi.im
2 petr.†& si fuerit aliquis citatus absq; iudicis cõmiss.ille qui eum citauit punitur pena falsi argu.§.in omnibus inst.de iniu.l.qui nam.ff.de fals.quem pro sing. allegat Roma.in sing.& hoc dicunt etiam moderni in.d.§.quadrupli Cy.Bal.& Saly.in.l.fi.C.de requi.reis,nisi generalem cõmissionem à iudice haberet,tradit Innoc.in c.quoniam contra de probatio.c. si agendum.c. si duo de procur.in.vi.q̀ sed ipsi notarij sine aliqua iudicis cõmissione iusserint preconi aliquem citari ipsi de falso tenebuntur,vt est textus egregius in.l.maiorẽ.C.de fals.
3 in.c.ad falsariorum,extra eod.†& si hoc pecunia subornati fuerint,incidunt in crimen concussionis, & poterunt etiam vltra ordinariam penam extraordinarie,iudicis puniri arbitrio,vt est glo.in.l.i.C.de concu.quam glo.dicit dominus Ias.in.d.§. quadrupli reputari sing. licet videatur consimilis in.l.palatinos.C.de cõd.fund. fis.quia quantuncunq; per alium agẽs improprie illud
4 agere videatur.l.i.§.deiecisse.ff.de vi & vi arm.†pon

derando verbum videtur ꝙ improprietatem denotat l.non videtur.ff.de acquir.pos.l.non videtur.C.in integ.resti.l.non ideo minus.C.de accusa. nihilominus si statutum statuat penā aliquid tale facienti poterit fieri extensio,etiam ad istum casum, qui in ipso statuto comprehenditur, saltem ex larga vocabuli potestate
5 †quo casu extensio fieri potest,vt est glo.sing.in.c.i. de post.prel.lib.vi.facit etiam alia glo.no.in ca p.fi.de elect.eo.lib.que dicit ꝙ statutum loquens de electione habet locum in presentatione,nam presentatio non venit nisi ex larga vocabuli potestate.c.ij.de iure patro. Bar.in.l.marcellus.ff.ad trebell.& consequenter dato ꝙ iura disponentia in tali non habeant locum in quasi tali gl.in.l.mercis.ff.de verb.sig.Bal.in.i.const.ffo. Barto. in.l. si is qui pro emptore.ff. de vsu. in.l. senatus.§.legis iulie.ff.de adul.tamen in casu isto secus erit
6 †quia studēdum est vt quelibet dispositio reddatur cōformis iuri communi.l.heredes mei.§.cum ita.ff.ad trebell.& ideo talia statuta recipient intellectum a iure cōmuni,iux.no.in.l.ij.C.de noxa.per Pau.de cast.in cōsi.cccij.incip.viso errore bulle Ias.in.l.properandum. C.de iud.Bar.in.l.i.§.lex fal.ff.ad.l.fal.& consequenter in statuto comprehendentur.

CAP. LXIIII.

SVMMARIVM.

Notarios aliquid ultra salarium a statutis taxatum recipientes admissi penam luere.

1 *Vbi militat eadem ratio debet militare eadem iuris dispō.*

2 *Ex rationis idemptitate extensionem posse fieri.*

3 *Statuta fore reddenda conformia iuri communi.*
4 *Extendere aliquid non dici ex rationis idemptitate.*

1 NON Dubitent tabelliones † q̄ si quid plus vltra salarium eisdem a statuto taxatum petierint in quadruplum tenebuntur, vt est text. no. in. §. quadrupli inst. de act. insuper ponderando q̄ ratio militat in casu illo militat: etiam in statutis & consequenter debet militare iuris eadē dispositio. l. illud. l. si puta
2 tor. ff. ad. l. aquil. † & ideo dicebat Bald. in. c. i. in. §. porro in titu. que fuit prima causa benef. amitt. q̄ etiam in penalibus potest fieri extensio ex rationis idemptitate facit. l. his solis. C. de nouo. dona. voluit glo. Cyn. & Io an. and. in cap. i. de tempo. ordi. libr. vi. in cap. gratiose de rescript. eod. libr. ix. in auc. sed cum testator. C. ad. l. falci. voluit glo peregrina in cap. si postquàm. §. fin. de elect. libr. vi. in cap. i. de rerum permu. eod. libro habetur in. l. cum pater in. §. dulcissimis ff. de leg. ij. in. l. omnes. C. de predijs mi. in. l. ita pudor. C. de adul. per Abba. in cap. fi. de rescript. Bar. in auc. presente. C. de fide-
3 iu. Ang. in. l. si prudentia. ff. de euic. † & hoc est dictum quia vt etiam proxime dictum est semper est interpretandum vt statuta confirmentur cum iuris communis dispositione gl. in. l. fi. §. si in cõputatione. C. de iure deli be. Bal. in. l. i. C. de cessio. bono. Bar. in. l. ii. ff. de recept. in. l. fi. C. de spõs. Ang. & Imo. in. l. postulante. ff. ad tre bel. Car. in. c. lator de homi. bal. in. l. oẽs populi. ff. de iu sti. & iu. habeẽ in. l. serui. C. de noxa. in. c. ex parte in. c. dilecto de verb. sig. in. c. cum dilectus de consuetu. in. c. cãm de rescrip. in. c. ad nostram de iureiu. in. c. i. de phe.
4 cogni. † caueãt igiẽ tabelliones ne plus petentes & accipiẽtes penã quadrupli substineãt quia non eadẽ militãt ratio nõ eos excusabit. l. si de interpretatiõe. ff. de penis ga ista nõ est extẽsio, sed intẽtio bar. i. d. l. i. i. §. lex falc,

CAP. LXV.

SVMMARIVM

☞ *Notarios in instrumentis dicentes pecuniam numeratã, licet numerari eam non uiderint male sociari.*

1 *Dicentes pecuniam numeratam uidentur fateri se uidisse ipsam numerari.*

2 *Pecuniam traditam in saculo numeratam dici.*

3 *Verba contractus intelligi ex tẽpore contractus cellebrati.*

4 *A communibus opinionibus in iudicando & consulendo nõ fore recedendum.*

5 *In dubio pro instrumento presumi.*

6 *Presumptionem liquidam fore probationem.*

MINIME Sint immemores tabelliones qđ si in aliquo contractu dixerint pecuniam numeratam fuisse & in eo non interuenerit pecunie numeratio, ꝙ falsi pena punientur, vt no. glo. in. l. si ex cautione. C. de non nu. pecu. & est cõmu. schola
1 doctorum in. l. si ex pretio. C. si cer. pe. † quia dicendo pretium numeratum videntur confiteri se vidisse ipsum numerari, vt inquit glo. in. l. fi. & ibi Bal. ff. de cõ
2 di. ex. l. † & ideo dicebat Bal. in consil. ccxiij. tertij vol. ꝙ licet pecunia tradita in saculo dicatur numerata qđ nihilominus cautius erit vt notarius ipsam pecuniam numerari videat allegando. l. adhuc interesse. ff. de vsu. ꝙ etiam sequitur in rubr. C. de fide instru. in. l. i. C. de const. & in consi. cclxxviij. secundi volu. in. l. si absentis in quarta quest. ff. si cer. pe. Ange. Imo. & Paul. de cast. in. l. predia. ff. de acqui. poss. insuper respondentes

ad argumentum quo Bar.in.d.l.predia tenuit contra-
rium immemor eius quod dixit in.d.l.si ex cautione in
super aducentes.l.creditor.§.sepe.ff.de solu. Bal.in.l.de
bitorem.ff.de noua.& in.l.i.C.de his qui in frau.cred.
tradunt canoniste in cap.si cautum de fide instru.Inn.
in cap.fraternitatis,de frig.& malef.nec poterunt excu
3 sari si ante contractum pecunia fuerit persoluta † quia
verba contractus intelliguntur,secundum tempus quo
fuit cellebratus:l.si ita stipulatus.§. grisogonus . ff . de
4 verb.obli.in.l.post dotem.ff.sol.mat. † & ista est com
mu.opi.a qua cum melioribus rationibus sit fulcita in
iudicando & consulendo non erit recedēdum.l.ij.§. sed
neq̧.C. de vete.iu.enucl.l.labeo.§. idem tubero.ff.de
sup.leg.l.i.ff.de officio questo.l.i.ff.de senat.c.pruden-
tiam de off.deleg.Bald.in.l.obseruare in.§.proficisci.ff.
de officio procon.Bart.in l.fin.de pena iud.qui ma.iu.
Ang.in.l.cum prolatis.ff.de re iud.Inn.in.c.ne immita
ris,de const.Io.and.in.c.i.eod.ti.in.c. capellanus & ibi
5 hostiensis de ferijs † sciant tamen tabellionis ꝙ pro in-
strumento in dubio presumitur.l. cum precibus.C.de
probat.Bald.in.l. si mater in.iij. col.C.de rei vend. &
in.l.ij.eo.tit.vbi apparet ꝙ a notario scriptum presu-
6 mitur solemniter & legitime gestum † & consequenter
cum presumptio sit liquida probatio & consequenter
contrarium asserens intentionem suam probare debe-
bit iuxta no.per glo.peregrinam in.l.si tutor.C.de pe-
ricu.tuto.in.l.creditor.C.de pig.act.in.c.i.qd' met.cā
in.c.sicut de iureiu.in.c.pen.de excep.in.c.proposuisti.
lxxxij.dist.in.l.sup seruis.C.q militare nō pos.i.l.i.C.
de test.mil.in.l.ij.de pet.her.in.l.siue possideris de pb.

CAP. LXVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios aliquid dictis testiũ addẽtes,qua additione quis ueniat criminaliter puniendus,malo associari.*

1 *Testem in criminalibus falsum deponentem ea pena puniendum,qua reus puniendus ueniret,si deposita per eum uera essent.*

2 *Non solum manibus sed etiam lingua occidentes,homicidas fore.*

3 *Paria esse quod quis in uoce uel in scriptis fiat.*

4 *Notarios addentes dictis testium tripliciter delinquere & tripliciter puniendos fore.*

5 *In generali cancellatione bannitorum bannitũ ex crimine falsi non comprehendi.*

RECOGITENT Tabelliones quod si in aliqua criminali causa aliquid dictis testium addiderint propter quam additionem quis veniat criminaliter plectendus ꝙ tunc non solum de falso tenebuntur verum etiã subibunt penam,quam ille qui veniebat condemnandus il
1 la additione stãte subiturus fuisset † quia cum notarius dicatur testis.l.domitius labeo.ff. de test.c. vt circa de elec.lib.vi.debet etiam in casu isto ad testis similitudinem puniri,sed testis depones aliquod delictum fuisse ab aliquo commissum si re uera cognitum fuerit quod falsitatem deposuit & de falso punitur & etiam ea pena qua puniendus erat reus si verum testis deposuisset vt inquit Bal.in.c.i.in.§.item quod falso.in.v.colum. de pace tenen.in v si.pheu.allegans tex.secundum eum sing.in.l.i.in.§ preterea.ff.ad.l.corn.de syca.per quem tex.ita etiam tenuit in.l.presbyteri.C.de epis.& cle.in super adducendo gl.ordi.in.c.i.ii.q.iii.& tex.in arg.in l.i.in.§.fi.ff.ad.l.iul.pecu.& idem etiam tenet in tit.de

pace const.in.ii.col.in.c.i.in.§.iniuria de pace iur.fir. in vsi.pheu.in.l data opera in.x.col.C.qui accus.non pos.in cap.sicut extra de testib.ita tenet Hipp.de mar. in.d.§.preterea & in pract.sua crim.in.§.superest nu.
2 xvi.iuribus de quibus per eum † & ea potest esse ratio quia cum alias iste reus veniat liberandus adiiciendo aliquid dicto testium videntur ipsum occidere capi.si-cut dignum extra de homici.nam licet gladio non occidant eum tamen scriptura occidunt cap.omnis iniquitas,de peni.dist.i.quod etiam confirmabat Aug. dicēs ꝙ periculose decipiuntur quia existimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominē occidunt,& non eos quorum fraude homines extinguuntur.nā iudei manibus Christum non occiderunt sicut scriptum est non licet nobis interficere quēquàm lingua tamen eum occiderunt cap.periculose de peni.distin.i.& ideo nimirū si ea pena qua volebant reum affici ipsi veniunt puniendi iuxta edictū dominice veritatis dicentis omnia quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homines eadem facite illis cap.i.i.dist.l.i.ff.de solu.& ideo qua quis pena alium iniuste plecti vult ipse plectendus est.l. rem non
3 nouam.C.de iud.† & in casu isto paria debent esse ꝙ quis aliquem voce occidat vel ꝙ in scriptis tale quid committat.l.non figura.ff.de act.& oblig.cap.constitutionem cum gl.de sent.exco.in.vi.c.vbi periculum, de elec.eo.lib.c. perlectis.xxv.dist.l.item apud.§.cum vitium.l.lex cornelia.§.si quis librum de iniu.l.in exercendis.C.de fide instr.c.cum Ioan.heremita extra eo.
4 †caueant igitur tabelliones cum tripliciter delinquant primo de eo cuius presentiam cōtemnunt,secundo iudici quem mentiendo fallunt,tertio innocenti quem falso testimonio ledunt.c.i.de crim.fal.& ideo etiam tripliciter veniūt punied̄,prīo de piurio scd̄o de falso tertio ea pena qua reus puniēdus fuisset,iux.no.in d.c.i.et

6 in.c.quicunq;.i.q.v.✝maxime quia crimen falsi grauissimum crimen reputatur cum videamus ꝙ facta generali cancellatione bannitorum non comprehenditur bannitus ex crimine falsi, sicut ille qui est bannitus ex crimine lese maiestatis.l. quisquis.C. ad.l.iul.maie. in.l.fi.& ibi gl.C.de abol.iuncta.l.lutius.ff.ad turpil. & no. per Ang.in sua eleganti questio.incip. exhorta guerra,eaq; est ratio quia talia delicta sunt prodictoria vt no.Bal.in.c.i.in tit.quibus mo.pheu.amit.in auc.itē nulla.C.de epis.& cle. Pet.de anc.in c.ea que. de regu. iu.in.vi.et ideo in istis criminibus non licebit leges trāsgredi Innocen.in capi.i.de constitu.Bald.in auc.sed nouo.C.de ser.fug. & in.l.& si seuerior.C.ex quib.casi. infam.irrog.in.l.quid ergo in.§.pena grauior.ff. de his qui no.infa.

CAP. LXVII.

SVMMARIVM

☞ *Notarios instrumenta cellebrantes & in eis apponentes diem instrumenti transactis multis diebus antequam haberetur conclusio ab errore immunes non esse.*

1 *In instrumentis conclusionis tempus attendi.*

2 *In rescriptis solam conclusionem intuendam.*

3 *Talem esse actum qualis est conclusio.*

4 *Appositionem temporis in instrumento multum operari.*

5 *Paria esse quid fieri in legitime uel non fieri.*

6 *Nemini aufferendam facultatem agendi uel se deffendēdi.*

1 LIQVEAT Tabellionibus ꝙ✝ si cellebrant minutam alicuius in

strumenti ꝙ si postea antequàm concluderetur multi dies transierint ꝙ in instrumento non est apponendus dies initie minute sed dies conclusionis, vt egregie dixit Bal. in. l. contractus in. ij. col. C. de fide instr. & de hoc
2 videt textus in l. si voluntate. C. de rescin. vend. † eaq3 est ratio quia sola cõclusio est inspicienda vt voluit In no. in. c. super literis de rescript. quem refert Bal. in commento. l. prescriptione. C. si contra ius vel vti. pub. vbi inquit idem Bal. quòd quantuncunq3 in rescriptis mul ta inserantur quod nihilominus sola attenditur conclu-
3 sio † quia talis est actus qualis est conclu. c. ex parte il ij. de rescript. c. series de testibus. c. licet causam de proba. c. ij. de ord. cog. c. ex parte de foro compe. Bald. in. l. edita. C. de eden. in. l. domum. C. de rei vend. in. l. q stipendia. C. de procu. in. l. certi conditio. ff. si cer. pet. in. l. cum vltra. C. de non nu. pec. Bar. in. l. aurelius in. §. sticho. ff. de lib. leg. in. l. cornelio. ff. de lib. & posthu. Ioa. de ligna. in. c. examinata de iud. Car. in. c. dilecti eo. tit. Io. and. in. c. cum ecclesia de causa pos. facit textus in. c. cũ dilecti de empt. & vend. in. l. ex mille in. §. i. de euic.
4 in. l. iij. in. §. diui fratres. ff. de iure fisci † & ideo caueant tabelliones quia appositio temporis in instrumẽto mul tum operatur. l. optimam. C. de contrah. & commi. stipul. l. pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acqui. here. gl. in. l. si ex pluribus. ff. de solu. & faciunt que habentur in. l. matrem. C. de proba. in. l. eum actũ. ff. de neg. gest. in. l. non solũ. ff. de no. ope. nun. in cle. literas de rescrip. in. c. cum apostolica de his que fiunt a prelat. per Innoc. in. c. cum sit generale de foro comp. alias si contra
5 fecerint debitas penas luant † quia paria sunt quòd ac tus non fiat, vel fiat & minus legitime. l. ij. ff. qui satisda. cog. l. nihil interest. ff. de reg. iu. l. iij. §. condemnato. ff. de re iud. l. cum precario. ff. de preca. quia alias apponendo diem initie minute materiam falsi fabricandi tra

derent ꝙ esse non debet.l.conuenire.ff. de pac.dot.notant domini de rota in decisione.cccxc.quos refert Ludo.Rom.in.l.si in illa.ff.de verb.oblig.in.l.siue heredi
6 taria.ff.de neg.gest.✝ & alias etiam posset alicui facultas agendi vel se defendendi tolli, quod esse non debet, cle.pastoralis de re iud.cle.si.de rescript.l.scientia.§.qui cum aliter.ff.ad.l.aqui.

CAP. LXVIII.

SVMMARIVM.

Notarios recusantes instrumentorum confectionem periuros esse si sine causa recusant.

1 *Hospitem grauatum multitudine hospitũ non teneri ad alios hospitantes.*

2 *Sacerdotem grauatum multitudine confessionum posse aliũ uocare.*

3 *Periurantes infames fieri.*

4 *Ex causa iuramentum deserentem periurum non dici.*

5 *Iura necessitate impeditis subuenire.*

6 *Delicti multiplicitatem delinquentem aggrauare.*

1 EXCOGITENT Tabelliões q✝ si ab aliquo rogati instrumentum nulla iuste impedimenti causa existente celebrare recusauerint periuri esse dicuntur, vt est tex. val de sing.in.§.sed neq; questus in auc.de tab.quẽ tex.põderat Bar.in.l.i.in.§.i.ff.de fur.aduer.nau.ad comprobandum quòd hospes grauatus multitudine hospitan-
2 tium non tenetur alios hospitare✝.faciat etiam dictum

Dominici in.c.perlectis.xxv. distin.vbi habetur quòd sacerdos grauatus multitudine cõfessionum potest aliũ vocare ad confessiones audiendas quia propter multitudinem actuum relaxatur vigor iuris,vt inquit Bal.in §.item quia in.l.consti. ffor. vbi dixit quod licet sententia non possit de nocte fieri quod iudex tamen grauatus multitudine causarum poterit eam de nocte ferre & allegat Bal.l.senatuscõsulto.ff.de off pref.quẽ text, adducit etiam Bar.in.l.titia in.§.vsuras.ff.de leg.ii.& in.l.mora.ff.de vsu.quod uendicat sibi locum qñ iurisdictio sequenti die esset peritura,vt dixit Bar.in.l.seius & augerius.ff.ad.l.falci.& sic ex his patet quod notarius non potest negare rogationes instrumentorum qa publicum est eius officiũ & cõsequẽter nemini denegãdũ.l.ii.ff.rẽ pup.sal.fore.§.cũ aũt insti.de adopt.l.ii.C. eo.l.orphanotrophos.C.de epis.& cle.qđ si nullo im-
3 pedimẽto existente negauerint efficient piuri † & ideo caueãt qa piurando efficiunt infames.c.infames.vi.q. i.c.si qs cõuictus.xxii.q.v.l.si qs maior.C.de trans.& cõsequẽter poterũt ab offõ remoueri.l.i.C.vbi sen.vel clar.c.veritatis de dolo & cõtu.l.iudices.C.de digni li. xii.l.vnica.C.de infa.li.x.c.inter dilectos de exces.pla.
4 c.q̃relã de iur.iur.no.gl.in.l.ii.ff.de his qui no.infa.† si aũt hoc ipediti faciãt liberabunt a piurio,qa non dr̃ degenerare q ex iusta cã deserit iurm.l.fi.ff.q satisd.cog. l.si hoiem.ff.mãd.c.si nulla.xxiii.q.viii.c. presbytero. l.dist.c.sicut de cõsecra.dist.i.c.significante de pign.c. si quis p necessitatẽ de fur.no.doc.in rub.C.qui admi.
5 q si impediti hoc fecerit a piurio excusabunt † qa iura subueniunt necessitate impeditis.l.nõ est.ff.ex qb.cau. maio.l.cum in plures.§.vestimenta.ff.locati.l.ii.§.ii.ff. si quis caut.tradunt docto.in.d.c.querelam. Et ideo caueãt ipsi tabelliones ne ita facillime rogationes vti asso
6 lent recusent † & sciant quòd hoc sepe faciendo magis

aggrauabuntur, quia multiplicitas delicti magis grauat ipsum delinquentem, l. iij. C. de epis. aud. l. capitalium. §. grasatores &. §. famosos. ff. de penis Bal. i auc. sed nouo. C. de ser. fug. in. l. apud antiquos. C. de furt. Bar. in. l. si cui in. §. sacrilegium. ff. de iniurijs.

CAP. LXIX.

SVMMARIVM.

Notarios examinantes testes non iuratos in casum laborare.

1 *Iuramentum de substantia testis fore, etiam si procedatur sine figura iudicij.*

2 *In iuramentis testis non iurati inhabilitatem ex aliis iuratis non suppleri licet regulariter secus.*

3 *Dicto sacerdotis deponentis aliquem de crimine emendatũ; non stari sine iuramento.*

4 *In ciuilibus testes posse renuntiare iuramento testium, in criminalibus secus.*

5 *Publicum latronem uel repertum in fragranti crimine posse defensionibus suis renuntiare.*

1 MEMORIAE Cũcipiant tabelliones quod si testes examinauerint esto negligentes fuerint prestare iuramentum quòd tunc istoque casu penas falsi non euitabunt vt refert Bart. in trac. de testibus in verb. presbyteri in. iij. col. motus ratione satis concludente, quia scilicet notarius omittens substantialia requisita in aliquo actu de falso tenetur, aducendo peregrinam. l. iubemus. C. de testa. sed iura-

mentum est de substantia testis.l.iusiurandi.C.de testibus cap.tuis extra eo,quod ampliat Crotus in tractatu de testi.in verb.aggredior in princ.habere locum etiam si essemus in cardinali vel alijs hominibus nō modice auctoritatis cap.cum olim de priuile.secundo ampliat hoc habere locum etiam si sumarie procedatur sine figura iudicij aducendo solitariam theori.Bart.in extraua. ad
2 reprimendum in verb.sine figura† tertio ampliat hoc procedere etiam si adesset multitudo testium idem dicentium quia si aliqui erunt iurati aliqui non,non iuratis non adibebitur fides cap.multorum.lxiiij.distin.qđ est no.pro declaratione eorum que no.in.l.si quis ex argentarijs in.§.cogentur.ff.de eden.& in.l.prescriptione.C.si contr.iuis,& eorum que dicit Bal.in.c.i.quibus mo.pheu.amit.Bar.in.l.si his qui duos.ff.de libr.lega. Saly.in.l.societatem in vlt.col.C.pro socio vbi videntur conclusisse scriben.in habilitatem vnius suppleri ex
3 habilitate alterius & tamen secus est in casu isto† vltimo ampliatur etiam procedere in sacerdote deponente aliquem esse emendatum de crimine quia ei non creditur sine iuramento per ea que no.Abb.in.c.testimoniū de testi.Io.and.in cap.fraternitatis de frig.& malefic. Aret.in cap.proposuisti de proba.glo.in.l.comparationes.C.de fide instrumentorum & ideo cauti sint tabel-
4 liones presertim in causis criminalibus† quia quantuncunque in ciuilibus posuit partes testium iuramento renuntiare cap.tuis extra de testi.Spec.in.§.fi.eo.titu. tamen secus est in causis criminalibus quia reus non potest renunciare proprie defensioni,vt est gl.in.l. pactū quod inter heredem.ff.de pact.quam reputat sing.Barbat.in cap.si diligenti de foro compe.approbat Bal.in
5 l.pronunciarum.C.de ferijs † dicens illud non habere locum in publico latrone vel in reperto in fraganti crimine secundum eundem in.l.vt vim.ff.de iust.& iu.in

l.seruum quoq; in.§.publice.ff.de procura.in.l.i.C.qui accu.non poss.in.l.si accusatoribus.C.de accus. secundum glo.in.l.ictus fustium.ff.de his qui no.infa.Bar.in l.custodias.ff.de publi.iud.moderni in.d.c.si diligenter. & habetur in.l.in pecuniarijs.ff.de furtis.

CAP. LXX.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios indistincte seruãtes quod a maiori parte sui collegij actum est ignorantie macula subire.*

1 *Actum a maiori parte collegij regulariter ualere.*

2 *In reformatione alicuius officialis omnes consentire debere.*

3 *Ab omnibus ordinata, non posse nisi per omnes retractari.*

4 *In his que sunt contra ius non sufficere maiorem partem consentire.*

5 *Non sufficere maiorem partem extra collegium existentem facta in collegio ratificare.*

COMMVNICATVM Sit tabellio

1 nibus † quod dato quod alias regulariter quicquid factum est a maiori parte collegij sui teneantur obseruare iuxta.l.quod maior.ff.ad municip.per quam ita tenuit Ang.in.l.ex actiones.C.de suscepto.& propo.lib.x.facit.tex.in.c.i.de his que fiunt a maio.par.cap.in capit. dudum in cap.in genesi.in cap.congregato in cap.cum inter canoni.extra de elec.Bar.in.l.quicunq;.C.de omni agr.des.lib.xi.in.l.si vni.ff.de re iudi.Abb.in cap.prudentiam,de officio delega.in capit. gratum in.v.col.de

postul. prel. Barbat. & Fely. in cap. cum omnes de con
sti. tamen istud limitatur non habere locum in quatuor
casibus quos ponit Antonius Corsetus in singu. suis in
2 verb. vniuersita †primo vbi tractatur de reformatio-
ne alicuius officialis, quia tunc opus est omnes in vnum
consentire, casus est sing. in. §. & si quidem in auctenti.
de defens. ciui. quem allega. Roma. in rubr. de arbi. & in
singu. suis. cccccclxxiij. Angel. in. l maiorem. ff. de fact.
3 Ioan. and. in capitu. cum olim de testibus. ℂ †Secundo
limitatur quando tale collegium vellet statuere aliquid
contra id quod iam fuit ab omnibus ordinatum vt tra
dit eleganter Innoc. in capitu. humilis de maio. & obe-
diē. & facit pro ratione textus in regula cum omnes de
regulis iuris in. l. nihil tam naturale. ff. eod. in. l. stichum
aut pamphilum in. §. naturalis. ff. de solut. not. per Bar-
to. in. l. in fraudem. §. sicut. ff. de testam. mili. in. l. heredes
in. §. si quid post. ff. de testa.
4 ℂ †Tertio limitatur quando tale collegium vellet ali-
quid statuere contra ius, quia tunc non sufficit maio-
rem partem consentire vt tradit Innoc. in capitu. cum
omnes de constitu. Bald. in. l. fin. C. de aucto. prest. in. l.
i. ff. de officio proconsu. faciuntque habētur in. l. heredes
mei. §. cum ita. ff. ad trebell. & ea est ratio quia statuen-
do contra ius generatur preiudicium alicui extra ipsos
statuentes capitu. lex distin. quarta. quo casu hoc non de
bet posse fieri quia non sufficit in generantibus preiudi
cium tertio maiorem partem consentire, vt inquit Bal.
5 in. l. i. ff. de officio conf. ℂ †Vltio limitatur quando ma
ior pars fuit in collegio secus si extra & postea ratifi-
caret, vt est textus valde singu. & stupendus in capitu.
in causis de elect. quem adducit ad hoc Bal. in. l. per fun
dum. ff. de serui. rust: pred. & ideo caueant tabelliones ra
tionibus de quibus ad saturitatem per scrib. in. d. capit.
cum omnes & in. d. l. quod maior.

CAP. LXXI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios edentes instrumenta partibus milies si toties fuerint petita a partibus incautos esse.*

1 *Notarios parte non iurante de calumnia non teneri ad exhibendum instrumentum aliam exhibitum.*

2 *Quid sit iuramentum de calumnia.*

3 *Viris sancte uitte posse iuramentum remitti.*

4 *Viros sancte uitte fore subiectos canoci.*

PROPALATVM Sit tabellionibus quòd

1 †quando aliquis petit sibi exhiberi instrumentũ alias exhibitum quod non coguntur tale instrumentum exhibere nisi iuret se calumnie causa non petere eundem sibi exhiberi vt inquit Bar. per illum textum in.l.cum plures.ff.de bo.auc.iu.pos.no.Specu.in.§.sed postquã

2 in ver.sed nunquid de instrumentorum edictione† facit tex.in.l.ij.C.de iur. cal. in.l.inter coheredes in.§.familie.ff.fami.her. vbi etiam probatur quod vbi quis iurat bonafide non calumnie causa aliquid petere cessat omnis suspitio cum calumnia sit quando quis ex certa scientia in iuste aliquid petit.l.ij.§.calumniari.ff. ad turpil.§.notandum.ii.q.iiii.l.atlhete.§. calumniator.ff.de his qui no.infa.l.pactum.C.de transa.capit. calumniam de priuil.l.sicut.C.de paga.no.Inno.in.c. i.de officio vicarii no.omnes in rub.de iur.calu.& hoc nisi aliam iustam causam probêt cur vellit sibi instrumentum exhiberi iuxta.l.veluti.ff.de eden.quia tunc poterit exhiberi noua probata causa arg.l.fideicomissa.§.

sa.§.si quis decem.ff.de leg.ij.no.per Ang.in.l.si fini-
3 ta.ff.de dam.infec. †sciant tamen tabelliones quòd ta
le iuramentum poterit remitti viris sancte vite dato ꝙ
hodie pauci reperiantur,& pro hoc facit gl.in.l.i. in.§.
i.ff.de ripa muni.vbi habetur ꝙ honesto viro remitti-
tur onus prestandi ca utionem,quia non presumitur ꝙ
talis persona dicat mendacium.c.ij.de ope.no.nunt.gl.
in.c.expedit.xij.q.i.in.l.titio fundum.ff.de cond.& de
mon.in.c.lugdunensis.ix.q.iij.in.c.in nostra de procu.
in.c.quid mensa.xxxvij.dist.not.Bald.in.c.sanctorum
de prescript.in.c.cum contingat de rescript.& ideo dice
bat Dominica veritas vbi spiritus dei est ibi libertas et
consequenter dictum Psalmiste dicentis homo mendax
4 intelligitur sed existens in peccato & hoc est no. †quia
alias etiam sancti viri sint subiecti cano.c.i.vt lite pen-
den.vnde magnanimus dicebat Apost. castigo corpus
meum & in seruitutem redigo ne cum alijs predicauero
ipse reprobus efficiar.

CAP. LXXII.

SVMMARIVM

☞ *Notarios uolentes de nouo eorum, officium ingredientes ad antiqua debita teneri iniquos fore diiudicandos.*

1 *Graue naturali equitati contrarium fore pro alienis debitis aliquem teneri.*

2 *Sentientem commodum,et incommoda sentire debere.*

3 *Aliquid indebite accipientes in foro penitentiali teneri.*

4 *Equum esse neminem cum alterius detrimento locupletari.*

5 *Legem fore prohibitiuam peccati.*

NON OBSCVRVM Videat tabelionibus, quòd si quis de nouo eorum collegium ingrediatur non tenebitur ad antiqua debita vt not.sing. Dynus quem refert Bar.in.l.incola.ff.ad muni.per.l. prouidendũ.ff.
1 de decu.lib.x.†quia & graue & naturali equitati contrarium esse videtur,pro alienis debitis alios molestare Bar.in.l.i.C.vt nul.ex vica.lib.xi.& in.l.i.§.si coherede m.ff.ad.l.falc.& in.§.i &.ij.in auc.vt non fiat pig. & in.l.ciuitas.ff.si cer.pe.Bal.in Apost.l.i.ff. quod cu iusq; vniuer.Iac.de bellaper.in.§.hoc vero iubemus in
2 auc.vt nulli iud.†maxime quia ante ingressum collegij nullum commodum sentit,& consequenter inconueniens esse videtur vt sentiat incommodum iuxta.l.eũ
3 qui.ff.de iur.iu. quòd si contrafecerint†quum in lacta culpa sint argu.l.si auia.C.de ingenu.man.c.relatum. xxxviij.dist.Bal.in.c.ij.de iud.quia si libros legissent hoc proculdubio si viuissent secundum sing.l.pe.ff. ad exh.quòd videtur voluisse Bal.in.l.directas.C.de test. ma.dicens.l.i.§.fi.ff.de ver.ob.fuisse cognitam ab his quibus non cecidit puluis super libros iuxta l.si hominem.ff.mand.c.per venerabilẽ,qui filij sint legit.c.latorem.xxiij.q.ij.gl.in §.porro.iiij.dist.proculdubio tenebuntur in foro penitentiali,vt no.tradit Inno.in.c.sicut dignũ de homi.cuius theor.exclamat dominus Ab
4 ba.in.c.i.de consti.†quia equum est neminem cum alterius detrimẽto locupletari.l.nam natura ff.de cond. inde.& ideo naturam imitentur iuxta.l.adoptio. ff.de adop.§.spadonem inst.eo.quòd facient quòd si cognito quòd pecuniam indebite receperint eã restituãt iuxta. l.cum ancillis.C.de incest.nupt.l.si adulterium cum incestu.§.idem poliom.ff.de adul.c.fi.de prescrip.l. si restituatur.§.fi.de iud.nec dubitent si aliter facientes pec
5 care†quum omne id quod est ad prohibitum si fiat est

peccatum gl.in.c.quis autem.x. dist.c. nam concupiscentiam de consti.c.vt animarum eo.tit.lib.vi.c.perpetue de elec.eo.lib.I.non dubium.C.de legibus & consequenter dignum est vt penam luat, vt voluit Bal.in l.fi.C. si contra ius facit.c.ignorantia.xxxviij.dist.iunctorum alias.xxv.dist.c.cũ in ecclesia de simo.cle.exiui de ver.sig.& ideo dicebat.§.cogitatio in auc.vt nul.iud.quòd amor pecunie est materia peccati.

CAP. LXXIII.

SVMMARIVM

☞ *Notarios in eodem collegio ridentes uel rixantes esse tridua excommunicatione plectendos.*

1 *Derisores ex collegio eiciendos.*

2 *Congregato collegio omnes silentium seruare debere.*

3 *Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere, quia non omnis qui parcit est amicus, nec omnis qui uerberat inimicus.*

4 *Bona facienda esse reges autem non timendos.*

5 *Timentem mortem carnis sue mortem dare anime sue.*

1 DERECTVM Sit tabellionibus † quòd si congregato collegio rixando vel ridendo collegium conturbauerint sunt tridua excommunicatione & deiectione ex collegio puniendi iuxta diuine legis edictum qua percipit eice derisorem exibit cum eo iurgium in omni dedecore de confusione que abstractus a communione se cedat & triduo excommunicationis sententiam ferat de qua in capitulo in loco quinta questione tertia quem textum

2 dicit sing.Ro.in sing.suo.ccclxxv. †quia quum collegium congregatur debent omnes silentium seruare,non autem cantilenis vacare.c.in religiosa de consecra.dist. iij.c.licet ergo.viij.q.i.cum ea que varijs vocibus fiũt pro infectis habeantur.l.diuo marco.C.qui manu.non pos.l.decurionum.C.de penis.l.si priuatus.ff. qui & a quibus.c.otius de elec.& ideo superiores tabelliones nõ iudicent se maliuolos quum istorum crimina iudicant
3 †quia non omnis qui parcit amicus est nec omnis qui verberat inimicus est,cum melius sit cum seueritate diligere,quam cum lenitate decipere,quis enim nos magis amat quam deus & tamen nos nõ solum docere sua uiter verum etiam salubriter terrere non cessat noueris etiam quandoq; pastorem vagantia pecora castigare, vt ad gregem reducat.c.non vos.c.non omnis .v.q.v.
4 † &iõ dicebat propheta fac bonum & non timeas regem.c.in cunctis.xi. q iij.alioquin,si hoc non fecerint capite languescente facilius reliqua corporis membra inficientur nam vt dicebat Isaias omne caput languidum omne cor merens a planta pedis vsq; ad uerticem
5 non est in eo sanitas.c.sunt plurimi.vi.q.i.†& dicebat Aug.timendo mortem carnis tue mortem dabis anime tue cap.non solum.xi.q.i.& consequenter ne ista sequantur seruando preceptum beati Grego.in.c. inter verba.xi.q.iij. dimittant foris stultos loqui quòd volunt quòd enim aliud detrahentes:faciunt nisi q; in puluere inflant & in oculos suos terram excitant.

CAP. LXXIIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios per quinquennium a ciuitate absentes ex nota-*

riorum matricula abolendos.

1 *Per quinquennium matriculam extingui.*

2 *Notarios tabellionatus officio uacare debere aliis pretermissis.*

3 *omnem agentem agere propter finem:*

4 *Notarios semel propter absentiam ab officio remotos ad aliquid soluendum non teneri si de nouo collegium ingredi uoluerint.*

1 IN Medium allatũ sit tabellionibus † q̄ si quis eorum absentes a ciuitate per quinquennium steterint matricula extinguitur.l.ii.C.de primi.lib.xi.l.iij.C.de domest.& proc.lib.xii.l.quicunq;.C.de comea.
2 eo.lib.eaq; potest assignari † ratio quia tali sunt electi officio vt ei aliis occupationibus pretermissis vacent argu.l.generaliter.C.de episco.& cler.quo casu cessante ista causa nimirum est si cessat effectus.l.adigere.§.quãuis de iure patronatus.l.si dicas.§.pen.ff.de excu.tuto. l.actione.§.item si alicuius.ff. pro soc.c. cum cessante
3 de appel. † quia cum omnis agens agat propter finem, vt inquit philosophus in primo post.tex.commenti.v. quem sequitur Bald.in.l.eam quam.C.de fideicom.in l.si pater.C.de here.insti.Bar.in.l.properandum.§.i.ff. de iud.in.l.si is qui animo.ff.de aqui.pos.nimirum esse debet si fine cessante cessat id quod sequitur ex eo.l.ad legatum.l.ad rem mobilem.ff.de procu.& hoc attestatur Bar.in.l.aut facta in.§.ipsis.ff.de penis per.l.iii.§. emansor.ff.de re mili.l. naturaliter.§. apium quoq;.ff. de aqui.pos.Bal.in.l.filio.ff.de lib.& posthu.Ro.in.l.si vero.§.de viro in.xxxiiii.fall.ff.solu.mat.habetur in.l. lex cornelia.§.domum.ff.de iniu.in.l.eius.ff. ad muni.
4 in.l.de constitutione.C.de aduo.diuer.iud. † sciant ta-

men tabelliones quod si de nouo ingredi tabellionatus offi cium voluerint non tenentur ad aliquid soluendum ratione ingressus ipsius collegij, vt est gloss. in.l.fin.ff.de pub.& facit sing.l.penul.C.de censu.lib.xij.quem ad ducit Bar.in consi.suo incip.scholaris soluit, & Rom. in sing.suo.ccxxx.licet postea vltimum obtineant locum in ipso collegio.d.l.generaliter cum alijs de quibus supra.

CAP. LXXV.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios non constituentes differentiam inter iuramentum confirmatorium & decisorium procellas incurrere.*

1 *Iurantem contenta in instrumento esse uera, non numerate pecunie exceptionem opponere non posse.*

2 *Iuramentum decisorium dolosum producere presumptionem.*

3 *Iuramento contractum confirmantem non numerate pecunie exceptionem opponere posse.*

4 *In iuramento decisorio compensationis exceptionem non posse opponi.*

5 *Interpellationem fore necessariam ut contrahentes constituantur in mora.*

1 IN PVBLICVM Allatum sit tabellionibus † quod inter iuramentum confirmatorium & decisorium non modica differentia est, nam si sumus in iuramento decisorio quo iuratur in instrumento contenta fore & esse vera secundum formam traditam per Bar.in.l.ij.ff.de iur

reiur.non poteſt poſtmodum opponi exceptio non numerate pecunie,vt eſt ſing.dictum Bal.in.d.l.ij.vbi dicit ꝙ non ſolum tale inſtrumentum habebit executionem paratam,iuxta gl.l.i.in.§.i.C.de rebus cred.l.poſt ff.de re iud.& no.per Bar.in.l.nam & poſtea in.§.fin. ff.de re iud.verum etiam operatur ꝙ non poſſit exceptio aliqua opponi arg.ſing.l.cum pater.§.dulciſſimi.
2 ff.de leg.ij.ꝙ videtur eſſe mirabile†cũ alias dicat gl. ſing.in.l.ſi quis ſub conditione.ff.de condi.inſti.ꝙ huiuſmodi iuramentum producit doloſam preſumptionẽ
3 †ſi vero eſſemus in iuramento confirmatorio tendens ad confirmationem contractus tunc ſecus eſt quia poterit opponi exceptio infra debitum tempus.l.ſi.C. de non nu.pecu.& iſtud dictum dicit eſſe nouũ & inauditum Franciſcus de cre.in ſing.ſuo.cxxi.quo dicto ſtãte,poterit declarari dictũ Bar.in.d.l.ij.ff.de iur.iu. vbi dixit ꝙ interpoſito iuramento ſuper contractu nõ põt
4 interponi exceptio cõpẽſationis†ꝙ ſcilicet hoc hẽat locũ in iuramento deciſorio ꝙ eſt no.pro declaratione.l. naturaliter.ff.de act.& obl.itẽ declarabiẽ dictum Antonij in.c.breui de iur.iu.vbi dixit qđ interpoſito iuro ſuper contractu adhoc vt contrahentes conſtituantur in mora non eſſe neceſſariã interpellatio cũ alias ſecus ſit. l.qđ te.ff.ſi cer.pe.l.ſi ex legati cauſa.ff.de ver.obl.no. gl.in.l.qui rome.§.coheredes.ff.de ver.obli.

CAP. LXXVI.

SVMMARIVM

☞ *Notarios non conſtituentes differentiam inter dictionem apud & penes & inter iſta uerba portionem hereditariã & portionem ſimpliciter errare.*

1 *Verborum conculcationem nihil operari.*
2 *Rem eum habere qui actionem habet ad rem consequendã.*
3 *Verba diligenter a partibus audita contractibus fore apponenda.*
4 *Portionem hereditariam dici non computatis preceptionibus siue prelegatis.*

1 CORDI Notariorum cohereat † interdictionẽ apud & penes non modicam constitui differentiam quia vbicunq; reperitur dictio apud ista talis dictio nihil operatur quia censetur quedam verborum conculcatio secundum glo.sing.in.l.si ex pluribus
2 in verb.habet.ff.de solut.† ponamus etenim ꝙ dicant aliquem confessum fuisse rem aliquam apud se habere tũc etiam rem habere intelligitur si actionem habet ad rem consequendam.l.id apud.ff.de ver.sig.l.qui actionem de reg.iur.ff.l.rem pro bonis.ff.de acqui.rerum domi.iuncta.l.si voluntate.C.de act.promiss.si vero dixerint in instrumento aliquem confessum fuisse rem penes se aliquam habere tunc ista dictio maiorem habet naturam,& importat ꝙ penes confitentem,dicatur esse possessio rei vt inqt no.& egregia.l.penes.ff.de ver-
3 bo.sig.†& cauti sint tabelliones ad ponenda verba in instrumentis que ab contrahentibus diligenter audierunt secundum eleg.glo.in.§.i.in auc.de tabel.ꝙ si contrafecerint debitas penas luent iuxta no.in.l.imperator ff.de statu homi.in.l.si librarius.ff.de reg.iu.in.l.errore.C.de testibus habetur per Roma.vbi ita inquit fuisse consulendum in sing.suo.ccccccxxxvi.. franciscum
4 crem.in no.xl.& ideo cauti sint tabelliones† quia videmus etiam in simili ꝙ per quam maxima differentia est inter ista verba portionem hereditariam & portionem simpliciter quia primo casu etiam prelegata hoc

est preceptiones non veniunt secundo vero casu secus vt plene de materia habetur per doct.in.l. marcellus in §.qui liberis.ff.ad trebell.in.l.in fideicommissarium in §.fi.eo.titu.in.l.cum virum.C.de fideicom.in.l.titia.ff. ad.l.falci.

CAP. LXXVII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios in instrumento minoris contrahentis cum coniuncto apponentes iuramentum, inuanum laborare.*

1 *Coniunctum presumi scire facta coniuncti & allegantē turpitudinem suam contra participem audiri.*

2 *Decretum iudicis sine cause cognitione interpositum in contractu minoris, nihil operari.*

3 *Iudicem non debere admittere aliquem ad probandum, id quod probatum non releuat.*

DIVVLGATVM Sit tabellionibus ꝙ si minor contrahit cum aliquo sibi coniuncto ꝙ tunc iuramentum appositum super tali contractu nihil operatur
1 l.de tutela.C.de in integ.rest. † quia cum cōiunctus presumatur scire facta coniuncti apponendo tale iuramentum in huiuscemodi contractu videtur ipsum minorem decipere, & ad tale contractum celebrandum inducere, vt per illum tex.concludunt omnes limitando regulam auc.sacramenta puberum.C.si aduers.vend.l.si minor.C.si minor maio.se dix. & isto in casu auditur allegando turpitudinem suam cōtra participem, vt no. Bar.in.l.iusiurandum.in.§.procurator.ff.de iureiu. vo

luit Bal.in.l.i.&.ii.C.si min.maio. Gofredus in cap.inter dilectos,de dona.Bal.& alii in.d.l.de tutela. & hoc rationabile est fauore minoris, qui multis captionibus
2 suppositus est.l.i.ff.de mino. † & ideo videmus ꝙ fauore eiusdem minoris si statutũ dictat quòd non possit contrahere sine licentia iudicis quòd si talis auctoritas fuit sine causa cognitione propere interposita nihil operatur.l. magis putes.§.ne passim et .§.pretor.ff.de reb. eorum ꝙ proculdubio presumetur si ex temporis breuitate fuerit eiusdem iudicis interposita auctoritas quia verisimile est quod interposita sit sine causa cognitione cap.ex literis de in integr.rest.tradit Petrus de anch. in cons.cccxxij. Andr.siculus in cap.ecclesia sancte marie.de constitu. vbi dicit hoc esse not.ad infrigẽdos mul
3 tos contractus † & ideo caueant tabelliones quia cum tale iuramentum nihil operetur, non debet aliquo pacto interponi iuxta vulg.l.hec stipulatio.§.diuus.ff.vt leg.no.cau.sicut etiam videmus in simili quod iudex non debet admittere aliquem ad id probandum quod probatum non releuat vt est glo.secundum Bald.sing. in cap.cum contingat de officio deleg.not.docto.in ca. primo;ut litte non cõtestata Fed.de senis in cons.cxlvij. Abbas post alios in capi.ad id de sponsa.alias interponendo tale iuramentum poterunt de facili ad interesse teneri,ratione male administrati officij, & tenebuntur in foro conscientię,cum sint in dolo vel lata culpa, que dolo equiparatum.l.quod nerua .ff.depo. & ita inquit sing.Innoc.in cap.sicut dignum de homicid.

CAP. LXXVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios non constituentes differentiam inter ista uerba spectabil. d. iudex aßignauit terminum trium dierum uel hinc ad tres dies in periculum incidere.*

1 *Diem termini in termino non computari,*

2 *Verba absoluta intelligi debere in suo potentißimo esse.*

3 *Diem termini in termino computari ubi reperitur dictio hinc uel similis..*

4 *Dilactiones odiosas fore:*

5 *Dies feriatos & non feriatos in termino computari.*

6 *Lites criminibus materiam creare.*

1 ANIMO Notariorum inhereat ✝per quã maximam differentiam esse in assignationibus terminorum inter ista verba assignauit terminum trium dierum vel hinc ad tres dies quia primo casu dies termini nõ computatur in termino.l. i.ff.si quis caut.l.eum qui collendis.ff. de verbo. obli. ✝eaque est ratio secundum Iacob.de butri.in tractatu suo de terminis posito in.d.l.prima quia verbum abso lute positum debet intelligi in suo potentissimo esse & toto integrali.l.i. ff.si ager vectig.vel emph. pe.l.prima.§.quod in sententijs.ff.quando appel.sit capit. vlt. de sent.exco.l.fine §.qui interrogatus &.l. si deffensor §.si rogatus.ff.de interroga.act.l.si iram in princ.ff. de rei vend. sed ista verba assignauit terminum .x. dierum sunt absolute posita ergo sunt interpretanda in suo potentissimo esse & toto integrali vt sed dies dati

3 termini non computetur in termino✝secundo vero casu ab hora & die date dilactionis incipit terminus & dies termini computatur in termino quasi hoc sit a iudice expressum.d.l.eum qui calendis & ita dicit commu.seruari Iacob. de butrica. in loco preal. adducens

l.i.ff.de censibus & ampliando hoc etiam habere locū vbicunq; reperitur ista propositio a.c.licet causam de proba.c.ad audientiam de presumpt.c.Abb.§.nos igitur de verb.sig.c.si Christus de iureiur. c.ab hac luce xxv.q.vi.item vbicunq; reperitur apposita prepositio ex.l.fi.C.de dolo.l.i.in prin.de in integ.rest.& ideo cau
4 ti sint tabelliones † maxime quia dilationes sunt odiose. & ideo eius materia est amputāda.l.i.C.de dila.l.ij.C. de temp.appel.iuncta.l.cum quidam.ff.de lib.& posthu.l.iij.ff.de mino.l.in vsucapione.ff.de diuer. & tem-
5 po.prescri.l.cum hi §.qui transigunt.ff.de transa. † ea que potest esse ratio quia non subuenitur ei qui tempore vel loco modo aliquo se astrinxit.l.si fideiussor.§. necessarie.ff.qui satisd.cog.l.ij.ff.si quis cau.l.sed & si p
6 pretorem.§.si forte.ff.ex quib.cau.maio. † vel ea quia alias lites efficerentur immortales & materiam criminibus producerent.l.properandum.C.de iudicijs capitu.cordi de appel.libr.vi.l.nonnulli de rescripti.capitu.finem litibus de dolo & contu.l.i.§.post operis.ff.de no. ope.nunt.

CAP. LXXIX.

SVMARIVM.

☞ *Notarios ad notariatus officium elligentes aliquos sine matura examinatione, in tenebris esse.*

1 *Notarium aliquem dici non posse nisi in eo reperiantur requisita in notariis.*

2 *Vnunquenque presumi ignorantem,*

3 *Doctorem creatum corruptis doctoribus, doctorem non dici.*

4 *Doctorem non habentem libros sue professionis, doctorem*

non dici.

5 *Nullam etatem feram esse ad discendum.*

TABELLIONVM Meti hereat ꝙ si aliquem ad notariatus officium sine matura examinatione ellegerint illum notarium non dici.l. nemo.ff. saltus.C.de aduo.diu.iud.vbi est casus non negligendus † eaq; est ratio quia aliquis non potest notarius dici nisi in eo debite solemnitates reperiantur ꝙ quidem ex ipsa examinatione cognoscetur,vt inquit Dominicus in.c. multi.

2 xl.dist.maxime † quia vnusquisq; presumitur ignorãs Ang.in.l.nullus.C.de fabri.lib.xi.in.l.i.C. de mil.agge.non rump.Io.and.in c.quicunq; de here.lib.vi.habetur in.l.i.C.de dese.lib.xij.quia cum semel vnusquisq; ignorans fuerit adhuc ignorans presumitur,quia quòd semel est semper durare presumitur.l.sancimus.C.de testa.c.maiores de batismo,& ideo dicebat Bal.in auc.si dicatur.C.de testibus quòd semel inimicus semper durare presumitur,nisi contrarium probetur,vt habetur in.l.iij.C.fami.her.in.l.iij.ff.de adi.leg.in.l. si cui.in.§. eidem.ff.de accu.& ideo nimirum est si notarij nomen non meretur quia presumuntur corrupti quo casu nihil debet valere electio vt inquit Archidia.in.c.de quibusdam.xxxviij.dist.vbi dixit ꝙ † promotus ad do-

3 ctoratum non debet gaudere doctoratus priuilegio per l.i.C.de athle.lib.x.facit ꝙ voluit gl.in.l.i.C.de anno. ciui.lib.xi.& philosophus in primo thopi.Bald.in.c.i. in tit.quomodo miles inuest.vbi exclamat contrá doctores indoctos sedentes catedram que non seditur sed incubatur.d.c.multi.l.minus instructus.C.de aqui.pos

4 ses.† voluit Nicolaus de neap.in.l.sed reprobari.ff. de excu.turo.in.d.l.i.C.de athl.vbi inquit doctorem non habentem libros sue professionis,doctorē appellari nō

posse, tex. in. c. que ipsis. xxxviij. dist. vbi inquit Aug. sacerdotem non habentem sacerdotales libros sacerdotem non esse. facit quod voluit Ang. in. l. i. in §. pueritiam. ff. de postu. caueant igitur notarij ne errent, quia inquit Aug. in. c. quamuis. xxxviij. dist. quod quando
5 possumus errare cauti procedendum est † sciantque adhuc tabelliones quod talis matura examinatio non erit remittenda etiam seni, quia si ignorans erit addiscere poterit, nec ei opprobrium erit. c. fi. xxxviij. distin. & ideo dicebat Aug. ego senex & episcopus a puero nondum anniculo paratus sum edoceri. cap. si habes. xxiiij. q. iii. quia alias stultus esset qui bona discere contemneret. c. de constantinopolitane. xxii. dist. vnde dicebat Iulianus in. l. apud. ff. de fideicom. lib. & si pedem in fouea haberem adhuc dicere vellem quia vt inquit Seneca nulla etas sera est ad discendum, vnde sepe minori reuelatur, quod maiori absconditum est cap. esto. xcv. dist. c. potentiores de officio rectoris.

CAP. LXXX.

SVMMARIVM.

Notarios ponentes inconsulte uerba geminata in instrumentis alijs ue actibus, insipientes & ignorantes fore.

1 *Verba geminata inducere expressam uoluntatem disponentis.*

2 *Dictionem quandocunque additam dictioni toties quoties, plus operari quam dictionem toties quoties simpliciter.*

3 *Tria uerba geminata plus operari quam duo.*

4 *Geminatam interlocutoriam reuocari non posse.*

5 *Naturalem obligationem geminatam effectum producere.*
6 *Verba enuntiatiua geminata effectum introducere.*
7 *Clausulas geminatas magnas habere uirtutes.*

1 NOTARIORVM Menti sedeat †verba geminata in instrumentis aliis ve actibus non esse inconsulte ponenda, quia vltra quod arguant expressam contrahentium deliberationem iuxta.l.balista ff.ad trebe. cap.si Christus de iureiu. plurimum & adhuc operan-
2 tur† quia videmus q̄ cum quis promittit aliquem presentare toties quoties opus fuerit intelligit' vsq; ad sententiam, licet ab ea fuerit appellatum.l.grece.§.post litem.ff.de excu.tuto.secus autem est si fuerit addita dictio q̄ñcunq;, dicendo toties quoties & q̄ñcunq; q̄a intelligit' et post sñiam si ab ea fuerit appellatū gl. in verbo quibuscunq; in cle.i.de iud.eaq; pōt assignari ratio
3 quia isto secundo casu† triplicatio actus magis operatur quam binus cum in eo videatur maior deliberatio, vt probat textus sing.in.§.hoc de deo in auc.qūo op
4 por.episc.ordi.† preterea videmus q̄ geminata interlocutoria reuocari nō pōt gl.peregrina in cle.si.in verbo
5 super ea de appel.† item videmus geminatam naturalem obligationem habere effectum efficacem, vt hr̄ in §.de constituta inst.de ac.in.l.fi.C.de fal.& ibi Bal.& in.l.antiq;.C.ad velleia.in.l.eum qui.ff.de const.pecu. eaq; est ratio quia geminata confessio operat' confessionem pacti vestiti.l.cum scimus iuncta gl.C.de agrico.
6 & cons.lib.xi.† preterea videmus q̄ verba etiam enūciatiua geminata operantur effectum pinde ac si essent verba dispositiua casus est sing.in.l.i.C. plus petitio. voluit Abbas in capitu.cum dilectus in fi.de succesio.
7 ab intesta, capitulo per tuas in repe.de arbitris † rursus

videmus quòd clausula geminata habet magnas virtutes primo habet vim clausule ex certa scientia cap. si quando iuncta gl. de rescript. gl. in. c. i. de consti. lib. vi. in. c. rescripta. xxv. q. ij. secundo habet vim clausule nō obstante Butr. in. c. i. in. iij. col. de rescript. tertio habet vim clausule motu proprio Bald. in. l. nec damnosa. C. de preci. imper. offer. quem extollit Ludouicus Romanus in. l. si vero. §. de viro in. xxxi. fall. ff. sol. mat. Alex. in. l. iij. in prin. ff. quod quisq; iu. insuper adducens in. c. porrecta de confir. vti. vel inuti. & plene de predictis habetur per Antonium cor. in tractatu de verbis geminatis posito inter tractatum de potestate regio vbi tanquàm in vno fasciculo virtutes verborum geminatorum colligate sunt & ideo videas per eum.

CAP. LXXXI.

SVMMARIVM

☞ *Notarios credentes clausulam de qua infra infinitum trahi non recte sentire.*

1 *Generalis remissio non trahitur ad incognita.*

2 *Verba generalia sunt obscura.*

3 *Interpretatio est facienda contra eum in cuius fauorem questio facta est.*

4 *Suum uniuscuiusque est beneficium suum interpretari.*

5 *Non est presumendum quempiam uelle suum perdere.*

6 *Generalitas restringi debet.*

MEMORIA Teneant tabelliones quòd illa clausula apppòsita in instrumentis

instrumentis, quietationem de omni eo quod peti pos-
set vsq; in presentem diem, refertur ad illud: tantum de
quo fuit cogitatum seu litigatum & erat lis seu questio
inter partes Bar. in. l. Aurelius. §. caio. ff. de lib. leg. & in
l. emptor. §. lucius. ff. de pact. Imo. l. de pupillo. §. in plu
ribus. ff. de noui ope. nunt. Bar. & Ang. in. l. qui Rome
in, §. duo fratres. ff. de verb. obli. ea autem est ratio quia
1 †generalis etiam remissio non trahuntur ad incognita
l. si de certa & ibi no. C. de transac. l. qui cũ veteribus,
&, l. tres fratres. ff. eo. tit. l. si ex pluribus. ff. de solu. l. cũ
aquiliana. ff. de transac. l. in lege. ff. de contrah. empt. &
2 quia etiam †illa verba generalia sunt obscura. l. pretor.
ff. iniur. l. titie textores. ff. de leg. ij. l. i. ff. de iur. fisci. l. in
tradendis. ff. communia predi. l. domum. ff. de rei ven-
di. l. claram. ff. de confes. l. de etate. §. nihil interest. ff. de
inter. actio l. forma. ff. de censi. verba autem ambigua
sunt interpretanda secundum mentẽ loquentis. l. in am
bigua. ff. de rebus dub. l. nepos proculo. ff. de ver. sig. l.
si quis a filio. §. si quis plures. ff. de lega. i. quod non ab
3 re est †cum interpretatio sit facienda contra eum in cu
ius fauorem quietatio facta est quasi sibi imputet, quia
expressius pactus non fuit no. in. l. si quis intentione am
bigua. ff. de iud. l. semp. l. in obscuris. ff. de reg. iur. l. si in
emptione. ff. de contra. empt. l. quotiens. ff. de reb. dub.
4 l. veteribus. ff. de pact. eius †est enim suum interpretari
beneficium. l. neratius. ff. de regu. iur. l. fi. C. de legi. l. ex
facto. ff. de vulga. l. omnis. C. de sac. san. eccle. no. in. l. di
lecti de dona. & in. c. priuilegia de reg. iur. in. vi. immo
si non exprimat accipienda est remissio. l. ij. ff. si qs cau
ti. l. lecta. ff. si cert. pet. l. vtrum, & l. fi. ff. de eo qđ cert.
lo. alioquin si contrarium diceremus presumeremus do
5 nationem quod non est dicendu †m quod aliquis volue
rit perdere suum contra. l. cum de indebito. ff. de prob.
no. in. l. cum quid. ff. si cert. peta. l. in omni. ff. de iur. v.

fact.igno.l.sed si me putem.ff.de cond.ind.maxime q̃a interest reipu.ne quis re sua male vtat.§.fi. instituta de his q̄ sunt sui vel ali.iur.l.i.§.an sumus.ff.de vet. insp.
6 l.super statu.C.de questio.l.i.ff. de mino.& ideo † regulariter restringi debet.l.iubemus.C.ad velleia.l.licet C.de iud.l.si cum dies.§.plenum.ff.de arbit.l.te.§.idem respondit.ff.de cond.inde.l.emptor.§.lucius.ff.de pac. l.paulus calimaco.§.pomponius.ff.de lega.iij.l. de his. ff.de transac.l.cum pater.§.heredem.ff.de lega.ij.l.fin. §.idem quesiuit.ff.de condi.inde.

CAP. LXXXII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios ignorantes uim clausule rato manente pacto et eam in instrumentis apponentes errare.*

1 *Ob clausulam rato manente pacto & rem & penam peti posse.*

2 *Accipiens simpliciter sortem pene renunciare uidetur.*

3 *Clausula rato manente pacto uidetur apposita in odium contrafacientis.*

4 *Vbi reperitur apposita clausula rato manente pacto non contrafaciens potest recedere a contractu.*

5 *Clausula rato manente pacto in compromissis locum non habere.*

6 *Iuramentum super contractu appositum habet naturam talis clausule.*

A NOTARIIS Alienū non sit istā clausulā,rato ma-

nēte pacto de qua in.l.q fidē.ff.de trāsact.in.l.cū ꝓpo-
1 nas.C.eod.īprimis hoc opari qđ nō solū sors veri ēt
pena peti poterit nec p vnū alteri derogat.d.l.q fidē q
ea rōe ē,qa p appositionē istius clausulę hoc vr̄ actum
vt pena nō succedat loco rei q̄ alias ꝓculdubio succe-
2 deret Bar.in.d.l.q fidē et Bar.in.d.l.cū ꝓponas rur-
sus et scđo dicta clausula rato manēte pacto hoc opat
vt licet qs simpl'r accipiēdo sortē videat renūtiare pe-
nę nō habita ꝓstatione.l fin.ff.de eo qđ cert.lo.l. ii.
ff.si qs caut.l.iiii.C.deposi.tn̄ si in instrō reperit appo
sita huiuscemodi clausula secus ē gl.in allegata in.l.fin.
3 ff.de eo qđ cert.lo.et ibi Bar. tertio ista clausula rato
manēte pacto opat in fauorē seruātis cōtrariū qa vr̄
apposita in odiū eius q cōtrauenit gl.in.c.ponit in vr̄.
biēniū et ibi Ioan.de imol.de loca.et cōduct.et gl.in.d.
4 l.qui fidem et facit.l.ii.C.de iur.ēmphi. ex q̄ apparet
qđ si dn̄s apponet penā si ēphiteota nō soluit cānonē
apposita clausula rato manēte pacto qđ tūc si nō sol-
uat pēsio pōt dominus exigere penā et stare et nō starē
cōtrariū ꝓ vt sibi libet dicta clausula ex q̄ cōtractus
seruatus nō fuit.c.ex eo.de reg.iur.in.vi.Bar.in.l.cum
pr̄e in.§.liberi.ff.de leg.ii.Specul.in tit.de loca.in.§.ite
rū aliq̄.c.si ecclesʃ.xxv.q.ii.c.cū dilecti de arbit. docto
5 res in.d.l.qui fidē ī.l.scriptū in.§.pacto.ff.de pact. et
sciāt tabelliones ꝓut in allegata.l.cū ꝓ ponas huiusce-
modi clausulā rato remanēte pacto apposita in cōpro-
missis locū nō habere vt res scilicet & pena peti pos-
sit vel quod pena petat & exceptio detur sed bene hoc
opatur vt pena sæpius cōmitatur,& sic limitat dispo.
sitio.d.l.qui fidē,&.d.l.cū ꝓponas de qua limitatione
habet p Specu.in tit.de arbit.in.§.fi.versi. iterum di-
6 xi & versi.iterū quid si in compromisso. ¶ Sciāt ad
huc tabelliōes iuramētū appositū sup cōtractibus hr̄e
naturam istius clausulæ rato manente pacto. l. si quis

maior & ibi per Bal. C. de transac. per eundem Bal. in d.l. cum proponas, & ibi etiam per Bar. ad quod facit id quod habetur in simili in.l. cum pater in. §. filius matrem. ff. de lega. ij.

CAP. LXXXIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios codicillaris clausule uires ignorantes et eas in codicillis apponentes in caligine morari.*

1 *Clausula codicillaris in testamento non solemni apposita infirmat legata in solemni relicta.*

2 *Codicillaris clausula hereditate non addita non modicum effectum producit.*

3 *Clausulam codicillarem in testamẽto minus solemni apposita plurimum operari.*

4 *Testamento rupto ex causa preteritionis clausulam codicillarem sortiri effectum.*

5 *Testamento per testatorem reuocato talem clausulam nil operari.*

6 *Clausula uolo testamentum meum haberi pro legitimo idẽ operari.*

PRO COMPERTO Habeant tabelliones clausulam
1 codicillarẽ habere varios no. effectus † imprimis nãq; annulat omnia legata apposita in primo testamento quanuis secundum sit nullum. l. fi. C. de fideico. l. plane. ff. de lega. i. l. si translata. ff. de adimend. lega. quod ex eo est, quia legata relicta in testamento solemni pos

ſunt in codicillis reuocari.l.iij.in fi.ff.de adimend.lega. & inſtrumenta eo.per totũ quod ſecus eſt ſi dicta clauſula appoſita non fuiſſet.l.ſi iure.ff.de leg iij.l.poſthumus.§.ſi paganus.ff.de iniuſt.teſtamento no.in.l.milites in.§.veterani.ff.de mili.teſtamento & in allegata.l. plane.l.ſi ita ſcriptum.ff.de lega.i.

2 ℂ †Secundo iſta clauſula non modicum ſortitur effectum vbi hereditas addita non eſſet.l.eum quem.C.de fideico.l.qui autem.ff.ſi quis omiſ.cau.teſt.idem ſi heres ſit incapax.d.l.eum quem ſecundum vnam lecturã ſecus ſi teſtamentum eſſet nullam ratione defectus teſtantis,quia tunc nihil operaretur.l.conficiuntur.§.diui.ff.codi.l.ij.ff.de lega.i.

3 ℂ †Tertio dicta clauſula ſuum ſortitur effectũ vbi teſtamentum deficit ratione ſolemnitatis omiſſe.l.codicillis.§.fin.ff.de leg.ij.l.his verbis.ff.de teſt.auc.ex cauſa. C.de lib.preteri.ſecus ſi teſtamentum deficeret ratione ſuperflue voluntatis,vt no.in.l.hac conſultiſſima.in §.ex imperfecto.C.de teſt.& in.l.fi.C.fami. herc.l.fideicommiſſa.ff.de leg.iij.l.ex ea ſcriptura.ff.de conſ.i.

4 ℂ †Quarto predicta clauſula habet locum ſi teſtamẽtum deficiat ratione preteritionis vel exheredationis Bar.in conſ.incipienti.d.Iacobus:& eſt tex. ſecundum vnam lecturam in.l.ſi patroni.ff.ad trebel. facit quod habetur in.l.ex teſtamento.C.de fidei.et in.l. ſi quis cũ nullum.ff.eo.per Bar.in conſ.incipiente Lapus fecit teſtamentũ,& in.l.i.C.de iur.codi.ſecus ſi rompat agnatione poſthumi,quia tunc nihil operatur niſi fuerit dictum ſi non valet vel valebit Bar.in.d.l.i.ff.de iur.co-

5 di.& in.l.cum ſtipulatur.ff.de verb.obli. †& talis clauſula nil operatur etiam vbicunq; teſtamentum eſſet irritum per teſtatorem nam eſt intelligenda ſi teſtamentum iure teſtamenti non valet aliter quam per reuocationem teſtatoris Bar.in.l.i.ff.de iur.cod. ſecus ſi defi-

ciat ex aliqua de predictis causis quia videntur grauati venientes ab intestato.l.ex testamento.C.de fideicō. glos.in.l.quia autem.ff.si quis omis.cau.testa.l. si quis cum nullum.l.conficiuntur.ff.de iur.codi.

6 ¶ †Sciant tamen tabelliones quod illa clausula volo testamentum meum haberi pro legitimo,idem operatur quod clausula codicilaris Imo.in.l.codicilis.§.fi. de leg.ij.habetur in.l.querebatur.ff.de milit.testamēto,et i.d.auc.ex causa habetur in.l.scęuola.ff.ad trebel. Bal. in.l.cum pater.§.filius matrem.ff.de leg. ij. ¶ Sciant etiam ꝙ illa clausula apposita in testamentis si non valet iure testamenti, valeat iure codicilorum, & si non iure codicilorum,valeat iure cuiuslibet alterius vltimę voluntatis,operatur hoc quod valent iure imperfectę voluntatis inter liberos secundum Bart. in.d.l.i.ff.de iur.codi.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.l.fin.C.fami herciscunde.

CAP. LXXXIIII.

SVMMARIVM.

¶ Notarios credentes generalem clausulam non obstante trahi ad constitutionem iuratam nō recte opinionis fore.

1 *Clausula non obstantibus quibuscunque statutis priuilegiis & consuetudinibus non trahitur ad constitutionē iuratā.*

2 *Pacta uel capitula iurata non tolluntur per generalē clausulam, non obstantibus pactis uel capitulis.*

3 *Quae clausula generalis non trahitur ad priuilegia in corpore iuris inclusa.*

4 *Nec etiam trahitur ad priuilegia quae transeant in contractum remuneratorium uel quae alias sunt concessa ratione piae causae.*

1 NOTARIIS Innotescat qđ † illa clausula, non obstātibus quibuscunq; statutis puilegῆs atq; cōsuetudinibus, nō trahitur ad constitutionem iuratam glo. in. c. non deceat de priuile. in. vi. not. in. c. cum dilectus de iur. patro. per not. in. c. significauit de prębend. nota. in. c. literas de rescript. & in. c. ex multiplici de decim. Pet. de Ancha. in conf. xx. incipiente questio talis est Dñs Papa & habetur in decisiōibus Rotę decisio. ccxcviῆ. glo. tradit in simili in clement. dudum in vers. pacta de se-
2 pul. † quę dicit quod pacta vel capitula iurata nō tolluntur per generalem clausulam, non obstantibus pactis vel capitulis, & ibidem hoc affirmat Ioan. de imol. & Lapus in. c. i. de constit. in. vi. et patet ex. iῆ. decisione Rotæ. tradit Alber. de rosat. in questionibus statutorum in ea quę in incipit, statuto alicuius ci-
3 uitatis sic cauetur. ¶. † Itē etiā talis clausula generalis nō trahitur ad priuilegia in corpore iuris inclusa Cyn. I l. i. C. qñ iud. inter pupil. et vid. Bal. in. l. humanū. C. de legi. Archid. in. c. i. de cōstit. in. vi. Fed. de senis in cōs. cc xxvi. gl. in. l. ῆ. §. legatis. ff. de iud. et ī auc. qua in ꝓuin-
4 cia. C. vbi đ crim. agi. op. l. qđ dictū. ff. đ pac. ¶ † Itē nō trahit ad puilegia q̄ trāseāt ī cōtractū remuneratoriū vl'alias sunt cōcessa fauore piæ causæ. l. si pr. §. si qs iuncta. ff. de dona. habeī in. c. veniēs & ī. c. i. de rescrip. ꝑ not. ī. c. monuit de iud. ꝑ Ioā. And. ī additiōibus Specul. in tit. de celib. in aditione q̄ est in. §. nunc, Bar. in. l. ōīs populi. ff. de iust. & iur. in. l. qđ semel de decret. ab ordi. fact. Bal. ī. l. qui se pr̄is. C. vnd. lib. c. cū olim de re iud. c. ῆ. de decim. in. vi. Archid. ī. c. ei de p̄hebēd. in. vi.

CAP. LXXXV.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios credere non debere clausulam, nulla ex-*

ceptione obstante ad rationabiles exceptiones trahi.

1 *Rationabiles exceptiones in clausula nulla exceptione obstante non comprehendi.*

2 *Clausulam nulla appellatione obstante non tollere nisi friuolas appellationes.*

3 *Dilatorias exceptiones per antedictam clausulam tolli.*

4 *Pereptorias exceptiones in generali clausula non contineri.*

5 *Limitatio ad idem notabilis.*

6 *Clausulam ex certa scientia plurimum operari.*

7 *Ex clausula motu proprio presupponendum esse principem uti plenitudine potestatis.*

NON Sit alienum a tabellionibus quod illa clausula nulla exceptione obstante de qua per Bar.in.l.i.in.§.fi.ff.aquib.appel.nō li.in.l.i.in.§.ff.qd vi aut clam per Cano.in.c.ex parte de offi. deleg.& in
1 c.si quando de rescript. †non excludit rationabiles exceptiones ita gl.d.c.ex parte & ibi Io.and.gl.in.c. pastoralis de offi.deleg.in.l.ij.§.merito.§.nequid a principe.ff.nequid in lo.pub.& ideo dicebat Bald.in.l.i.ff.de
2 offi.prefec.pretorq †uod illa clausula appellatione remota de qua in.l.i.§.fi.ff.quib.appel.non licet per cano.in.c.super pastoralis & in.c.si vero duo de offi.deleg.per Saly.Bar.& Ange.C.de sent.& interlo.omni.
3 iud.l.fi.non tollit nisi friuolas appellationes † & ideo in casu nostro dici potest,quod per dictam clausulā tales dilatorie exceptiones sint excluse non autem peremptorie que magni sunt preiudicij not.in.l. quotiens.C. de precib.impe.offer.Hostien.in tit.de offi.delega.in.§. quod sit eius officium no.in.l.rescripta.C.si contra ius
4 †& hoc ex eo suadetur quia tales exceptiones peremptorie non intelliguntur incluse in aliqua clausula gene

rali nisi apponatur causa concernens Cyn.in.d.l.rescri
5 pta & in.d.l.fi.C.eo. † & hoc indistincte verum est ni si post dictam clausulam subiungatur non obstãte ali quo iure in contrarium faciente vel clausula ex certa scientia Antonius de But.in.c.i.de rescript.& in.d.c.ex parte per Bal.in.l.fi.C.de sent.que rescind.non pos.&
6 suadetur ratione quia † clausula ex certa scientia plurimum operatur presupponit enim cause cognitionẽ super facto fuisse a principe premissam.c.i.de elec.l.i.C. si seruus aut liber Inno.in.c.veniens de fil.presb.not.in c.ex ratione de etat. & quali. & ideo cum presumatur
7 premissa cause cognitio hoc operatur † ꝙ scilicet dato ꝙ alias non presumatur vti plenitudine potestatis tamẽ secus est si dicta clausula fuerit apposita Bal.in.c.i. per quos fiat inuent.Cy.in.l.nequicquam in.§.vbi decretum.ff.de officio procon.Imo.in.l.quidam consule bant de re iud.

CAP. LXXXVI.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios ignorare non debere uim clausule non ui nec metu.*

1 *Quinq; fore genera uiolentiarum.*

2 *Ex uiolentia turbatiua publicam accusationem perditam non esse.*

3 *Metum fore causam instantis & futuri periculi.*

4 *Metus duas esse species.*

5 *Rerum metum probabilem dici.*

6 *Metum pacto subueniendum si iudex discernere debet.*

CLARVM sit tabelionibus, aponẽtibus in instrumentis illã clausulã,
nõ vi nec metu, duo capita cõcernere alterũ de vi alterꝛ
vero de metu, & q̃ ad primũ restat sciãt ex mẽte Bart.
1 post gl. in.l.extat.ff.qđ met.cã † quinq; esse gña violẽ
tiorũ. Quædã est.n.violentia expulsiua quę nõ habet
expulsi cõcẽsum de qua p totũ titulũ.ff.de vi & vi ar-
2 ma. † Quædã ẽ turbatiua q̃ hẽt locũ tã in re mobili q̃
in immobili toto tit. vti possidetis et ex hac nõ ẽ pdita
aliqua publica accusatio.l.si seruus.ff.de act. & oblig.
l.hoc iure & ibi p Iac.de Aren.ff.de reg.iur.sed ẽ pdi-
ta actio iniuriarũ uel accusatio iniuriarũ quę ẽ priuata
l.sane.ff.de iur.iur.late.per Bal.in questione quã dispu
tauit incipient accusatus de vi turbatiua. Quędã ẽ vio
lẽtia q̃ vocat ingetatiua vt qñ tu edificas i meo vel ali
quid aliud facis.mihi.n.cõpetit iterdictũ qđ vi aut clã
de q̃ in.l.metũ.§.ij.ff.qđ met.cã. Alia ẽ q̃ vocat ablati
ua q̃ locũ hẽt in rebus mobilibus de qua i tit.de vi bo.
rap.et ad.l.iul.de vi. Alia vo est q̃ vocat cõpulsiua qñ
3 aliqs cogitur cõsentire de q̃ in tit.qđ met.cã. ¶ † Sciãt
etiã, quod metus ẽ instãtis vel futuri periculi cã metus
trepidatio secundũ Host.in summa sua in tit.qđ metus
in vers.qd sit metus de q̃ in.l.i.ff.q met.cã.p Bar.in.l.
metũ eod.tit.Bal.in.l.his q.C.de his qui p met.iud.nõ
appel. Inno.in.c.dudũ de reb.eccles.nõ alien.in.c.i cau
4 sis de ellect. † Metus aũt duę sunt species. Quidã neq;
ẽ pbabilis quidã nõ improbabilis secundũ Azonem in
summa eo.tit.pbabilis metus ẽ carceris et status mor-
tis cruciatus corporis verbũ stupri tales.n.metus cadũt
in virũ cõstãtẽ.l.isti qdẽ.ff.qđ met.cã.cũ.l. interposi-
tus.C.đ trãsact.l.pen.et.l.fin.C.q met.cã.l.nec timerẽ
ff.eo.c.cõuenio.xxiij.q.vij. Item metus iudicis.ij.q.i.
5 c.iprimis.d.l.pe.et fin. Item metus honorãdę libertatis
l.i.§.q̃ honorãdę.ff.q̃rũ rerũ act.nõ det † Item metus

rerũ ꝓbabilis ẽ.c.abbas ꝙ met.cã.l.pp.litẽ.ff.d excũ, tut. Item metus excõmunicationis, nã cõtinet corporis et aĩe detrimentũ.c.de mãifesta.ii.q.i.c.nemo.xi.q.iii. licet Odofre. cõtraceẽferit.l.si mulier.ff.ꝙ met.cã.licet Hos.ibidẽ hoc nõ audeat asserere p.c.bonę de ꝗta.et q̃.

6 c.pastoralis de appellat. ✝et ĩ his oĩbus an sit subueniẽ dũ metũ passo, iudex secundũ ꝑsonã loca, et tẽpora q̃li tatẽ facti, et cãm discernet.l.iii.ff.ex q.causis maio.l.iii ff.quod met.cã.l.infundo .l. metũ et ibi Bald.ff. eod. tit.c.fin.de trãsact.l. Item apud.ff.de iur.iur. in.c. Abbas & in.c. dilecti, quod met.cã. Inno.in.c.cum nobis de ellectio. Angel.in.l.interpositas.C.de trãsac.

CAP. LXXXVII.

SUMMARIUM.

¶ *Notarios cõscios esse oportet quòd ui uel metu facta exceptione iritantur.*

1 *Ea quæ fiũt ui aut metu p exceptionẽ regulariter irritãtur.*

2 *Exceptio ad supradictam regulam.*

3 *Que dictã regulam procedere ubi quis inducitur ui aut metu ad male agendum.*

4 *Actus ui uel metu ad bonum tendente factus nõ rescinditur.*

1 INNOtescat tabellionibus qđ✝secũdũ Host. ĩ sũma eã q̃ fiũt ui aut metũ p exceptionẽ regulariter irritãt.c.abbas.ꝙmet.cã.l.metũ.§.sed ꝙ

2 pretor.ff.eo.l.si mulier.§.si metu.c.merito.xv.q. ✝Excipiunt tñ nouẽ casus in q̃bus qđ ui aut metu actũ est ipso iure nõ valet. ¶ Primus ẽ, ĩ matrimoniis q̃ dñt eẽ libera.c.cũ bonis et.c.veniẽs de spons.c.ĩdignat.xxxii. q.vii. ¶ Secũdus ĩ, ꝓmissione dotis.l.si mulier.§.si dos. ff.qđ me.cã. ¶ Tertius ẽ ĩ alienatiõe rei ecclesie.xv.q. vi.c.ii.de iur.c.ꝑsbiterorũ de reb.eccle.ñ alie. ¶ Quartus, ĩ iurisdictiõe ꝓrogãda.c. si diligẽti de for.cõpet.

¶ Quintus, in voto.c.fi.de uoto.c.i.ꝙ met.cau.c.non est.xv.q.i. ¶ Sextus est in auctoritate tutoris.l.fi.ff.de auc.tut. ¶ Septimus in testamento.l.qui testamenta.§.fi.de testa.l.illa institutio.ff.de heredi.insti. ¶ Octauus in sententie pronunciatione.c.iniustum.xi.q.iiij. ¶ No
3 nus est & vltimus in constitutioni procuratoris † & p̄dicta procedunt vbicunq; quis inducitur dolo vel metu ad male agendum, secus si ad bene.c.pen.ꝙ met.cā Host.in titu.de conuers.coniugatorum in.§.& vtrum, quod si quis fuit vi vel metu impulsus vt religionē intraret non potest ipsa egredi.c.veniens &.c.dudum de conuers.coniugatorum. Idem si ex falsa causa.c.ex parte.ij.extra eo.tit.quod ea ratiōe est, quia ius, metus, vel dolus quando tendunt ad bonum actum, non rescindunt.d.c.penul.l.i.§.non fuit de dol.c.disciplina.xlv.distin.vbi patet quod ad bonum iam susceptum quis cogendus est secus si ad bonum suscipiendū.c.qui sincera &.c.iudeis.xl.dist.deus enim spernit coacta seruitia. Vnde Apostolus ad chorint.vnusquisq; prout in corde destinauerit hillatem, se, datorem diligit Deus, & ibidem, si ex necessitate euangelizauero non vt mihi gloria, sinautem volens habeo mercedem apud Deum, secus tñ est in contractibus.c.cū dilecti de contra.empt.

CAP. LXXXVIII.

SVMMARIVM.

☞ *Notarios in instrumentis apponentes uerba superflua ignaros esse.*

1 *Verba superflua que sunt contra naturam actus peruitiāt.*

2 *Expresſionem cauſe in libello ſententia & teſtis depoſitione non eſſe neceſſariam.*

3 *Plus nocere ineptam loquacitatem quàm taciturnitatem.*
4 *In renunciationibus uerba superflua apponi.*
5 *Renunciationem uelleiano necessariam non fore ubi mulier nomine proprio contrahit.*
6 *Dominum directi ciuilem habere possessionem.*
7 *Pupillarem substitutionem in extraneis & maioribus locum non habere.*

LIQVIDO Cōstet tabellionibus ꝙ ipsi in suis instrumentis multa verba
1 superflua & sepe numero impertinētia apponūt† quo casu si contra naturam actus vel contra ius quis geritur contractus vitiaretur.l.actus.ff. de regu.iur.l. grece.§.illud.§.si stichum.ff.de fideiuf.quod confirmatur per Decium in.l.que dubitationis.ff. de regu.iur.quia
2 videmus in simili† quòd in sententia libello & depositione testis expressio cause necessaria nō est tamē si ex
3 primatur & sit inepta vitiatur† quia plus mouet inepta loquacitas quàm taciturnitas gl.in cle.constit.in verbo de nouo de elec.l.expressa.ff.de regu.iu.tradit excellens.d.Hiero.cagno.in preallegata.l que dubitatio-
4 nis qui subdit ibidem† aliqua exempla, veluti vbi sumus in renunciationibus si enim aliquis fideiussor se obliget apponunt renunciationem beneficij de fideiuss.nouarum consti.& de duobus reis ecōtrario vbi vnus obligat se principaliter pro alio vel duo rei constituuntur inuicem qd̄ renuncient beneficiis de fideiuf.etiā in casibus vbi ad inuicē nō vident fideiubere vt trahet in.l. vir vxori.ff.ad velleia.q̄tūcūꝙ ista remedia sine diuer
5 sa diuersisꝙ cōpetāt† & idē si mulier se obliget & contrahat noīe ꝓprio additiū renūciationē velleiani qd̄ et supfluū veri tm̄ talis renūtia nō reqrat nisi qñ ꝓ alio
6 intercedit.l.fi.ff.ad velleia.† idē et est vbi sumus in vē

ditione iuriũ directorũ qa illa clausula cõstituẽs se pcario noie possidere donec &c. est supflua vr̄ dñs directi solã ciuilẽ habẽt possessionẽ vt no.in.l.ff.de aq.pos.&

7 in.l.i.ff.si ager vect.vel emphi. pet. †pariter in substitutionibus apponunt clausulã vulg.pup.& per fideicom.etiam in maioribus & extraneis in quibus nõ cadit pupillaris no.in.l.precibus.C.de ipu.in.l. moribus. ff.de vulg.&.in.§.i.instit.de pupi.

CAP. LXXXIX.

SVMARIVM.

☞ *Notarios ordinem peruertentes errare.*

1 *Ordo eorũ que in lege uel canone ponuntur seruari debet.*

2 *Ordinem fore figuram substantie uniuscuiusq; rei.*

3 *Confusionem legem & naturam abhorere.*

4 *Ex ordine disponentis uoluntatem presumi.*

5 *Quod prius est in uoce.prius presumitur esse in sensu.*

1 SCIANT Tabelliões† ordinẽ eorũ q̃ in.l. vel canone ponunt̃ seruãdũ fore. alias actũ vitiari tex.est no.in.l.prolatam.C.de sen.& interlo.oiu; iud.pulcher tex.i.l.ij.i.§.prius.ff.de vulg. & pup.c.fi.& ibi gl.& doc.de appel.l.hac cõsultis.C. q testamẽta facere pñt.l.adiuo pio.§.i vẽditionẽ scdm

2 vnã lecturã.ff.de re iud.ꝗ ex eo est qa†ordo est figura substãtie vniuscuiusq; rei Bal.i diuino suo cõs. schisma

3 tis posito i rub.si qs aliquẽ test.phi.C.&†vb i nõ est ordo ibi est cõfusio.quã.l.& nã abhorẽt.l. fi.C. de leg. tut.iũcto.c.puenit.xi.q.i.& hinc elegãter dicit Titus liuius li.iij.de cadis prime circa fineꝗ discordia ordinum

4 venenũ est reip.& hoc ẽt ẽ†qa ex ordie p̃sumit̃ dispo nẽtis volũtas.l.q̃ties vbi ẽ tex.no.ff.de vsuf.l.gñaliter. §.qd ergo.ff.de fideicõ.libe.l.hr̃des mei.§.fi.vbi tex.est

5 sing.ff.ad treb.c.i xp̃o pr̄ de cõsec.dis.ij.†ꝗ prius.n.ẽ.

i voce prius p̄sumit ee i sensu.l.si cōis seruus i fi.ff. de stip.seruo.c.q̄m Abb.vī ibi no.de of.deleg.Docto.i.l. si ita scriptū.ff.de leg i. & Bar.i.l.q duos eod.ti. & de his latius Nic. euerar. i cētū modis argumētādi i .i.c.

Ad Benignum lectorem.

CVM Ita natura cōparatū sit vt sicut egressus ē hō nudus de vtero mr̄is sue, sic reuertat, nihil secū afferēs, qa gn̄atio p̄terit gn̄atio aduenit terra āt i eternū stat, orit sol & occidit, ac ad locū suū reuertit, ibiq; renascēs girat p meridie & flectit ad aqlonem lustrās vniuersa i circuitu, p̄git sp̄us i circulos suos reuersurus, oīa flumīa itrāt mare, & mare nō redūdat cū ad locū vn̄ exeūt flumina reuertant, vt iterū fluāt, idcirco vnus ē iteritus hoīs, dē terra.n.factus i terrā pariter reuertit, vn̄ trāseūt oīa tāq̄ vmbra, & tāq; nūcius pcurrēs, & tāq̄ nauis q̄ ptrāsit fluctuātē aquā, cuius cū p̄terierit nō ē vestigiū repire, aut tāq; auis scindēs p̄ viā itineris aerē & cōmotis alis trāsuolās, cuius post hoc nullū signū iuenit itineris illius, aut tāq; sagitta emissa i locū destinatū, diuisus.n.aer cōtinuo in se reclusus est vt ignoret trāscitus illius, sicq; & nos nati cōtinuo desinimus eē cūq; mortui sumus serpētes bestias & vermes hrēditamus, q̄propter nō icōueniēs fore duxi nō oēs notariorū errores s; fragmēta aliq̄ colligere, qa oēs in hoc opusculo redigere iposibile extitisset sicut arenā maris pluuie guttas, & dies seculi dinumerare altitudinē cęli, latitudinē terre & p̄fundū abyssi metiri, ipossibile reputat, istaq; fragmēta oī cura seruare debēt q̄si pupillam oculorū suorū, ligādo ea digitis suis eaq; scribēdo i tabulis cordis sui vt eruant a via mala, & ab hoīe q per uersa loqt, ne relinquar iter rectū et ambulēt p vias tenebrosas, qa ipī de terra pdent & q iniq̄ agūt aufferent ab ea vale.

FINIS.

